

STRATEGIA ROZWOJU GMINY SZCZAWA NA LATA 2026 - 2035

CZĘŚĆ I. DIAGNOZA STRATEGICZNA

CZERWIEC 2025 R.

Spis treści

1. PRZESŁANKI I UWARUNKOWANIA KONTEKSTOWE DLA PRZYGOTOWANEJ DIAGNOZY STRATEGICZNEJ	3
2. UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNE GMINY SZCZAWA	5
3. DEMOGRAFIA.....	12
3.1 LICZBA LUDNOŚCI.....	12
3.2 LUDNOŚĆ WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU	14
3.3 WSKAŹNIKI OBCIĄŻENIA DEMOGRAFICZNEGO	19
3.4 MEDIANA WIEKU	20
3.5 GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA	20
3.6 MAŁŻEŃSTWA, ROZWODY, SEPARACJE	20
3.7 RUCH NATURALNY LUDNOŚCI	21
4. GOSPODARKA	23
4.1. BEZROBOCIE.....	23
4.2 PODMIOTY PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ	29
4.3 PRACUJĄCY W GOSPODARCE NARODOWEJ.....	40
4.4 WYNAGRODZENIA	41
5. ROLNICTWO.....	43
5.1 POWIERZCHNIA GRUNTÓW	43
5.2 CHARAKTERYSTYKA GOSPODARSTW ROLNYCH	53
5.3 ZWIERZĘTA GOSPODARSKIE	66
6. ASPEKT SPOŁECZNY	70
6.1 ŻŁOBKI	70
6.2 WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE.....	71
6.3 SZKOLNICTWO PODSTAWOWE	74
6.4 WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI W SZKOLNICTWIE PODSTAWOWYM	78
6.5. BIBLIOTEKI PUBLICZNE	79
6.6. CENTRA, DOMY, OŚRODKI KULTURY, KLUBY I ŚWIETLICE W POWIECIE LIMANOWSKIM ...	82
6.7 IMPREZY ARTYSTYCZNO ROZRYWKOWE	85
6.8. KULTURA FIZYCZNA, SPORT, REKREACJA	86
6.9 LECZNICTWO UZDROWISKOWE	91
6.10 ZDROWIE	93
6.11 POMOC SPOŁECZNA	99

7. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	101
7.1 DZIAŁALNOŚĆ JEDNOSTEK OCHRONY PRZECIWPOŻAROWEJ	101
7. FINANSE PUBLICZNE	104
9. ADMINISTRACJA SAMORZĄDOWA	106
10. ŚRODOWISKO NATURALNE I UWARUNKOWANIA FIZYCZNE	109
11. ANALIZA SWOT DLA GMINY SZCZAWA	135

1. PRZESŁANKI I UWARUNKOWANIA KONTEKSTOWE DLA PRZYGOTOWANEJ DIAGNOZY STRATEGICZNEJ

Przedstawione opracowanie stanowi punkt wyjścia do przygotowania „Strategii Rozwoju Gminy Szczawa do 2035 roku” (w dalszej części zwanej także: Strategią, Strategią Rozwoju, Gminą lub Szczawą). Dokument powstał zgodnie z uznaną metodologią tworzenia lokalnych planów rozwoju.

Strategia rozwoju gminy jest kluczowym instrumentem wyznaczania długookresowych kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego. Tworzą ją trzy logicznie powiązane części, z których pierwszą jest diagnoza strategiczna – analiza dynamiczna stanu istniejącego, zasobów i barier rozwojowych. Określa ona aktualną pozycję Gminy i pozwala sformułować docelowy obraz oraz ścieżkę prowadzącą do jego osiągnięcia.

Diagnoza obejmuje wszystkie obszary funkcjonowania Szczawy, w których możliwe było pozyskanie wiarygodnych danych. Przyjęto zasadę:

szerokości – identyfikacji każdego wątku istotnego dla potencjału i ograniczeń terytorium,

głębokości – analizy długiego horyzontu czasowego, pozwalającej uchwycić trendy.

Tak kompleksowe ujęcie zwiększa trafność wniosków i umożliwia lepsze projektowanie ścieżek rozwoju.

Opracowanie przedstawia pełny obraz zasobów społeczno-gospodarczych, przestrzennych, środowiskowych, kulturowych oraz wiedzy w Gminie. Do końcowej wersji Strategii trafi jedynie zsyntetyzowany wyciąg – zestaw kluczowych informacji i wniosków.

Dokument sporządzono we współpracy Urzędu Gminy Szczawa z zespołem ekspertów pod kierunkiem dr hab. Michała Kudłacza, prof. UEK (koordynator merytoryczny). Procesem kierował Wójt Gminy Szczawa Janusz Opyd, a w pracach uczestniczyli radni, pracownicy urzędu, liderzy społeczności lokalnej oraz uczestnicy konsultacji społecznych.

Programowanie rozwoju przebiega w czterech etapach:

- diagnoza,
- wybory strategiczne,
- konsultacje środowiskowe,
- opracowanie systemu wdrażania.

Pierwszy etap wymaga rozpoznania kluczowych zasobów i czynników ryzyka, które mogą je osłabiać. Podsumowanie przybiera formę analizy SWOT, która powinna: Wynikać bezpośrednio z zaprezentowanych danych, jasno wskazywać ograniczenia i potencjalne pola interwencji, a także porządkować uwarunkowania według ich ważności.

Analiza strategiczna łączy procesy gospodarcze z walorami środowiska naturalnego oraz dba o równowagę społeczną. Fundamenty zrównoważonego rozwoju obejmują m.in.:

- niesprzeczność interesów,
- trwałość rozwiązań,
- harmonijną, funkcjonalną przestrzeń,
- ochronę kluczowych zasobów,
- neutralność środowiskową,
- zintegrowany ład ekologiczny, społeczny, ekonomiczny, przestrzenny i instytucjonalno-polityczny.

Prace realizowane są na mocy uchwały Rady Gminy Szczawa z dnia 30 czerwca 2025, nr XX/93/2025, w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Szczawa na lata 2026-2035 oraz określenia trybu i harmonogramu prac, w tym konsultacji. Podstawę prawną stanowią w szczególności:

art. 10e ust. 1 i art. 10f ust. 1 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz.1153, ze zm.), art. 3 pkt 3 i art. 9 ust. 5 ustawy z 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz.U. 2025 r., poz. 198).

Niniejszy dokument dostarcza więc pełnego, pogłębionego obrazu wyjściowego, niezbędnego do wyznaczenia ambitnych, lecz realistycznych celów rozwojowych Gminy Szczawa w horyzoncie do 2035 roku.

2. Uwarunkowania przestrzenno-funkcjonalne Gminy Szczawa

Gmina Szczawa to nowa, wyodrębniona z dniem 1 stycznia 2025 r. jednostka administracyjna w powiecie limanowskim, województwie małopolski. Obejmuje obszar ok. 42,4 km² (4238 ha) z ludnością ok. 1830 mieszkańców. Powstanie gminy było efektem wieloletnich starań lokalnej społeczności o własny samorząd, m.in. w celu skuteczniejszego ubiegania się o status formalnego uzdrowiska dla Szczawy. Miejscowość Szczawa – będąca siedzibą gminy – leży w górskiej dolinie na styku Gorców i Beskidu Wyspowego, wśród rozległych lasów i malowniczych szczytów. Przez teren gminy przepływają potoki Głębieńiec, Mogielica i Szczawa, które uchodzą tu do rzeki Kamienica, tworząc górski krajobraz o znacznych deniwelacjach terenu (najniżej położone obszary ok. 500 m n.p.m., najwyższe zabudowania ok. 880 m n.p.m.). Przez Szczawę

przebiega droga wojewódzka nr 968 (DW 968), zapewniająca połączenie w kierunku Mszany Dolnej (DK28, dalej do Krakowa) oraz Zabrzeży (DW969 w kierunku Nowego Sącza). Gmina graniczy z gminami: Kamienica, Słopnice, Dobra, Mszana Dolna, Niedźwiedź, Nowy Targ i Ochotnica Dolna. Gmina Szczawa znajduje się ok. 25 km od Limanowej i Mszany Dolnej, 13 km od Łącka, ok. 45 km od Nowego Sącza, 80 km od Krakowa i 80 km od Zakopanego.

Jako gmina wiejska położona w terenach górskich, Szczawa charakteryzuje się unikalnymi zasobami przyrodniczo-krajobrazowymi oraz specyficznymi wyzwaniami demograficznymi i infrastrukturalnymi typowymi dla niewielkich, peryferyjnych społeczności lokalnych. Poniższa diagnoza strategiczna przedstawia szczegółową analizę sytuacji gminy w kluczowych aspektach: społecznym, gospodarczym, przestrzenno-infrastrukturalnym, środowiskowym, kulturowym oraz fizyczno-geograficznym. Ponadto określone zostaje miejsce gminy w szerszej sieci osadniczej regionu i omówione uwarunkowania wynikające z globalnych i europejskich megatrendów. Analiza ta stanowi podstawę do sformułowania kierunków rozwoju, czego odzwierciedleniem są zawarte w dalszej części diagnozy elementy prognostyczne: analiza SWOT/TOWS oraz propozycje wizji, misji i celów strategicznych do roku. Całość ma charakter profesjonalnego raportu eksperckiego, w którym zidentyfikowane wyzwania i potencjały przekładają się bezpośrednio na proponowane działania strategiczne.

Aspekty społeczne (demografia, kapitał ludzki i społeczny)

Struktura demograficzna. Gmina Szczawa jest niewielką społecznością liczącą niespełna 1900 mieszkańców (ok. 1860 osób według Narodowego Spisu Powszechnego 2021) i – co istotne – notuje trend depopulacyjny. W ciągu dekady 2011–2021 liczba ludności zmniejszyła się o ok. 5–6% (spadek z ok. 1974 do 1863 osób). Zmiany demograficzne wiążą się zarówno z ujemnym przyrostem naturalnym, jak i migracjami. Proces starzenia się ludności jest widoczny: udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł z 14% do ponad 18% populacji, podczas gdy odsetek dzieci i młodzieży (w wieku przedprodukcyjnym) spadł z około 24% do 20% w ostatniej dekadzie. Populacja w wieku produkcyjnym również zmniejszyła się liczbowo (szczególnie w młodszych rocznikach dorosłych), co skutkuje rosnącym wskaźnikiem obciążenia demograficznego – coraz mniej osób pracujących przypada na jednego seniora lub dziecko. Tendencje te oznaczają wyzwanie dla lokalnego rynku pracy i systemu zabezpieczenia społecznego, a także dla funkcjonowania instytucji (np. szkół) w obliczu niżu demograficznego.

Migracje i odpływ młodzieży. Szczawa, położona z dala od dużych ośrodków miejskich, doświadcza zjawiska migracji netto ujemnej, zwłaszcza wśród ludzi młodych dorosłych. Młodzież po ukończeniu edukacji ponadpodstawowej często wyjeżdża – najpierw do szkół średnich (brak ich na terenie gminy), a następnie na studia lub za pracą. Następuje tzw. „drenaż” demograficzny w grupie 18–30(39) lat, kierunek migracji to przede wszystkim większe miasta regionu: Kraków, Nowy Targ czy Nowy Sącz. Odpływ młodych i lepiej wykształconych mieszkańców jest poważnym problemem: z jednej strony powoduje niedobór kadr i spowalnia rozwój lokalnej przedsiębiorczości, z drugiej strony przyczynia się do dalszego starzenia populacji i osłabienia potencjału reprodukcyjnego społeczności (mniej rodzin zakładających tu

dom). Wyzwanie stanowi zatrzymanie lub przyciągnięcie osób młodych (np. poprzez tworzenie miejsc pracy, mieszkań, atrakcyjnych warunków życia czy możliwości pracy zdalnej w pięknym otoczeniu).

Edukacja i usługi społeczne. Na terenie gminy działa podstawowa infrastruktura społeczna zaspokajająca elementarne potrzeby mieszkańców, choć w ograniczonym zakresie ze względu na małą skalę gminy. Funkcjonuje szkoła podstawowa (zapewniająca edukację dzieciom do VIII klasy) oraz przedszkole/oddział przedszkolny. Liczba uczniów w szkole ulega stopniowemu zmniejszeniu wskutek niżu demograficznego – co rodzi ryzyko łączenia klas lub trudności w utrzymaniu pełnej oferty edukacyjnej w przyszłości. Młodzież w wieku ponadpodstawowym dojeżdża do szkół średnich poza gminą (m.in. do Limanowej, Mszany Dolnej lub Nowego Sącza). Dostęp do opieki zdrowotnej na miejscu jest ograniczony – w Szczawie znajduje się co prawda ośrodek zdrowia (przychodnia podstawowej opieki zdrowotnej), jednak specjalistyczne usługi medyczne i szpitalne dostępne są dopiero w miastach powiatowych. Wraz ze starzeniem się populacji wzrasta zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze i zdrowotne (geriatryczne, rehabilitacyjne itp.), co stanowi wyzwanie dla lokalnej polityki społecznej.

Kapitał społeczny i aktywność obywatelska. Pomimo niewielkiej liczby ludności, gmina Szczawa cechuje się aktywnym kapitałem społecznym. Mieszkańcy odznaczają się silnym poczuciem tożsamości lokalnej i zaangażowaniem w sprawy swojej małej ojczyzny – dowodem tego są chociażby długoletnie starania o utworzenie odrębnej gminy uwieńczone sukcesem. Na terenie Szczawy działa kilka organizacji pozarządowych i inicjatyw obywatelskich, m.in. Ochotnicza Straż Pożarna, koła gospodyń wiejskich, lokalne stowarzyszenia kulturalne czy sportowe. Współpraca mieszkańców przy organizacji wydarzeń (np. coroczne msze partyzanckie 15 sierpnia ku czci miejscowych żołnierzy AK) oraz przy inicjatywach społecznych (festyny, projekty sołectkie, akcje wolontariackie) jest stosunkowo dobra. Ten społeczny kapitał objawia się również w gotowości do prac na rzecz wspólnego dobra (np. remonty kapliczek, utrzymanie szlaków turystycznych, promocja lokalnych produktów). Należy zauważyć, że dzięki silnym więzom społecznym i aktywności obywatelskiej, gmina dysponuje ważnym atutem rozwojowym – zaangażowani mieszkańcy potrafią efektywnie wspierać działania samorządu, inicjować oddolne projekty i budować pozytywny wizerunek miejscowości.

Podsumowując aspekt społeczny: gmina stoi przed problemami typowymi dla peryferyjnych, górskich obszarów wiejskich – wyludnianie i starzenie się populacji, odpływ młodych, ograniczony dostęp do usług – ale zarazem wyróżnia ją silna tożsamość lokalna i aktywność społeczna mieszkańców, co może stanowić fundament przyszłych działań rozwojowych (np. w zakresie ekonomii społecznej, wolontariatu, inicjatyw kulturalnych czy partycypacji w rządzeniu).

Struktura gospodarki lokalnej. Gospodarka gminy Szczawa ma charakter lokalny i monofunkcyjny, zdominowany przez tradycyjne gałęzie typowe dla terenów górskich: leśnictwo i drzewnictwo, drobne rolnictwo (głównie hodowlane/pasterskie) oraz rodzącą się turystykę. Brak jest dużych zakładów przemysłowych czy większych przedsiębiorstw – przeważają

mikroprzedsiębiorstwa rodzinne i działalność indywidualna. Według rejestru REGON na koniec 2023 r. na terenie Szczawy zarejestrowanych było ok. 160–170 podmiotów gospodarczych, z czego zdecydowana większość to firmy mikro zatrudniające do 9 osób (jedynie kilka podmiotów kwalifikuje się jako „małe” do 49 pracowników, a średnich czy dużych brak). Dominują branże usługowe i rzemieślnicze obsługujące lokalną społeczność oraz drobny ruch turystyczny: handel detaliczny (sklepy spożywcze i podstawowych artykułów), usługi ogólnobudowlane i remontowe (małe firmy budowlane, ekipy ciesielsko-stolarskie korzystające z lokalnego surowca drzewnego), transportowe (przewozy busowe, transport drewna), a także gastronomia i noclegi (kilka kwater agroturystycznych, pokoje gościnne). Istotną rolę odgrywa sektor leśno-drzewny – wielu mieszkańców tradycyjnie znajduje zatrudnienie przy pozyskaniu i obróbce drewna (nadleśnictwa, tartaki, stolarnie) bądź w powiązanych usługach (zrywka konna, transport). Działalność rolnicza ma charakter ekstensywny: przeważają łąki kośne i pastwiska górskie wykorzystywane do wypasu owiec i bydła, natomiast uprawy polowe zajmują niewielki areał (zgodnie z danymi Powszechnego Spisu Rolnego 2020 zasiewy stanowiły jedynie ok. 136 ha, przy ponad 1200 ha łąk i pastwisk). Gospodarstw rolnych nastawionych na produkcję towarową jest mało (ok. 220 gospodarstw prowadzi uprawy polowe); większość to małe gospodarstwa samozaopatrzeniowe bądź specjalizujące się w hodowli owiec (kontynuacja tradycji pasterskich) i ewentualnie uprawach niszowych (w ostatnich latach odnotowano wzrost zainteresowania ekologicznymi uprawami borówki wysokiej i ziół na części nieużytków). Brak przemysłu ciężkiego i wielkich inwestorów sprawia, że gospodarka opiera się na lokalnych zasobach i inicjatywach – ma to swoje zalety (czyste środowisko, rozwój przedsiębiorczości oddolnej), ale też ograniczenia (niska dywersyfikacja i podatność na wahania sezonowe).

Zatrudnienie i rynek pracy. Mała lokalna baza gospodarcza przekłada się na ograniczony rynek pracy wewnątrz gminy. Większość stałych miejsc pracy oferują instytucje publiczne (urząd gminy – obecnie w fazie organizacji, szkoła, ośrodek zdrowia, leśnictwo) oraz niewielkie firmy usługowe. Bezrobocie rejestrowane w skali gminy jest trudne do oszacowania (brak danych historycznych dla nowej gminy), jednak w powiecie limanowskim utrzymuje się na stosunkowo niskim poziomie (około 5–6% w 2024 r.), a w samej Szczawie odsetek osób oficjalnie bezrobotnych może być niewielki – co wynika bardziej z emigracji zarobkowej i samozatrudnienia niż z pełnego wykorzystania lokalnego rynku pracy. W praktyce wiele osób w wieku produkcyjnym pracuje poza granicami gminy: dojeżdżają do pracy w okolicznych miastach (Limanowa, Nowy Sącz, Mszana Dolna) lub sezonowo migrują (np. do pracy w budownictwie w większych ośrodkach, za granicą, czy w turystyce w innych regionach). Gmina ma więc cechy obszaru o funkcji rezydencyjnej – zamieszkiwanego przez pracowników najemnych znajdujących zatrudnienie poza gminą. Jednocześnie obserwuje się sezonowość zatrudnienia: w miesiącach letnich i okresach turystycznych część mieszkańców uzyskuje dochody z wynajmu pokoi, obsługi ruchu turystycznego, prac polowych czy drobnego handlu, natomiast zimą możliwości zarobkowania lokalnie maleją (brak dużego ośrodka narciarskiego w Szczawie sprawia, że zimą ruch turystyczny jest znacznie mniejszy niż latem). Wyzwaniem jest stworzenie nowych, całorocznych miejsc pracy na miejscu, aby ograniczyć konieczność migracji zarobkowych – szczególnie istotne będzie rozwijanie działalności uzdrowiskowej i turystycznej

czterech pór roku (patrz: potencjały rozwojowe), a także wsparcie przedsiębiorczości wykorzystującej nowe trendy (praca zdalna, e-usługi).

Dochody mieszkańców i poziom życia. Mieszkańcy Szczawy osiągają przeciętnie niższe dochody niż średnia regionalna. Według dostępnych szacunków mediana miesięcznych wynagrodzeń brutto w gminie jest o ok. 15% niższa od średniej dla powiatu limanowskiego, która to średnia wynosiła w 2024 r. ok. 4590 zł brutto. Oznacza to, że wiele rodzin dysponuje ograniczonymi środkami finansowymi, a poziom konsumpcji jest umiarkowany. Struktura wydatków gospodarstw domowych prawdopodobnie odzwierciedla wiejski charakter społeczności – istotną pozycję zajmują koszty utrzymania domu (opał – drewno lub węgiel, energia), transport prywatny (konieczność posiadania samochodu przy słabym transporcie publicznym), podstawowe artykuły spożywcze, zaś relatywnie mniej wydaje się na dobra luksusowe czy rozrywkę poza domem. Poziom życia mierzony np. wyposażeniem gospodarstw w dobra trwałego użytku jest zróżnicowany: wiele domów jest zadbanej i zmodernizowanych (zwłaszcza dzięki zarobkom osiąganym przez domowników za granicą lub w mieście), ale występują też przypadki ubóstwa, zwłaszcza wśród osób starszych samotnych czy rodzin wielodzietnych o niskich dochodach. W gminie występują więc pewne potrzeby w zakresie pomocy społecznej – wskaźniki korzystania z pomocy (np. liczba beneficjentów pomocy środowiskowej na 10 tys. ludności) są zapewne zbliżone do średniej powiatowej. Dla poprawy dochodów i jakości życia mieszkańców kluczowe będzie pobudzanie lokalnej gospodarki (nowe inwestycje i przedsięwzięcia) oraz efektywne sięganie po zewnętrzne fundusze rozwojowe.

Potencjały rozwojowe gospodarcze. Mimo ograniczeń, gmina Szczawa posiada pewne atuty gospodarcze mogące stać się dźwignią rozwoju. Najważniejsze z nich to unikalne walory uzdrowiskowe i turystyczne (omówione szerzej w aspekcie środowiskowym i kulturowym) – bogate zasoby wód mineralnych, wyjątkowy mikroklimat, piękne krajobrazy Gorców – które stwarzają szansę na rozwój przedsiębiorczości wokół turystyki zdrowotnej, rekreacji i agroturystyki. Już teraz działają pierwsze obiekty noclegowe i infrastruktura turystyczna (szlaki piesze, konne, rowerowe prowadzące w okoliczne góry), a formalne uzyskanie statusu uzdrowiska mogłoby przyciągnąć inwestorów (pensjonaty, domy sanatoryjne, centra spa) i zwiększyć ruch odwiedzających. Drugim potencjalnym kierunkiem jest rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE) i gospodarki leśnej nowej generacji – duża lesistość i nasłonecznienie stoków dają możliwość produkcji biomasy (pelet, brykiet z odpadów drzewnych) oraz energii słonecznej (instalacje fotowoltaiczne), co wspierają aktualne programy unijne. Wreszcie, pewną niszę stanowi rozwój regionalnych produktów tradycyjnych (miody spadziowe, sery owcze, suszone zioła, owoce leśne, rzemiosło ludowe) w powiązaniu z rosnącą modą na żywność ekologiczną i autentyczne wyroby – lokalni rolnicy i twórcy mogą skorzystać na „renesansie produktów regionalnych, jeśli powstaną systemy promocji i dystrybucji tych produktów. Warunkiem jest jednak wsparcie ze strony samorządu (np. tworzenie marek lokalnych, targowisk, udział w sieciach typu Ekomuzea Karpat itp.). W diagnozie gospodarczej warto podkreślić, że dynamika zakładania nowych firm w Szczawie nie była dotąd duża – stąd aktywizacja przedsiębiorczości (np. poprzez inkubator przedsiębiorczości, strefę aktywności

gospodarczej na niewykorzystanych terenach po dawnych zakładach czy tartakach) mogłaby zachęcić młodsze pokolenie do pozostania i rozwijania własnych biznesów na miejscu.

Finanse samorządu. Choć finanse publiczne zostaną omówione tu krótko, stanowią ważny aspekt gospodarczy gminy. Nowopowstała gmina Szczawa przejęła część majątku i dochodów dawnej gminy Kamienica (odpowiednio do liczby mieszkańców i mienia na obszarze Szczawy). Dochody własne gminy są jednak z natury ograniczone – baza podatkowa jest niewielka (nieduża liczba podmiotów płacących podatki od nieruchomości i działalności, brak wielkich firm generujących CIT, umiarkowane wpływy z opłat lokalnych np. targowej czy uzdrowskiej – ta ostatnia dopiero potencjalna). Według wstępnego budżetu gminy na 2025 rok, dochody i wydatki kształtują się skromnie, a znaczącą rolę odgrywają subwencje i dotacje celowe. Np. gmina otrzymała specjalną subwencję na start nowej jednostki, ale długofalowo będzie musiała zabiegać o środki zewnętrzne (dotacje rządowe, fundusze UE). Mała administracja – na początku urząd gminy to kilkanaście etatów – oznacza niskie koszty stałe, ale zarazem ograniczoną zdolność absorpcji funduszy (konieczność pisania projektów, dokumentacji inwestycji). Dlatego kluczowe będzie skuteczne zarządzanie finansami: priorytetyzacja wydatków (inwestycje w infrastrukturę krytyczną: wod-kan, drogi, zabezpieczenie przeciwpowodziowe) oraz aktywne sięganie po programy pomocowe (np. Fundusze Europejskie 2021–2027 ukierunkowane na cyfryzację, zieloną energię, ochronę środowiska czy rozwój obszarów wiejskich). W perspektywie strategii ważne będzie zapewnienie stabilności finansowej gminy pomimo niewielkich dochodów własnych – poprzez współpracę z sektorem prywatnym (partnerstwa publiczno-prywatne, inwestorzy w uzdrowisko), międzygminną (dzielenie kosztów usług ponadlokalnych) oraz budowanie marki gminy, co może przełożyć się na zwiększone wpływy (np. więcej turystów = wpływy z opłaty uzdrowskiej, więcej mieszkańców = udziały w PIT).

Reasumując, gospodarka Szczawy jest obecnie słabo zdywersyfikowana i mało konkurencyjna, co skutkuje odpływem siły roboczej i niskimi dochodami. Jednak dzięki walorom uzdrowsko-turystycznym, tradycjom leśno-rolniczym oraz dostępności funduszy na innowacje, istnieją realne szanse na ożywienie gospodarcze – pod warunkiem podjęcia ukierunkowanych działań (rozwój turystyki zdrowotnej, wsparcie lokalnych produktów i OZE, przyciąganie inwestycji). Ta diagnoza gospodarcza wskazuje zarówno słabe strony (mała skala, sezonowość, ubóstwo instytucjonalne), jak i potencjalne dźwignie rozwoju, które zostaną wykorzystane w części projektowej strategii.

Układ osadniczy i zagospodarowanie terenu. Gmina Szczawa obejmuje przede wszystkim wieś Szczawa wraz z przysiółkami i osiedlami rozrzuconymi w dolinie rzeki Kamienicy oraz na zboczach okolicznych gór. Struktura osadnicza ma charakter rozproszony – oprócz zwartej zabudowy centrum wsi (okolice kościoła parafialnego, szkoły, dawnej karczmy i pijalni wód), wiele domostw zlokalizowanych jest w dolinach bocznych potoków i na stokach górskich (przysiółki takie jak Bukówka, Polanki, Zarębek i dziesiątki innych nazw lokalnych). Taki układ wynika z historycznego osadnictwa góralskiego i pasterskiego (kolonizacja wołoska), a także ukształtowania terenu – ludzie osiedlali się tam, gdzie były polany i dostęp do wody. Planowanie

przestrzenne stoi przed wyzwaniem godzenia potrzeb rozwojowych z ochroną krajobrazu: gmina ma duże walory widokowe i przyrodnicze, ale potencjalna intensywniejsza zabudowa (np. nowe pensjonaty, domy letniskowe) musi być lokalizowana w sposób harmonijny, by nie zaburzyć ładu przestrzennego i nie zagrozić środowisku. Aktualnie obowiązujące plany zagospodarowania przestrzennego (przejęte z gminy Kamienica) obejmują tylko fragmenty terenu – głównie centrum Szczawy i wybrane strefy. Konieczne będzie opracowanie własnego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania oraz miejscowych planów, uwzględniających aspiracje uzdrowiskowe (np. wyznaczenie stref ochrony uzdrowiskowej, terenów pod rozwój bazy leczniczej i turystycznej) oraz potrzeby mieszkaniowe mieszkańców (tereny budowlane dla osiedlania się młodych rodzin). Istotne będzie też uwzględnienie zagrożeń naturalnych w planowaniu (patrz niżej: powodzie, osuwiska) – np. nie lokować nowej zabudowy na terenach zalewowych czy narażonych na obrywy ziemi.

Infrastruktura drogowa i transportowa. Główną osią komunikacyjną gminy jest wspomniana droga wojewódzka nr 968, przecinająca Szczawę na długości ok. 9,5 km. Droga ta łączy Szczawę z siecią krajową: na północny zachód prowadzi do Mszany Dolnej i dalej do „Zakopianki” (S7) w Lubniu, a na wschód – do Zabrzeży, gdzie łączy się z drogą woj. 969 biegnącą doliną Dunajca (do Nowego Sącza lub Krościenka). Standard DW 968 jest przeciętny: droga jest wąska, kręta (typowa góraska trasa), miejscami o zniszczonej nawierzchni. Obecnie trwają jednak prace nad jej modernizacją i rozbudową, co ma poprawić bezpieczeństwo i przepustowość. Poza DW 968, sieć drogowa w gminie to drogi powiatowe i gminne (często o charakterze lokalnym, dojazdowym do przysiółków). Wiele z nich to wąskie asfaltowe szosy lub utwardzone drogi gruntowe, wymagające remontów. Stan części infrastruktury drogowej jest niezadowolający (dziury, brak poboczy, słabe odwodnienie powodujące podmycia podczas ulew). Dostępność transportowa Szczawy oceniana jest jako umiarkowana – z jednej strony malownicza trasa przyciąga turystów zmotoryzowanych (DW 968 jest opisywana jako jedna z najpiękniejszych widokowo dróg w Małopolsce), z drugiej jednak brak tu transportu kolejowego i słabo rozwinięty jest transport publiczny. Autobusy komunikacji publicznej nie docierają regularnie; funkcjonują jedynie prywatne busy łączące Szczawę z Limanową czy Nowym Sączem (kilka kursów dziennie) i ewentualnie sezony turystyczne z Krakowem. Dla osób niezmotoryzowanych stanowi to barierę w mobilności, zaś dla turystów – utrudnienie w dotarciu bez własnego auta. W sezonie zimowym dojazd może komplikować zalegający śnieg i oblodzenie górskich dróg. Parkingi i ruch turystyczny: w centrum Szczawy brak dużych parkingów, w okresach świątecznych lub w trakcie imprez obserwuje się wzmożony ruch i problemy z parkowaniem. Perspektywicznie gmina powinna zadbać o infrastrukturę parkingową oraz rozwiązania dla ruchu pieszego i rowerowego (ścieżki, chodniki), by poprawić bezpieczeństwo i komfort zarówno

3. Demografia

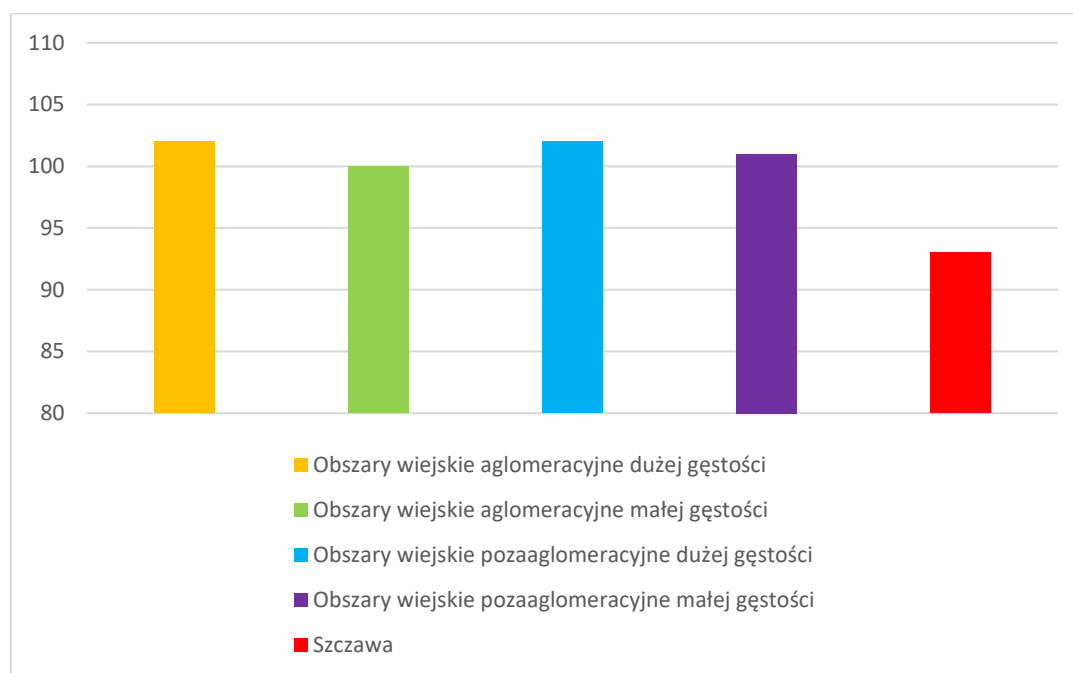
3.1 Liczba ludności

Tabela 1. Wybrane dane demograficzne dla Szczawy, na podstawie spisów ludności 2011, 2021

WYSZCZEGÓLNIENIE	2011	2021
Ludność	1 974	1 863
Kobiety na 100 mężczyzn	93,3	92,5
Udział kobiet w liczbie ludności	48,3	48,0
Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym	24,3	20,6
Odsetek osób w wieku produkcyjnym	61,7	61,2
Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym	14,0	18,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina 1. Współczynnik feminizacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 2. Liczba ludności – dane dla Polski, województwa Małopolskiego, powiatu limanowskiego, gminy Kamienica, Szczawy

WYSZCZEGÓLNIENIE	2011	2021
Polska	38 511 824	38 036 118
Województwo małopolskie	3 337 471	3 432 295
Powiat limanowski	126 816	131 227
Gmina Kamienica	7 647	7 813
Szczawa	1 974	1 863

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 3. Liczba mężczyzn - dane dla Polski, województwa Małopolskiego, powiatu limanowskiego, gminy Kamienica, Szczawy

WYSZCZEGÓLNIENIE	2011	2021
Polska	18 643 870	18 388 894
Województwo małopolskie	1 619 813	1 665 176
Powiat limanowski	63 446	65 613
Gmina Kamienica	3 855	3 891
Szczawa	1 021	968

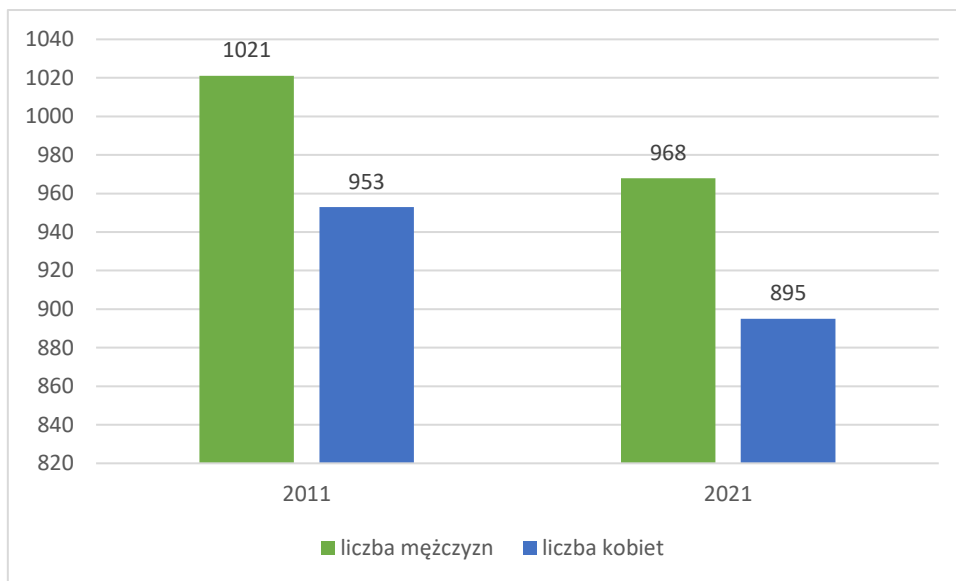
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 4. Liczba kobiet dane dla Polski, województwa Małopolskiego, powiatu limanowskiego, gminy Kamienica, Szczawy

WYSZCZEGÓLNIENIE	2011	2021
Polska	19 867 954	19 647 224
Województwo małopolskie	1 717 658	1 767 119
Powiat limanowski	63 370	65 614
Gmina Kamienica	3 792	3 922
Szczawa	953	895

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina 2. Zmiana liczby kobiet i mężczyzn w Szczawie, w latach 2011 - 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

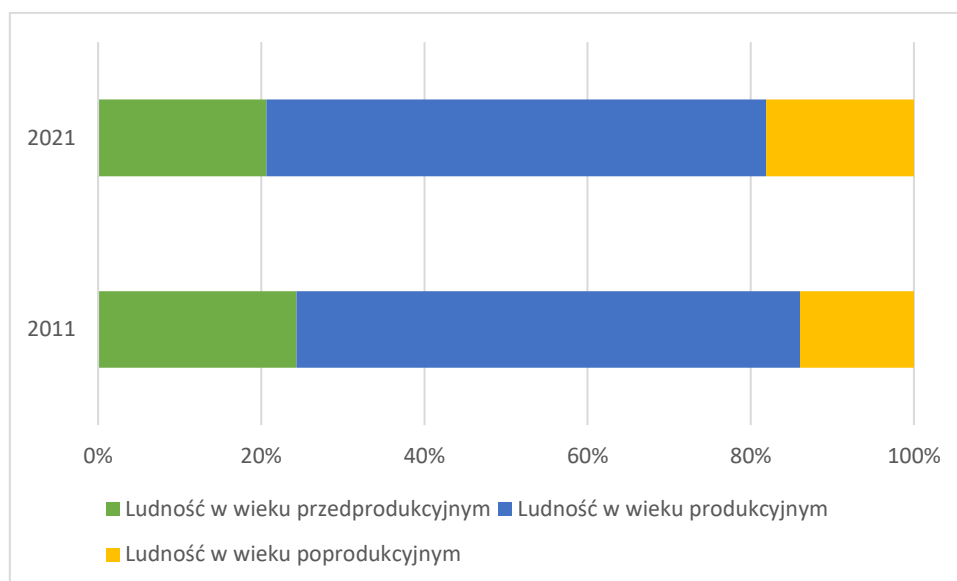
3.2 Ludność według ekonomicznych grup wieku

Tabela 5. Ludność Szczawy według ekonomicznych grup wieku w latach 2011 – 2021

WYSZCZEGÓLNIENIE	2011	2021
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	480	384
Ludność w wieku produkcyjnym	1218	1141
Mobilnym	816	705
niemobilnym	402	436
Ludność w wieku poprodukcyjnym	276	338

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina 3. Ludność Szczawy według ekonomicznych grup wieku w latach 2011 – 2021

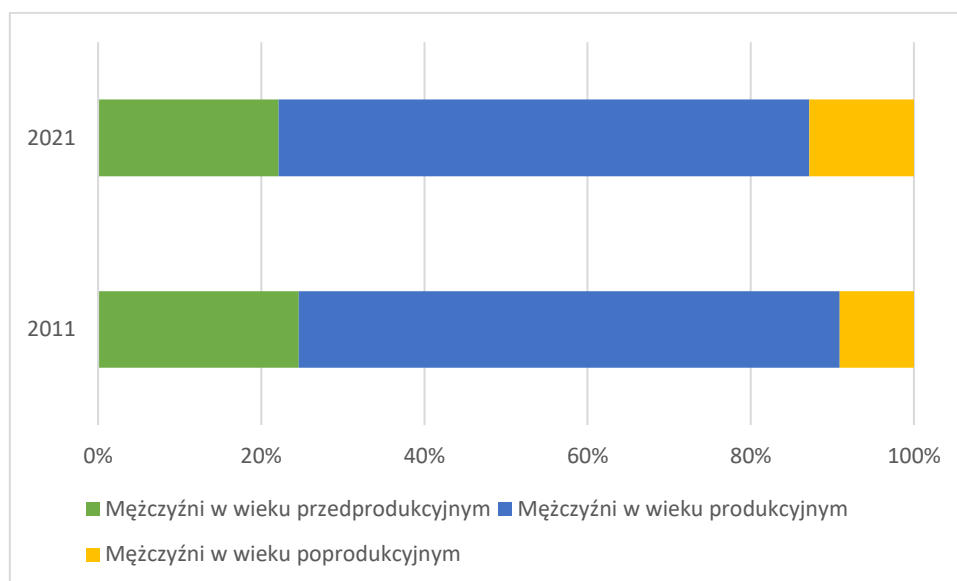
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 6. Mężczyźni w Szczawie według ekonomicznych grup wieku w latach 2011 – 2021

WYSZCZEGÓLNIENIE	2011	2021
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	251	214
Ludność w wieku produkcyjnym	677	630
Mobilnym	427	368
niemobilnym	250	262
Ludność w wieku poprodukcyjnym	93	124

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina 4. Mężczyźni w Szczawie według ekonomicznych grup wieku w latach 2011 – 2021

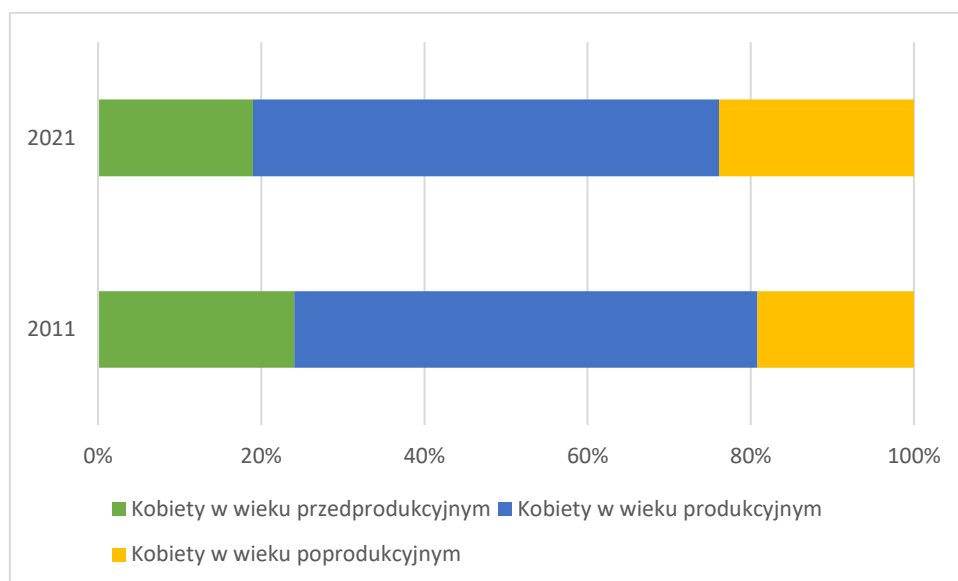
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 7. Kobiety w Szczawie według ekonomicznych grup wieku w latach 2011 – 2021

WYSZCZEGÓLNIENIE	2011	2021
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	229	170
Ludność w wieku produkcyjnym	541	511
Mobilnym	389	337
niemobilnym	152	174
Ludność w wieku poprodukcyjnym	183	214

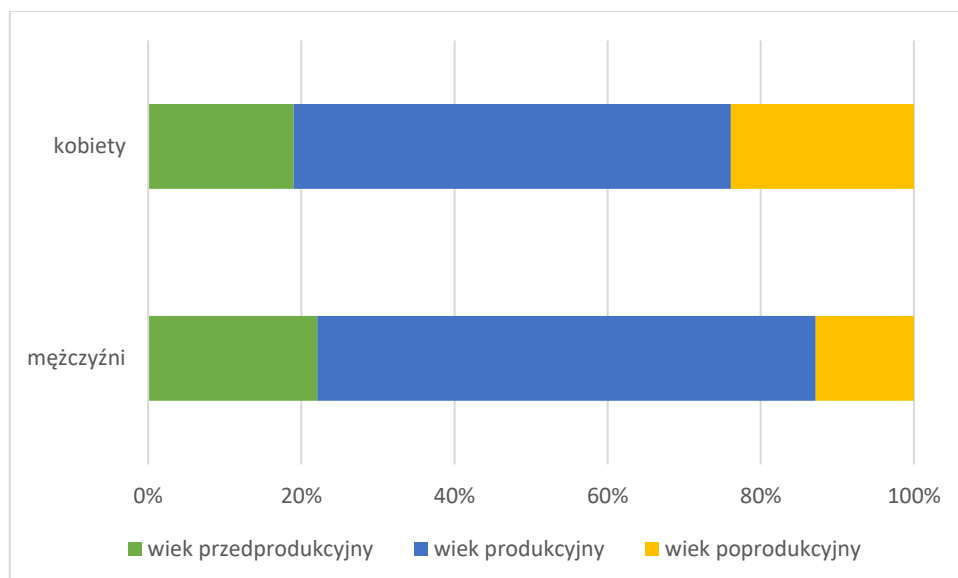
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina 5. Kobiety w Szczawie według ekonomicznych grup wieku w latach 2011 – 2021

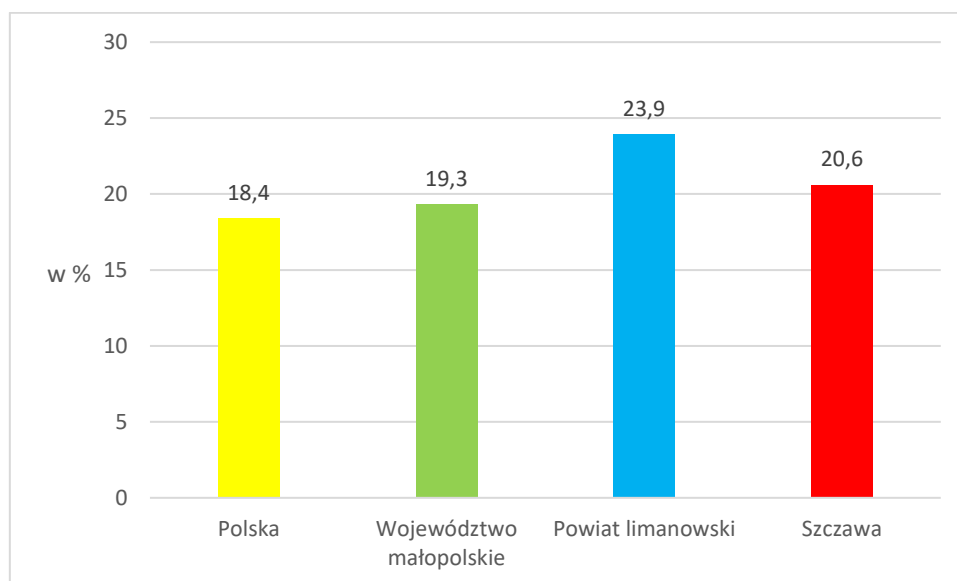
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina 6. Ludność Szczawy według ekonomicznych grup wieku i płci

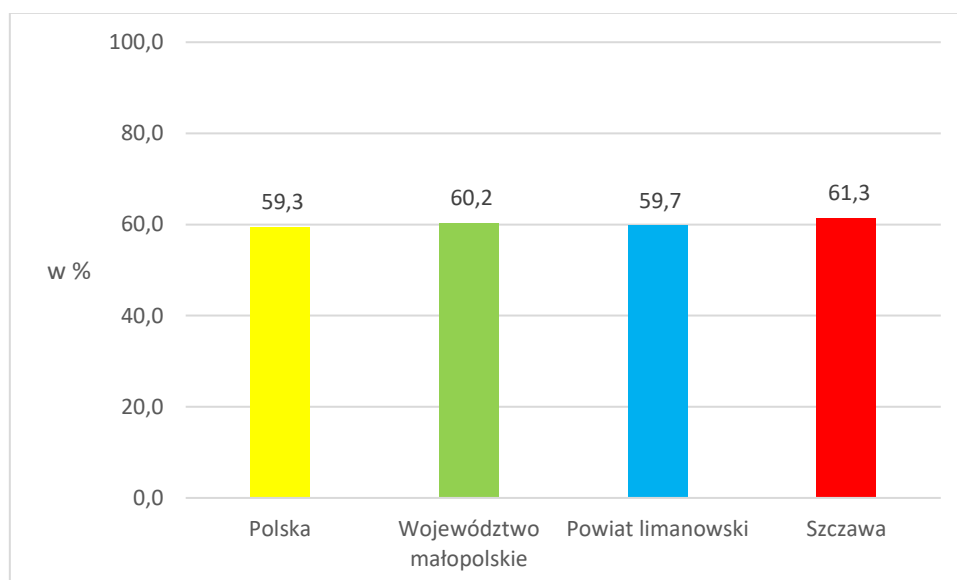
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina 7. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w Szczawie w porównaniu do Polski, województwa małopolskiego, powiatu limanowskiego

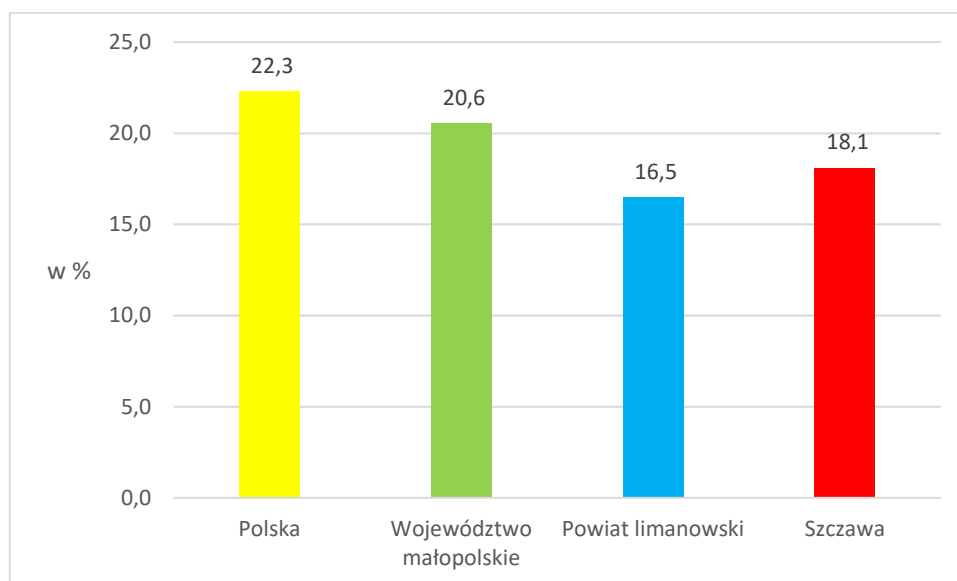
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina 8. Udział ludności w wieku produkcyjnym w Szczawie w porównaniu do Polski, województwa małopolskiego, powiatu limanowskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina 9. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w Szczawie w porównaniu do Polski, województwa małopolskiego, powiatu limanowskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

3.3 Wskaźniki obciążenia demograficznego

Tabela 8. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym

	2011	2021
	w osobach	
Szczawa	62,1	63,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 9. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym

	2011	2021
	w osobach	
Szczawa	57,5	88,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 10. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym

	2011	2021
	w osobach	
Szczawa	22,7	29,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

3.4 Mediana wieku

Tabela 11. Mediana wieku (wiek środkowy), dane dla Polski, województwa małopolskiego, powiatu limanowskiego w latach 2018 – 2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Polska	40,9	41,3	41,6	41,9	42,3	42,8
Województwo małopolskie	39,7	40,0	40,0	40,3	40,7	41,2
Powiat limanowski	35,7	36,1	36,6	36,9	37,3	37,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 12. Mediana wieku mężczyzn (wiek środkowy), dane dla Polski, województwa małopolskiego, powiatu limanowskiego w latach 2018 – 2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Polska	39,3	39,7	40,0	40,3	40,7	41,2
Województwo małopolskie	38,3	38,7	38,6	39,0	39,4	39,9
Powiat limanowski	35,0	35,3	35,7	36,0	36,3	36,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 13. Mediana wieku kobiet (wiek środkowy), dane dla Polski, województwa małopolskiego, powiatu limanowskiego w latach 2018 – 2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Polska	42,6	43,0	43,2	43,5	44,0	44,4
Województwo małopolskie	41,1	41,5	41,4	41,7	42,1	42,5
Powiat limanowski	36,5	36,9	37,5	37,8	38,2	38,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

3.5 Gęstość zaludnienia

Tabela 14. Informacje o gęstości zaludnienia Szczawy w 2025 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	2025
Liczba ludności	1830
Powierzchnia	42,3853 km ²
Gęstość zaludnienia	43 osoby na km ²

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

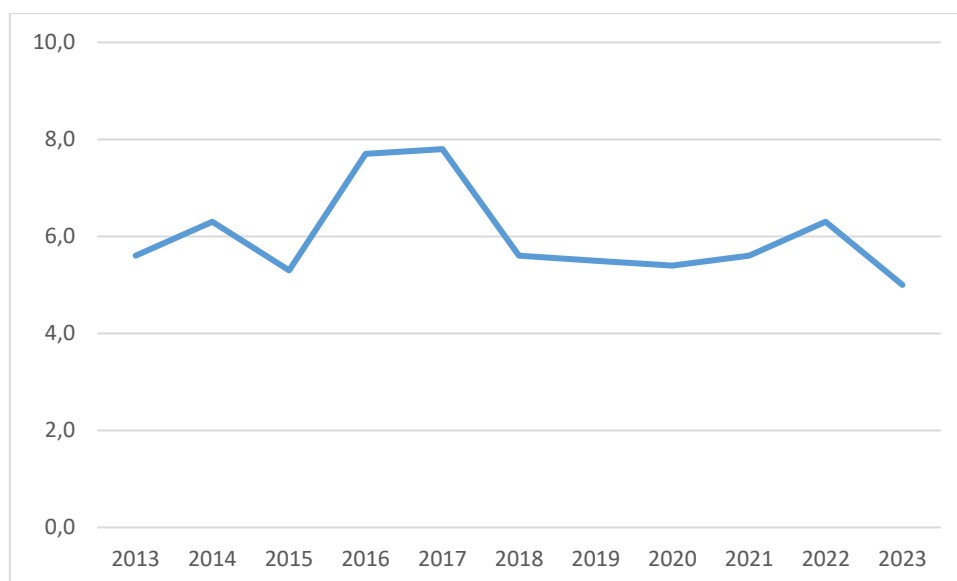
3.6 Małżeństwa, rozwody, separacje

Tabela 15. Małżeństwa na 1000 ludności w latach 2013 – 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Województwo małopolskie	4,9	5,2	5,2	5,3	5,4	5,4	5,3	4,2	4,9	4,5	4,3
Powiat limanowski	5,9	6,2	6,1	6,4	6,2	6,4	6,1	4,8	5,3	5,0	4,9
Szczawa	5,6	6,3	5,3	7,7	7,8	5,6	5,5	5,4	5,6	6,3	5,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Małżeństwa na 1000 ludności w Szczawie w latach 2013 – 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 16. Rozwody na 10 000 ludności w latach 2013 – 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Województwo małopolskie	11,9	13,1	14,2	13,7	12,8	12,9	13,8	11,2	12,9	12,1	11,9
Powiat limanowski	6,5	7,3	7,0	7,5	7,8	7,6	7,2	6,3	8,7	8,0	7,4

Tabela 17. Separacje orzeczone na 10 000 ludności w latach 2013 – 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Województwo małopolskie	0,54	0,45	0,51	0,45	0,45	0,29	0,36	0,23	0,19	0,18	0,17
Powiat limanowski	0,70	0,23	0,31	0,46	0,08	0,08	0,23	0,15	0,30	0,23	0,15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

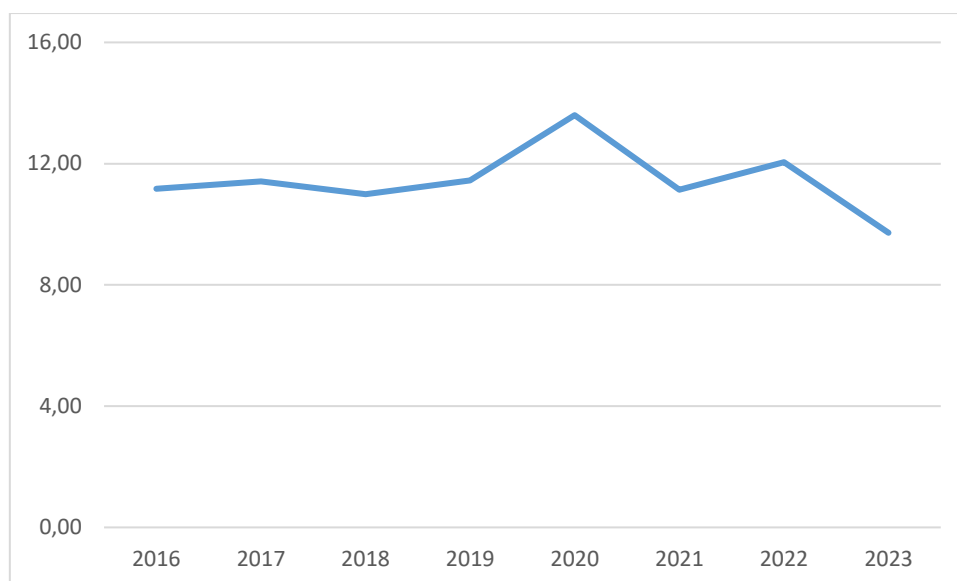
3.7 Ruch naturalny ludności

Tabela 18. Urodzenia żywe na 1000 ludności w latach 2013 – 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Województwo małopolskie	10,22	10,23	10,30	10,76	11,27	11,15	10,85	10,29	9,70	9,06	8,26
Powiat limanowski	12,65	12,89	12,69	12,62	13,52	13,12	13,70	13,30	12,41	10,93	10,17
Szczawa	-	-	-	11,17	11,42	10,99	11,45	13,60	11,14	12,05	9,72

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Urodzenia żywe na 1000 ludności w Szczawie w latach 2016– 2023

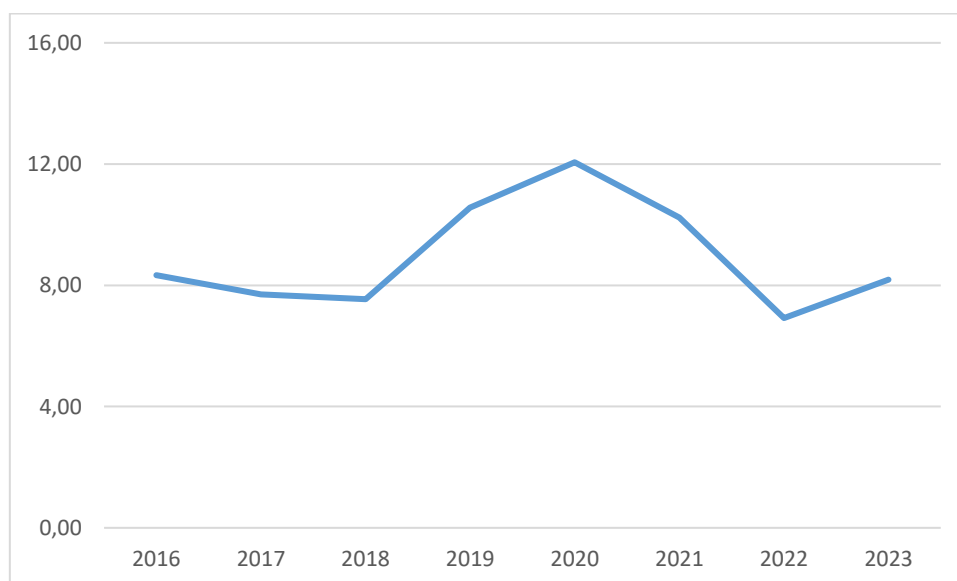
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 19. Zgony na 1000 ludności w latach 2013 – 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Województwo małopolskie	9,02	8,80	9,31	9,10	9,41	9,56	9,69	11,29	11,87	10,49	9,56
Powiat limanowski	7,73	8,15	8,10	7,80	8,21	7,91	8,68	9,81	10,31	9,40	8,65
Szczawa	-	-	-	8,34	7,70	7,54	10,56	12,06	10,24	6,92	8,19

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Zgony na 1000 ludności w Szczawie w latach 2016– 2023

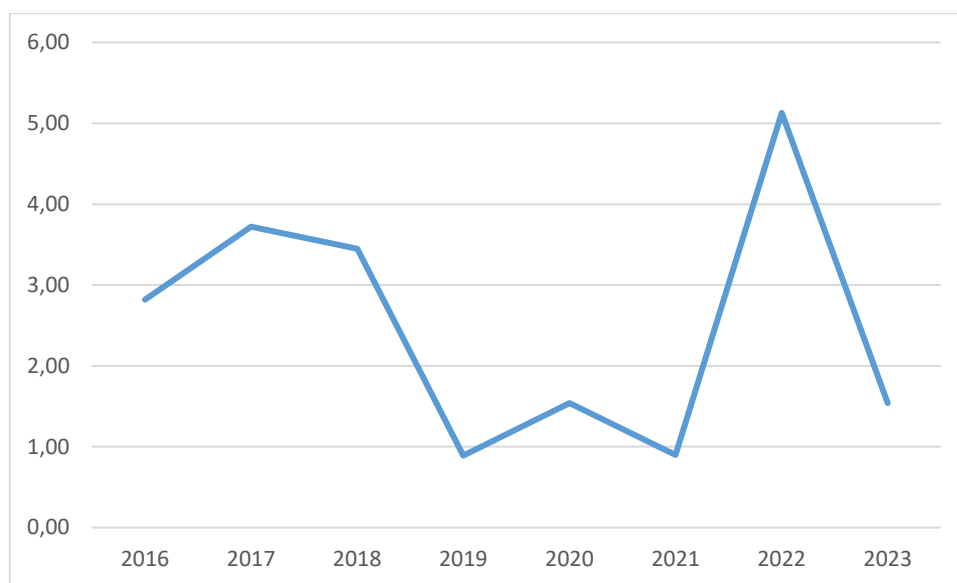
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 20. Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2013 – 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Województwo małopolskie	1,20	1,43	0,99	1,66	1,86	1,59	1,16	-1,00	-2,17	-1,42	-1,30
Powiat limanowski	4,92	4,74	4,59	4,83	5,31	5,21	5,02	3,49	2,10	1,53	1,52
Szczawa	-	-	-	2,82	3,72	3,45	0,89	1,54	0,90	5,13	1,54

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Przyrost naturalny na 1000 ludności w Szczawie w latach 2016– 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

4. Gospodarka

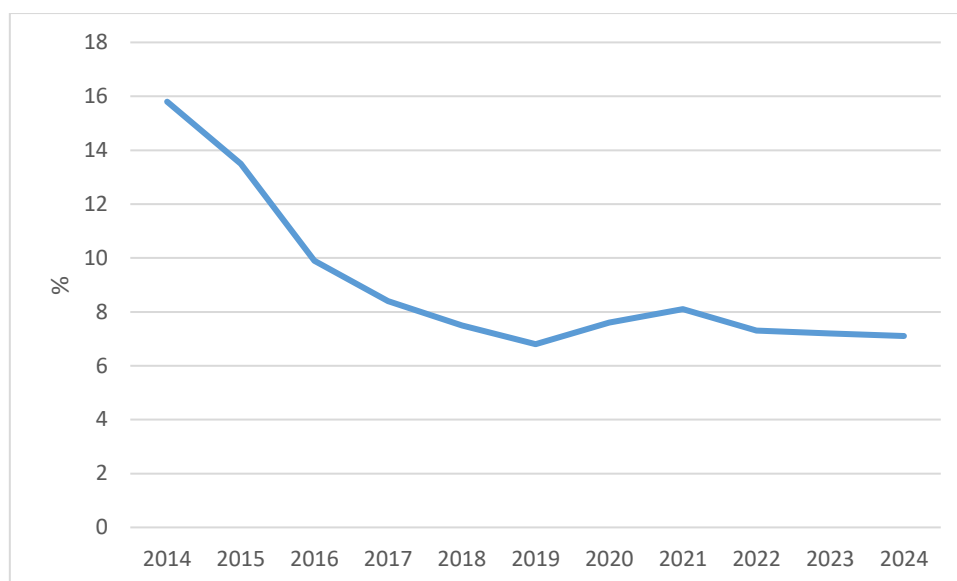
4.1. Bezrobocie

Tabela 21. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie małopolskim i powiecie limanowskim

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	ogółem w %										
Województwo małopolskie	9,7	8,3	6,6	5,3	4,7	4,1	5,3	5,0	4,4	4,2	4,2
Powiat limanowski	15,8	13,5	9,9	8,4	7,5	6,8	7,6	8,1	7,3	7,2	7,1
	ogółem w % (Polska =100)										
Województwo małopolskie	85,1	85,6	80,5	80,3	81,0	78,8	84,1	86,2	84,6	82,4	82,4
Powiat limanowski	138,6	139,2	120,7	127,3	131,0	130,8	120,6	139,7	140,4	141,2	139,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie limanowskim

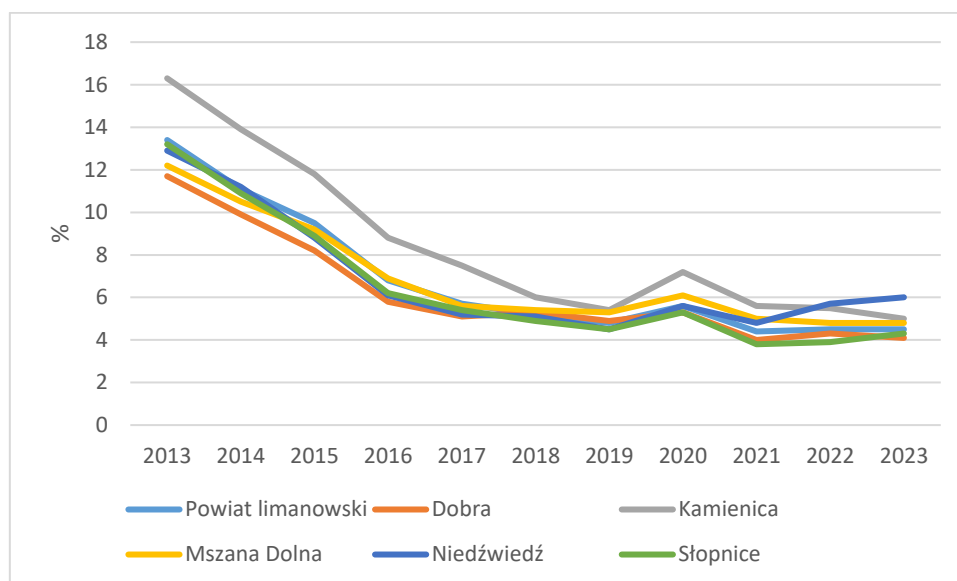
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 22. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie limanowskim i wybranych gminach

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	w %										
Powiat limanowski	13,4	11,1	9,5	6,8	5,7	5,2	4,8	5,6	4,4	4,5	4,5
Dobra	11,7	9,9	8,2	5,8	5,1	5,3	4,9	5,3	4,0	4,3	4,1
Kamienica	16,3	13,9	11,8	8,8	7,5	6,0	5,4	7,2	5,6	5,5	5,0
Mszana Dolna	12,2	10,5	9,2	6,9	5,6	5,4	5,3	6,1	5,0	4,8	4,8
Niedźwiedź	12,9	11,2	8,8	6,1	5,2	5,1	4,5	5,6	4,8	5,7	6,0
Słupnice	13,2	10,9	8,9	6,2	5,4	4,9	4,5	5,3	3,8	3,9	4,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie limanowskim i wybranych gminach

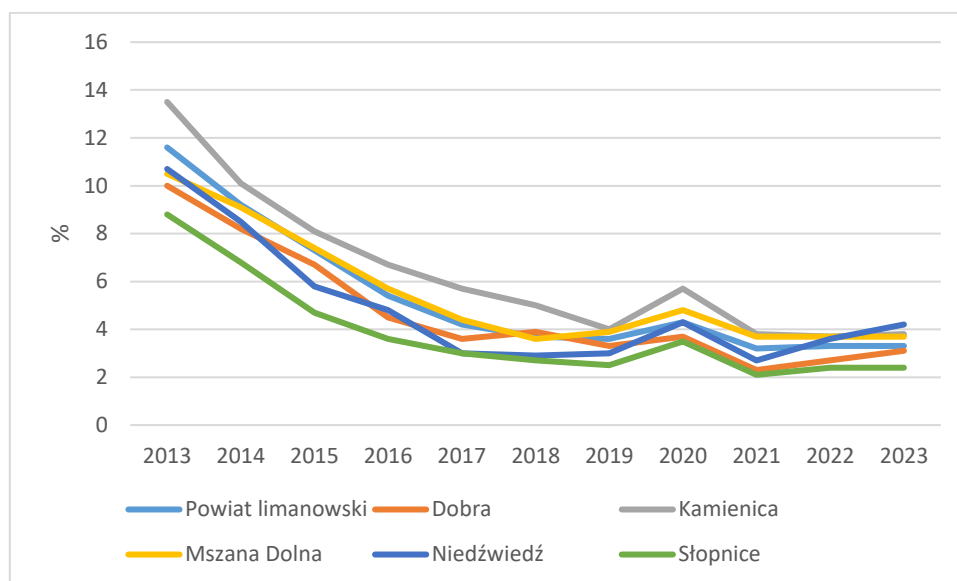
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 24. Udział bezrobotnych zarejestrowanych mężczyzn w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie limanowskim i wybranych gminach

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	w %										
Powiat limanowski	11,6	9,2	7,3	5,4	4,2	3,7	3,6	4,3	3,2	3,3	3,3
Dobra	10,0	8,2	6,7	4,5	3,6	3,9	3,3	3,7	2,3	2,7	3,1
Kamienica	13,5	10,1	8,1	6,7	5,7	5,0	4,0	5,7	3,8	3,7	3,8
Mszana Dolna	10,5	9,1	7,4	5,7	4,4	3,6	3,9	4,8	3,7	3,7	3,7
Niedzwiedź	10,7	8,5	5,8	4,8	3,0	2,9	3,0	4,3	2,7	3,6	4,2
Słopnice	8,8	6,8	4,7	3,6	3,0	2,7	2,5	3,5	2,1	2,4	2,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych mężczyzn w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie limanowskim i wybranych gminach

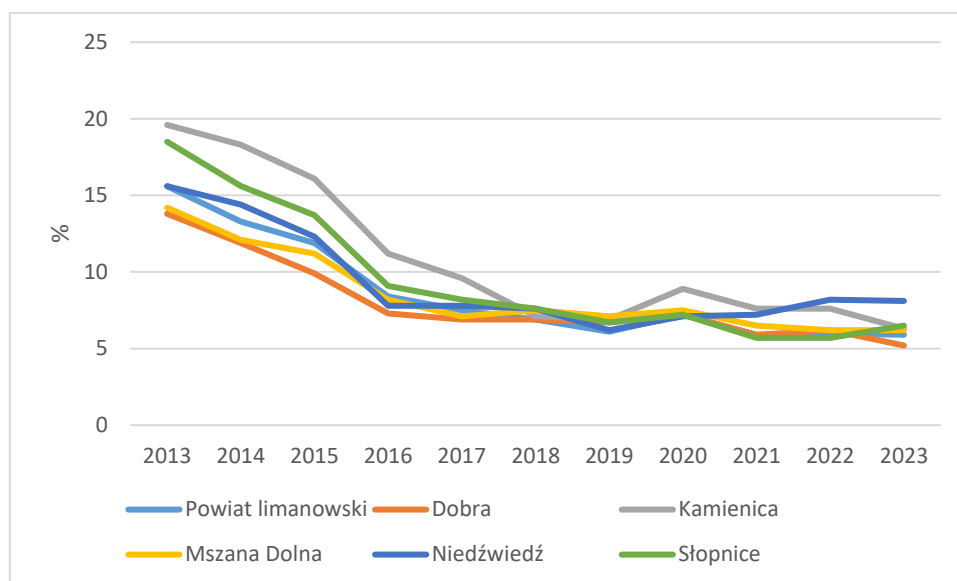
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 25. Udział bezrobotnych zarejestrowanych kobiet w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie limanowskim i wybranych gminach

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	w %										
Powiat limanowski	15,6	13,3	11,9	8,4	7,5	6,9	6,1	7,2	5,9	6,0	5,9
Dobra	13,8	11,9	9,9	7,3	6,9	6,9	6,7	7,2	5,9	6,2	5,2
Kamienica	19,6	18,3	16,1	11,2	9,6	7,1	6,9	8,9	7,6	7,6	6,3
Mszana Dolna	14,2	12,1	11,2	8,2	7,1	7,5	7,1	7,5	6,5	6,2	6,2
Niedźwiedź	15,6	14,4	12,3	7,8	7,8	7,6	6,2	7,1	7,2	8,2	8,1
Słopnice	18,5	15,6	13,7	9,1	8,2	7,6	6,7	7,2	5,7	5,7	6,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych kobiet w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie limanowskim i wybranych gminach

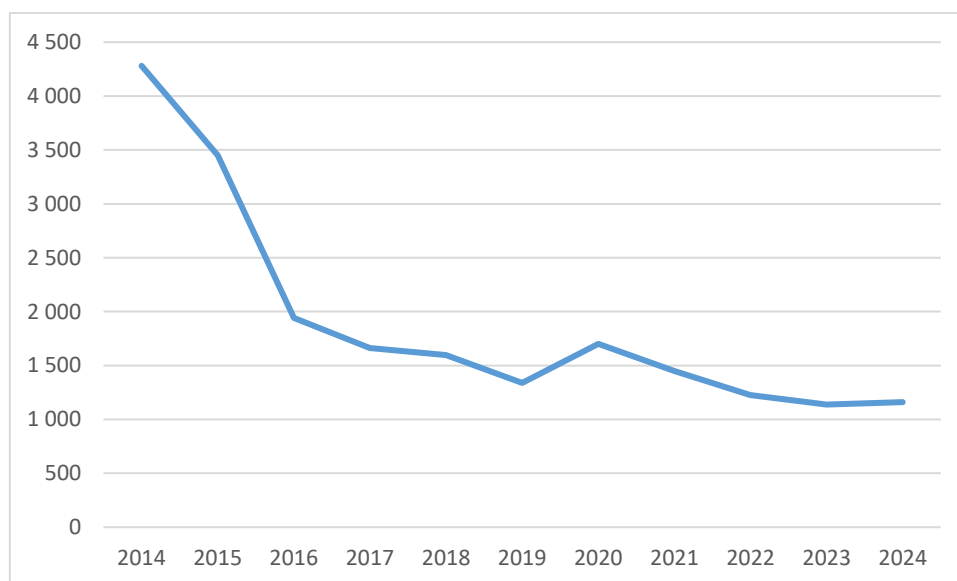
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 26. Bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż rok w powiecie limanowskim

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Powiat limanowski	4 281	3 452	1 943	1 663	1 598	1 338	1 701	1 448	1 225	1 138	1 161

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż rok w powiecie limanowskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 27. Bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż rok w % ludności aktywnej zawodowo w powiecie limanowskim

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ogółem	7,7	6,2	3,5	3,0	2,9	2,4	2,9	3,4	2,5	0,8	2,4
Mężczyźni	40,3	35,6	23,8	23,7	25,8	23,4	27,6	30,3	24,3	22,7	25,0
Kobiety	55,1	52,9	44,5	44,1	45,6	42,5	46,1	49,0	41,0	38,8	40,6

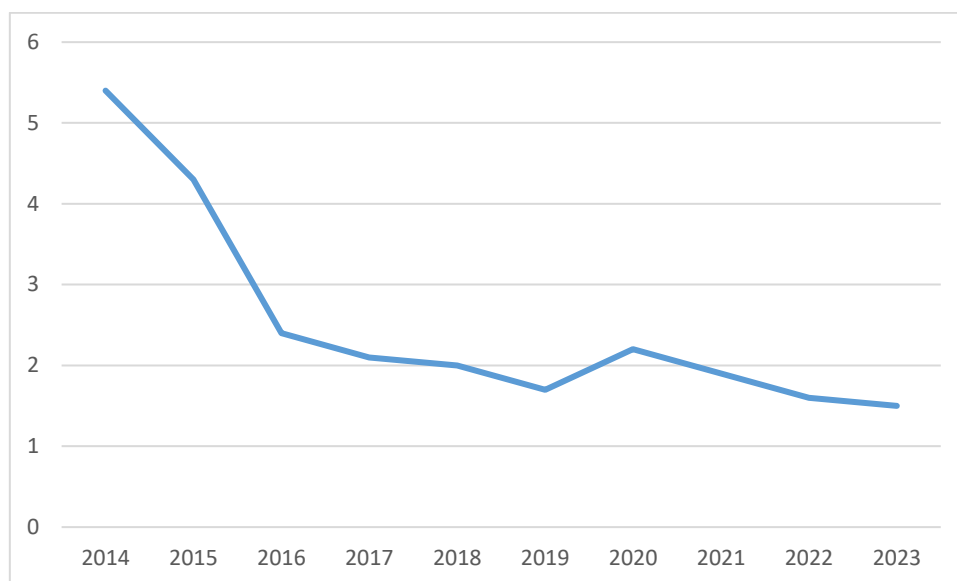
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 28. Bezrobotni w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie limanowskim

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Powiat limanowski	5,4	4,3	2,4	2,1	2,0	1,7	2,2	1,9	1,6	1,5	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Bezrobotni w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie limanowskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

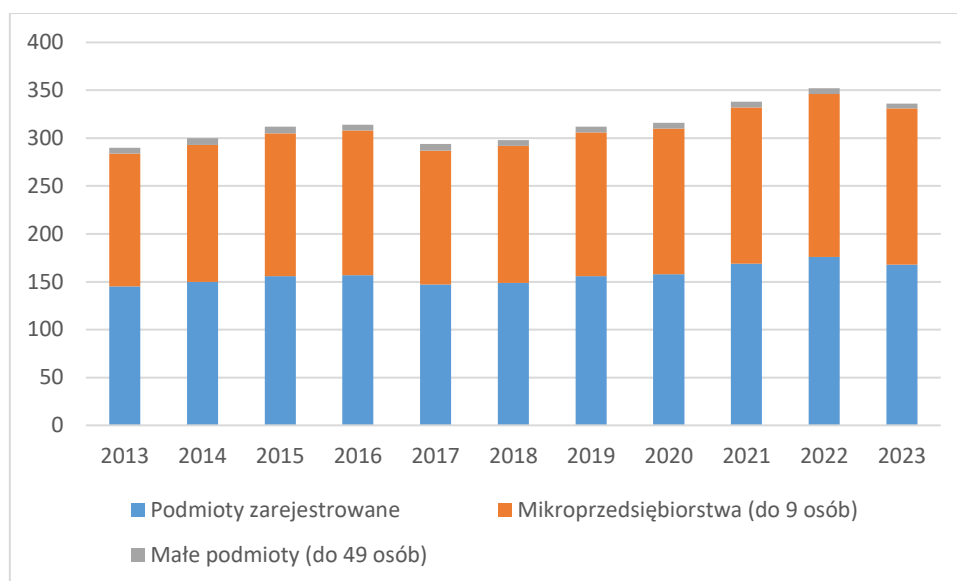
4.2 Podmioty prowadzące działalność gospodarczą

Tabela 29. Zarejestrowane podmioty gospodarki narodowej w Szczawie według klas wielkości

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Podmioty ogółem	145	150	156	157	147	149	156	158	169	176	168
Mikroprzedsiębiorstwa (do 9 osób)	139	143	149	151	140	143	150	152	163	170	163
Małe podmioty (do 49 osób)	6	7	7	6	7	6	6	6	6	6	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Podmioty prowadzące działalność gospodarczą w Szczawie

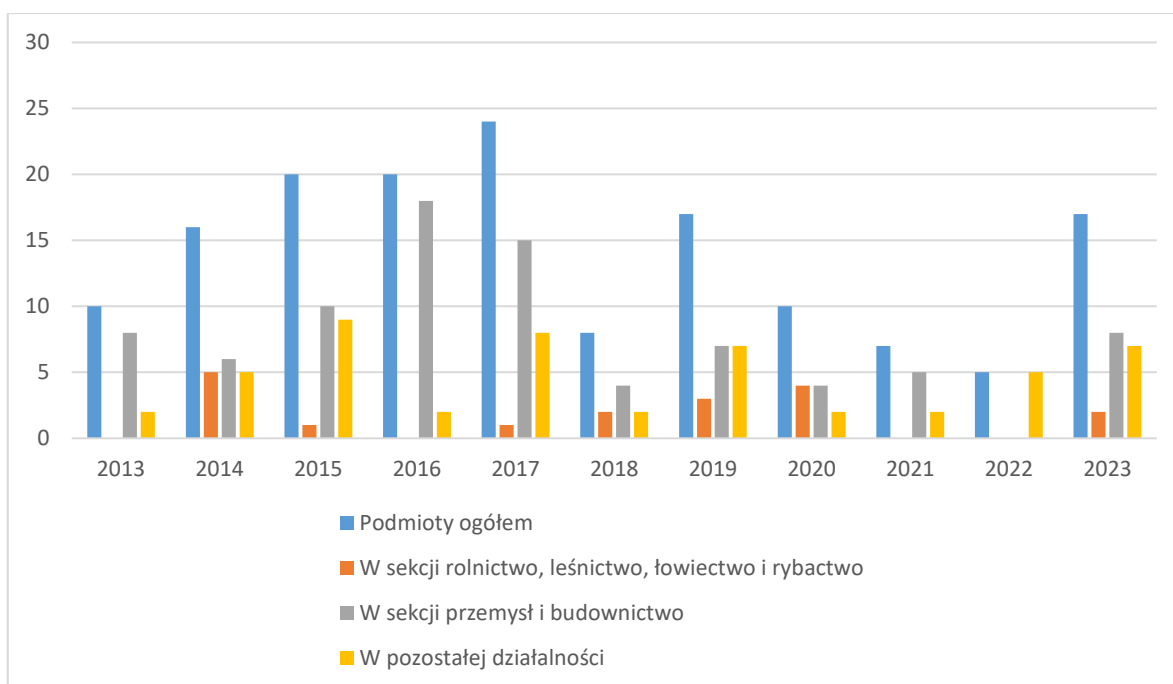
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 30. Podmioty wyrejestrowane w Szczawie według grup sekcji PKD

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Podmioty ogółem	10	16	20	20	24	8	17	10	7	5	17
W sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	0	5	1	0	1	2	3	4	0	0	2
W sekcji przemysł i budownictwo	8	6	10	18	15	4	7	4	5	0	8
W pozostałej działalności	2	5	9	2	8	2	7	2	2	5	7

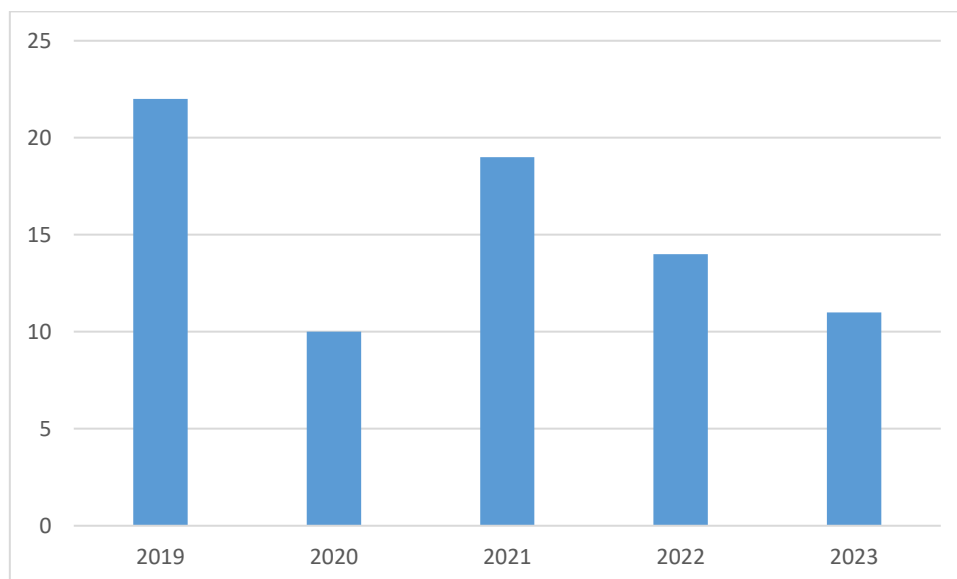
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Podmioty wyrejestrowane w Szczawie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Nowo zarejestrowane podmioty w Szczawie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 31. Nowo zarejestrowane podmioty w Szczawie

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba podmiotów	-	-	-	-	-	-	22	10	19	14	11

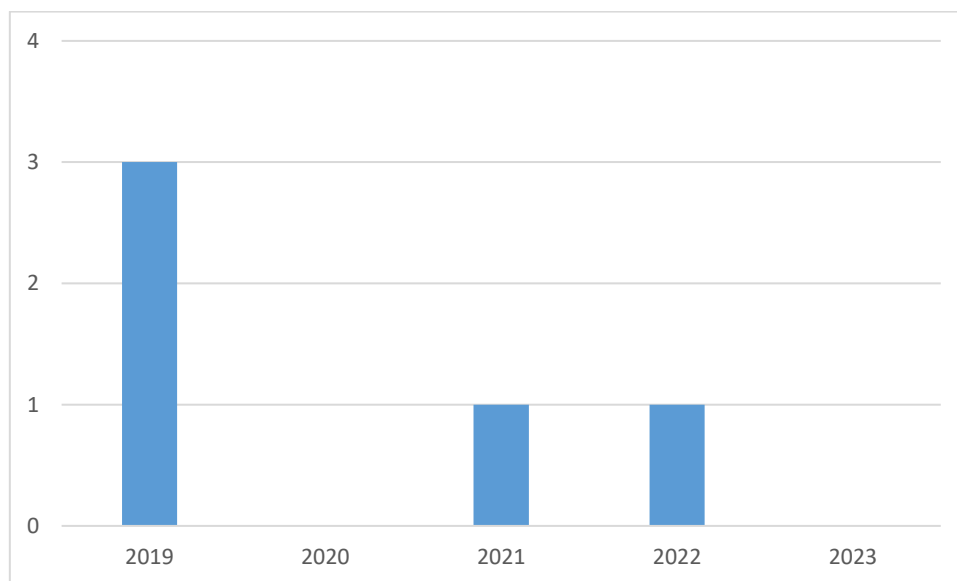
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 32. Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba podmiotów	-	-	-	-	-	-	3	0	1	1	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo)

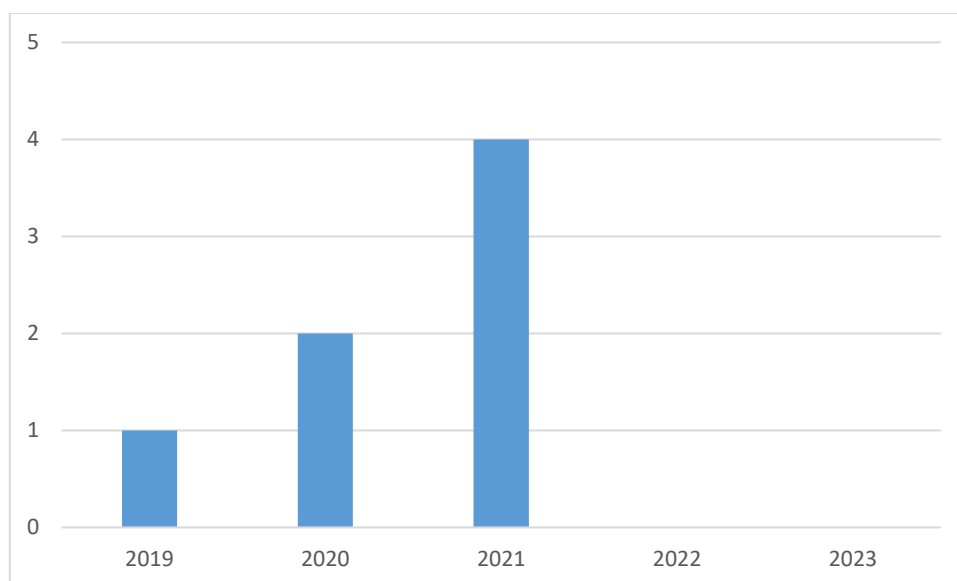
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 33. Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji C (przetwórstwo przemysłowe)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba podmiotów	-	-	-	-	-	-	1	2	4	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji C (przetwórstwo przemysłowe)

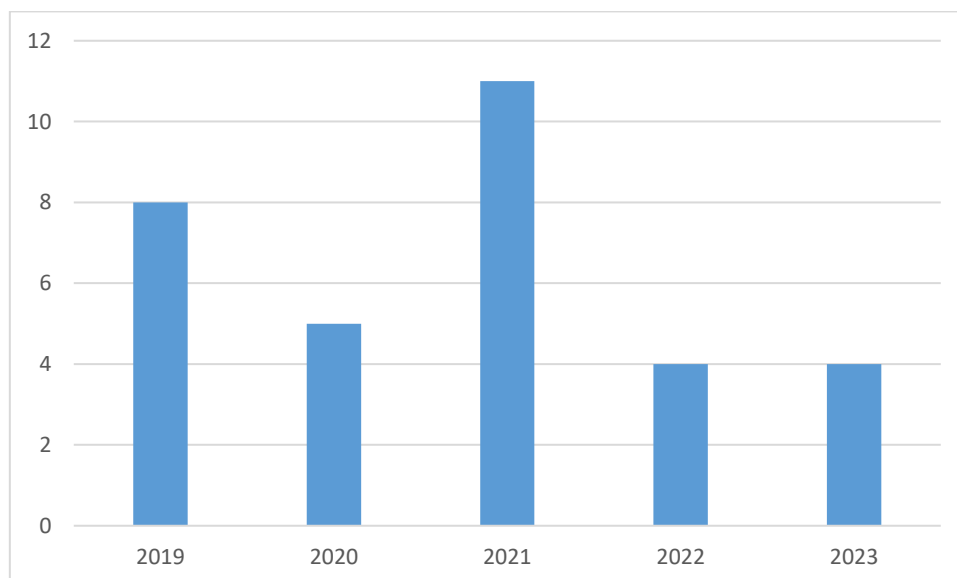
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 34. Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji F (budownictwo)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba podmiotów	-	-	-	-	-	-	8	5	11	4	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji F (budownictwo)

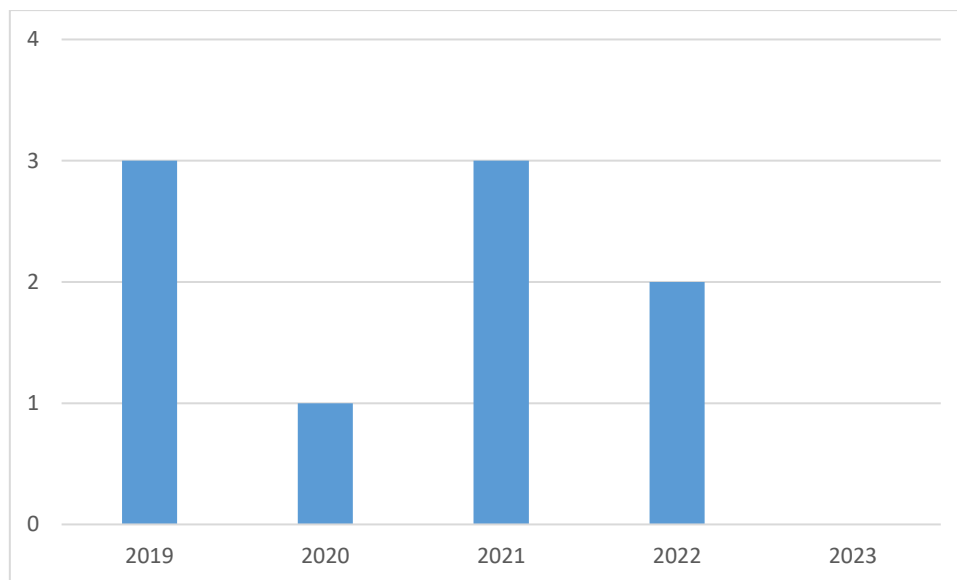
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 35. Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji G (handel hurtowy i detaliczny)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba podmiotów	-	-	-	-	-	-	3	1	3	2	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji G (handel hurtowy i detaliczny)

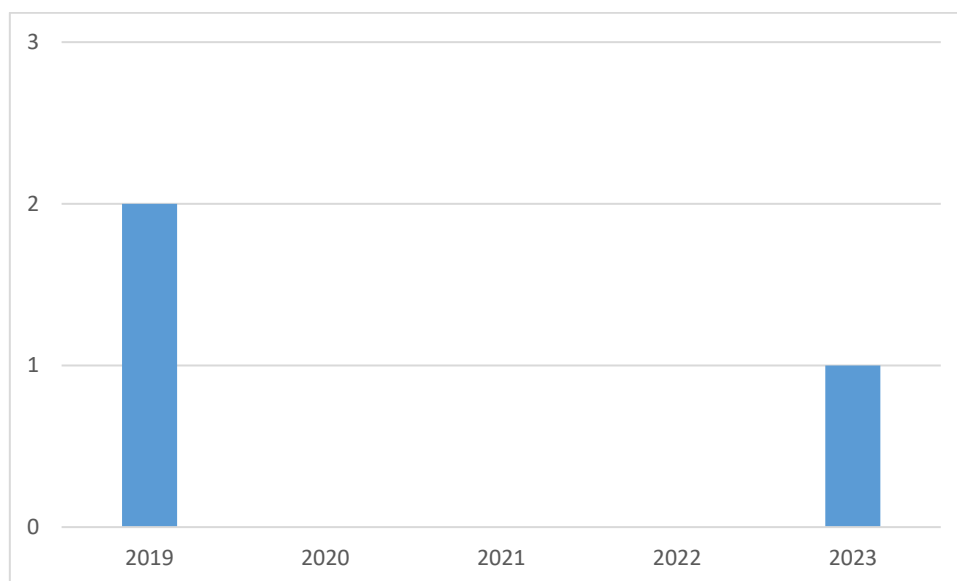
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 36. Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji H (transport i gospodarka magazynowa)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba podmiotów	-	-	-	-	-	-	2	0	0	0	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji H (transport i gospodarka magazynowa)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 37. Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba podmiotów	-	-	-	-	-	-	1	0	0	0	0

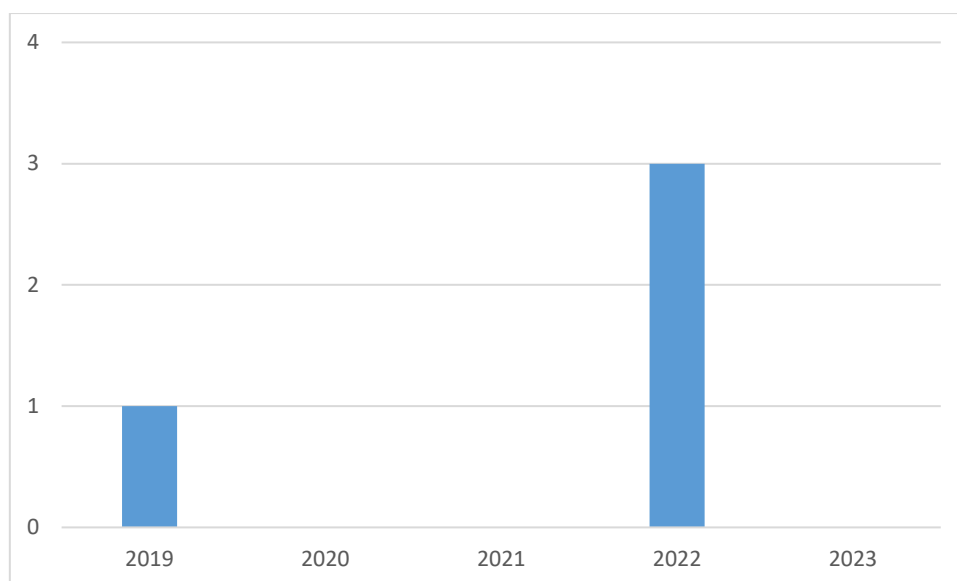
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 38. Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji J (informacja i komunikacja)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba podmiotów	-	-	-	-	-	-	1	0	0	3	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji J (informacja i komunikacja)

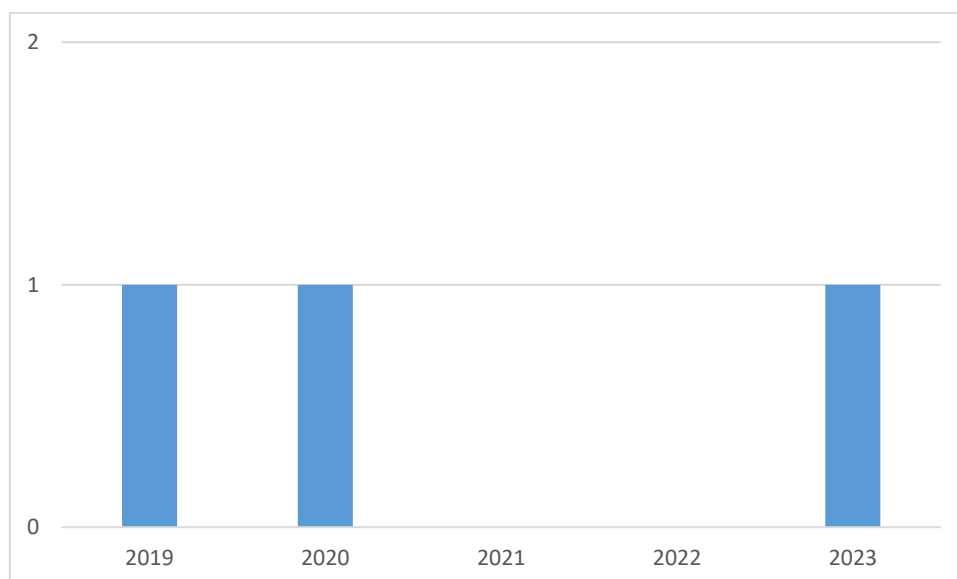
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 39. Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba podmiotów	-	-	-	-	-	-	1	1	0	0	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna)

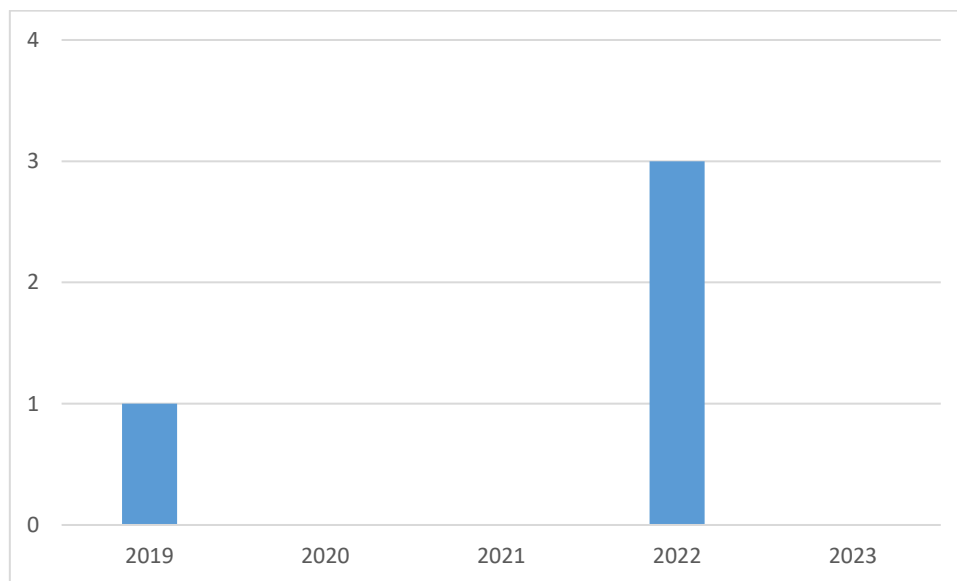
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 40. Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji N (działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba podmiotów	-	-	-	-	-	-	1	0	0	3	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji N (działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca)

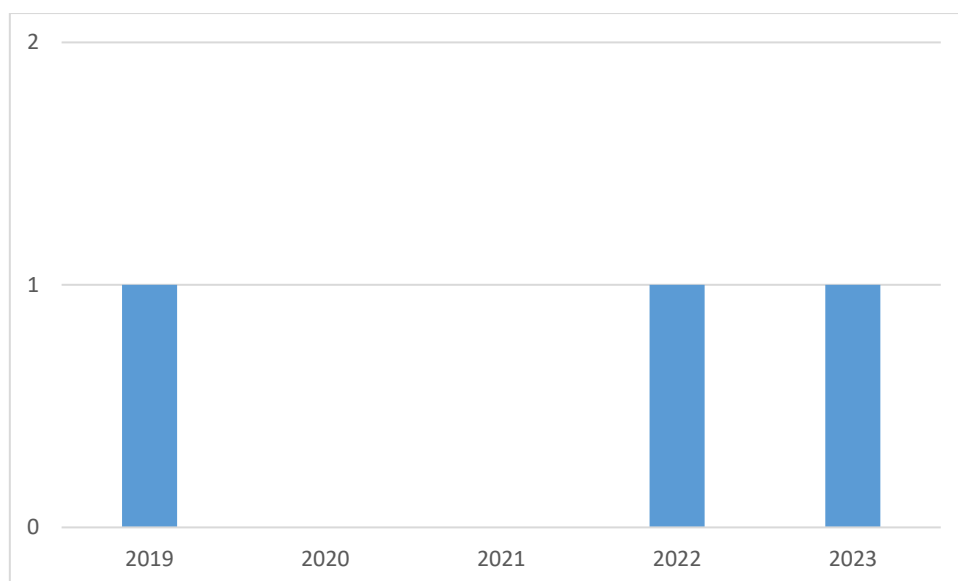
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 41. Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji P (edukacja)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba podmiotów	-	-	-	-	-	-	1	0	0	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji P (edukacja)

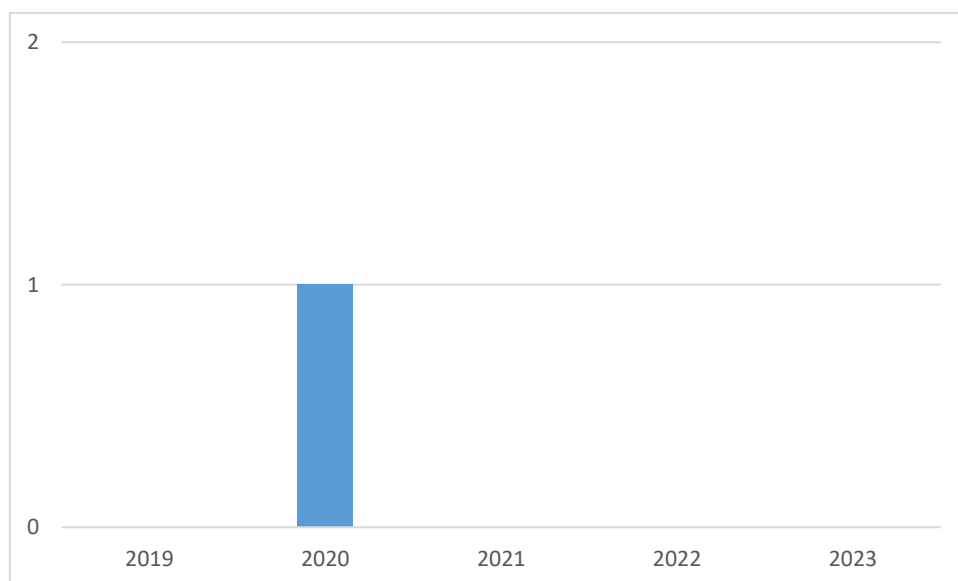
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 42. Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji Q (opieka zdrowotna i pomoc społeczna)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba podmiotów	-	-	-	-	-	-	0	1	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji Q (opieka zdrowotna i pomoc społeczna)

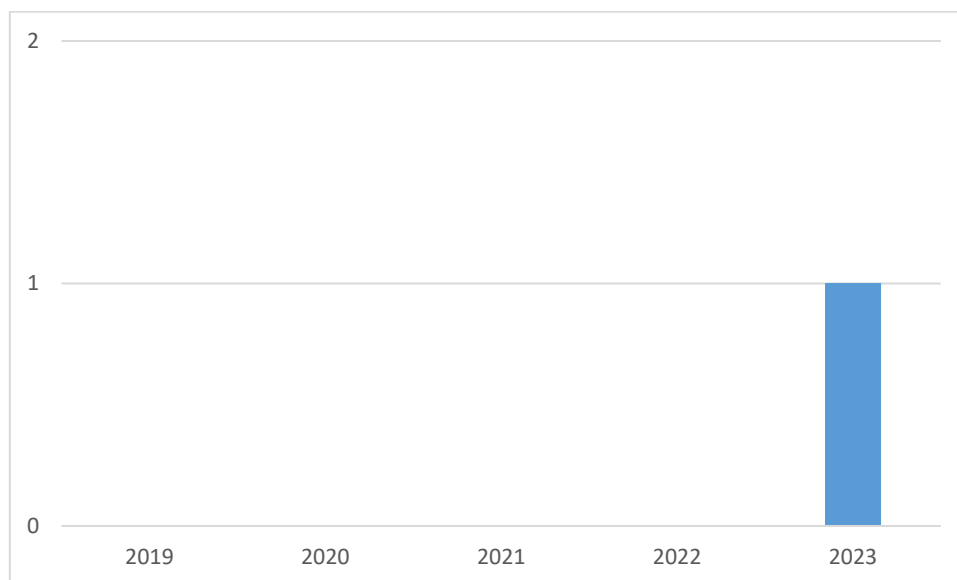
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 43. Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji R (działalność związana z kulturą, rozrywką, rekreacją)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba podmiotów	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji R (działalność związana z kulturą, rozrywką, rekreacją)

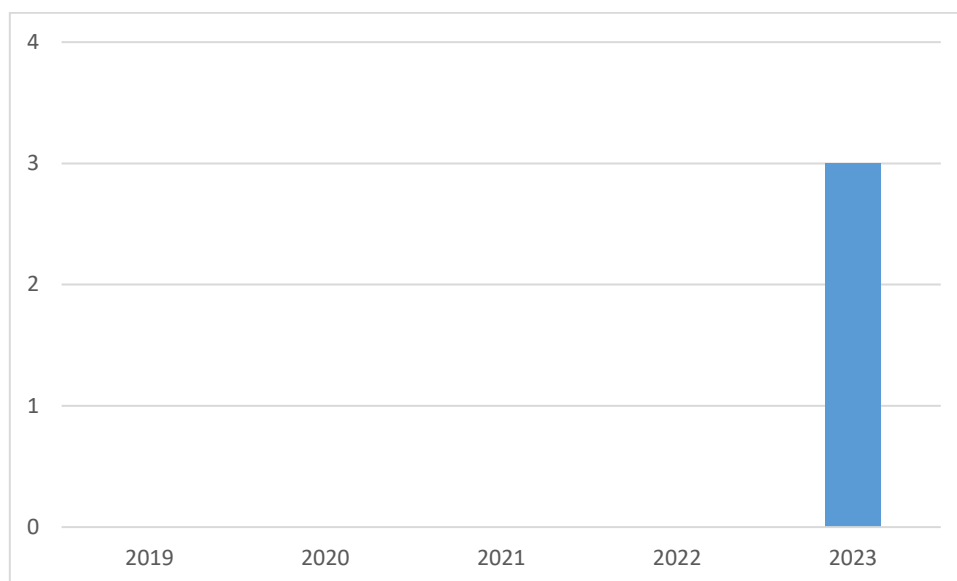
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 44. Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji SiT (pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba podmiotów	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Nowo zarejestrowane podmioty w sekcji SiT (pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

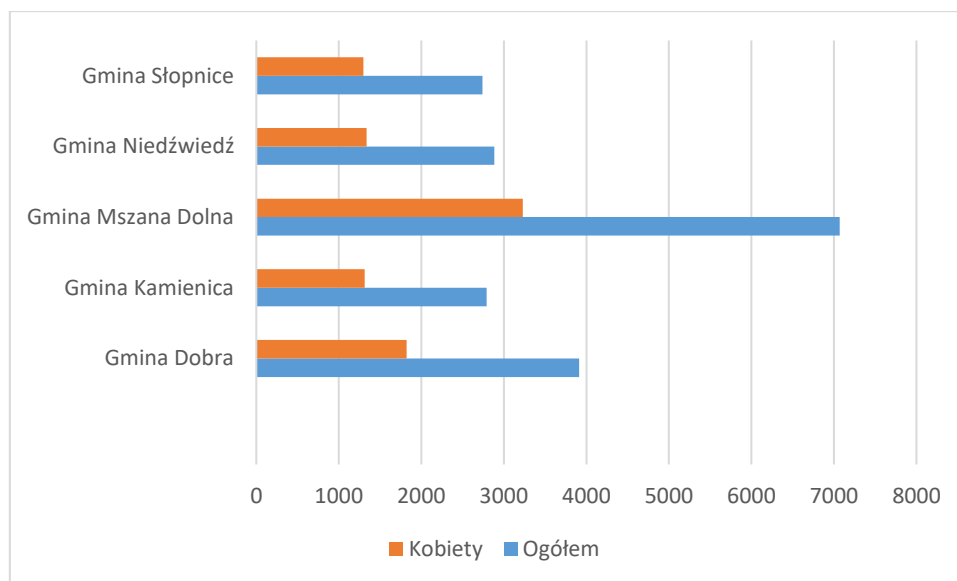
4.3 Pracujący w gospodarce narodowej

Tabela 45. Pracujący w gospodarce narodowej według płci i miejsca zamieszkania w powiecie limanowskim i wybranych gminach (stan na 31 października 2024 r.)

	Ogółem	kobiety	Średnia wieku			Mediana wieku		
			ogółem	kobiety	mężczyźni	ogółem	kobiety	mężczyźni
	w osobach		w latach					
Powiat limanowski	52308	24078	41,8	41,7	41,9	41,0	41,0	41,0
Gmina Dobra	3912	1820	42,0	41,8	42,2	41,0	41,0	42,0
Gmina Kamienica	2791	1313	41,9	41,9	41,9	41,0	42,0	41,0
Gmina Mszana Dolna	7069	3229	41,4	41,4	41,4	41,0	41,0	41,0
Gmina Niedźwiedź	2883	1336	41,2	41,0	41,4	41,0	41,0	41,0
Gmina Słopnice	2741	1296	40,2	40,1	40,2	40,0	40,0	39,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba pracujących w wybranych gminach powiatu limanowskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 46. Pracujący w gospodarce narodowej według sektorów własności, płci i miejsca zamieszkania (stan na 31 października 2024 r.)

	Ogółem		Z liczby ogółem			
			Sektor publiczny		Sektor prywatny	
	razem	kobiety	razem	kobiety	razem	kobiety
	w osobach					
Powiat limanowski	52308	24078	8300	6201	44008	17877

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

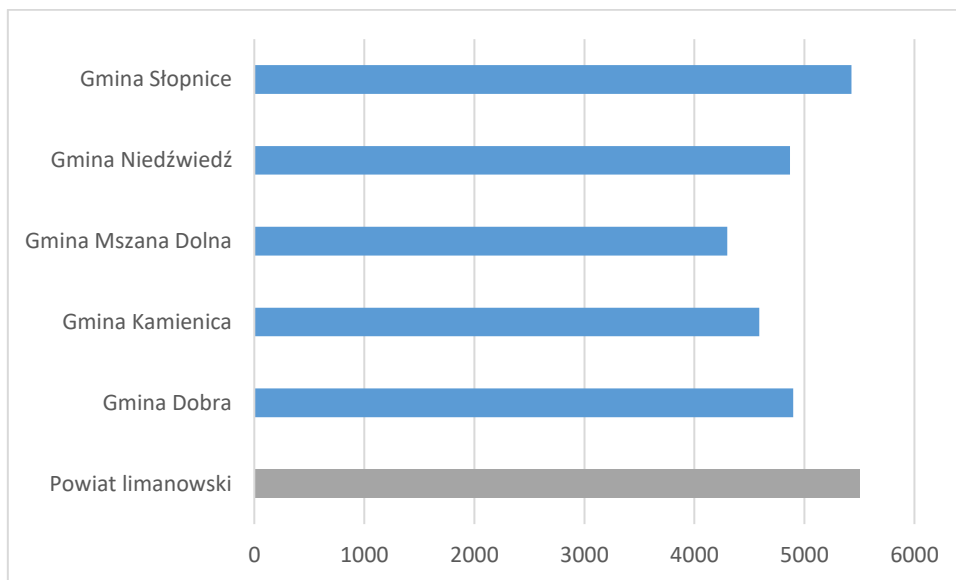
4.4 Wynagrodzenia

Tabela 47. Mediana wynagrodzeń brutto w gospodarce narodowej w powiecie limanowskim i wybranych gminach (stan na 31 października 2024 r.)

	w zł
Powiat limanowski	5503,96
Gmina Dobra	4899,20
Gmina Kamienica	4590,22
Gmina Mszana Dolna	4300,00
Gmina Niedźwiedź	4868,11
Gmina Słopnice	5427,50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Mediana wynagrodzeń w powiecie limanowskim i wybranych gminach w październiku 2024 r.

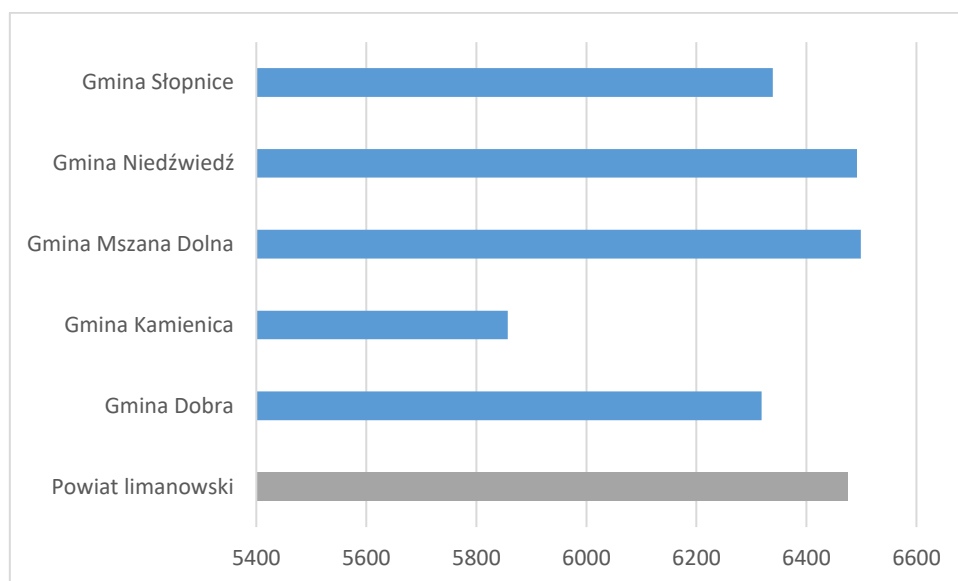
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 48. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w powiecie limanowskim i wybranych gminach (stan na 31 października 2024 r.)

	w zł
Powiat limanowski	6475,04
Gmina Dobra	6318,51
Gmina Kamienica	5857,19
Gmina Mszana Dolna	6498,72
Gmina Niedźwiedź	6491,65
Gmina Słopnice	6338,79

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w powiecie limanowskim i wybranych gminach w październiku 2024 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

5. Rolnictwo

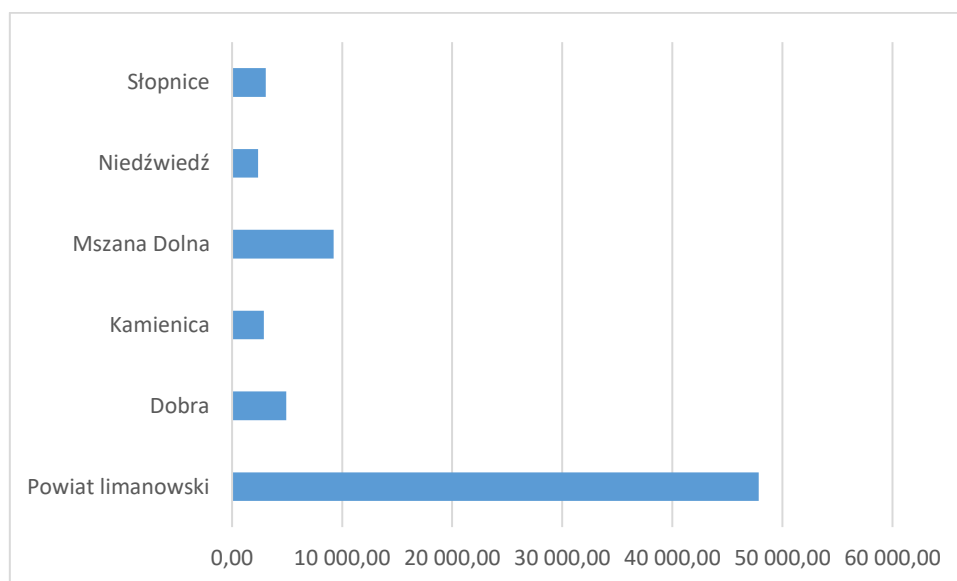
5.1 Powierzchnia gruntów

Tabela 49. Powierzchnia użytkowanych gruntów w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020 ha
Powiat limanowski	47 853,07
Dobra	4 908,98
Kamienica	2 887,06
Mszana Dolna	9 234,77
Niedźwiedź	2 368,95
Słopnice	3 060,60

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Powierzchnia użytkowanych gruntów w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

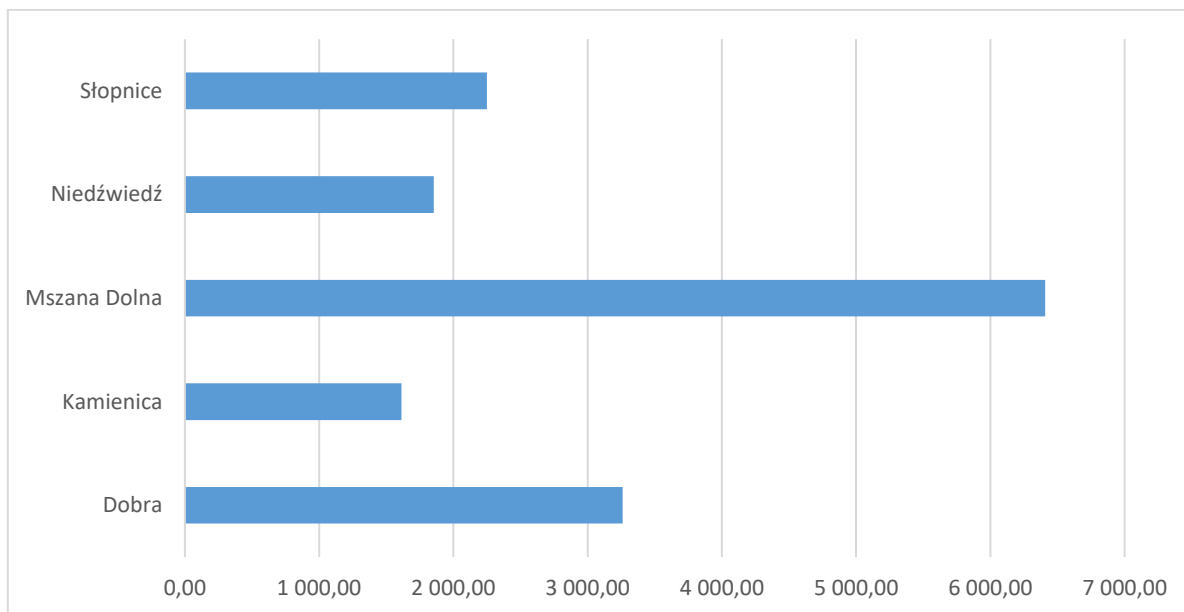
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 50. Powierzchnia użytków rolnych w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020
	ha
Powiat limanowski	34 112,62
Dobra	3 261,93
Kamienica	1 612,29
Mszana Dolna	6 409,20
Niedźwiedź	1 855,20
Słopnice	2 249,02

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Powierzchnia użytków rolnych w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

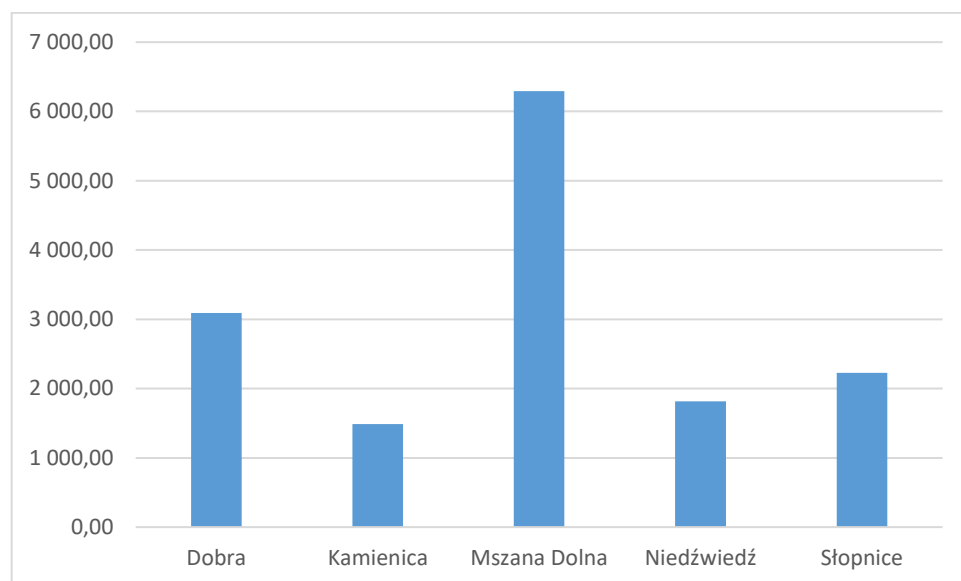
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 51. Powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020
	ha
Powiat limanowski	33 263,67
Dobra	3 092,95
Kamienica	1 486,59
Mszana Dolna	6 294,86
Niedźwiedź	1 814,42
Słupnice	2 228,06

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

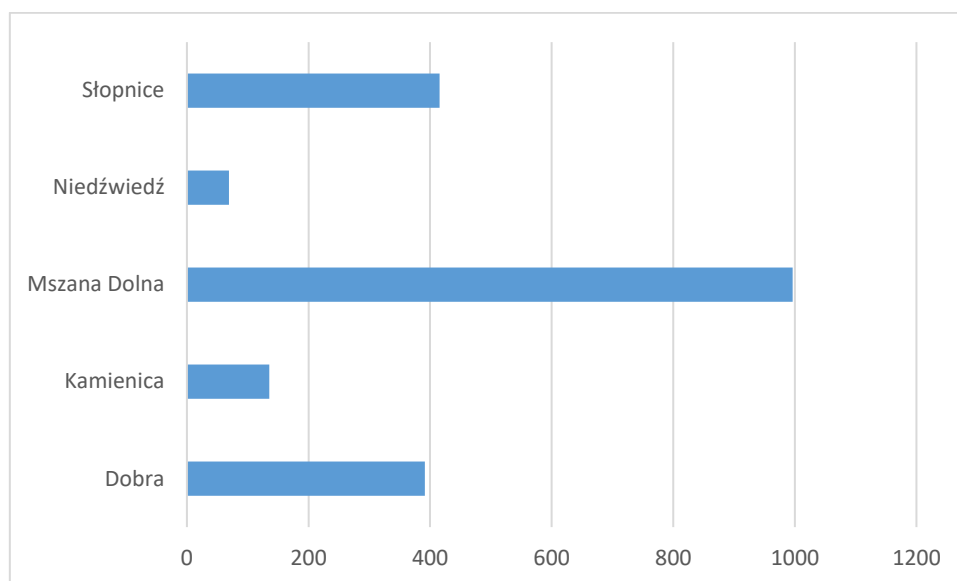
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 52. Powierzchnia użytków rolnych pod zasiewami w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020
	ha
Powiat limanowski	5 222,30
Dobra	391,23
Kamienica	135,53
Mszana Dolna	996,28
Niedźwiedź	68,99
Słupnice	415,66

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Powierzchnia użytków rolnych pod zasiewami w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

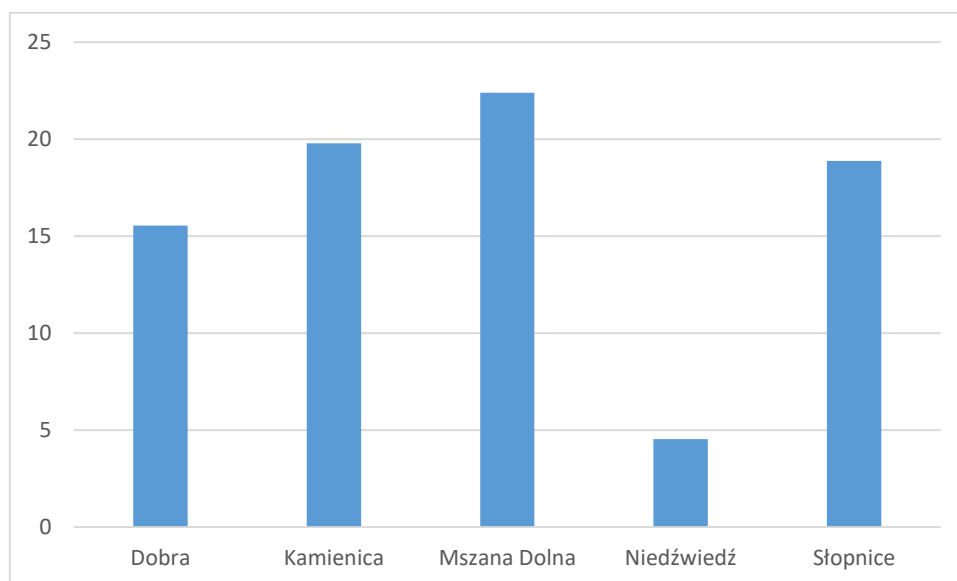
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 53. Powierzchnia gruntów ugorowanych w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020
	ha
Powiat limanowski	199,49
Dobra	15,55
Kamienica	19,78
Mszana Dolna	22,40
Niedźwiedź	4,54
Słopnice	18,87

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Powierzchnia gruntów ugorowanych w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

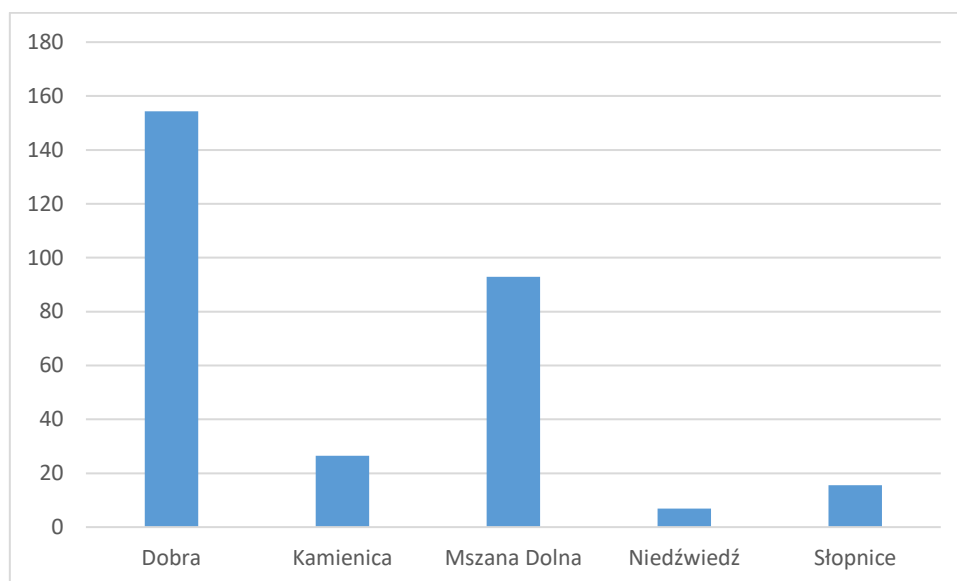
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 54. Powierzchnia upraw trwałych w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020
	ha
Powiat limanowski	2 892,09
Dobra	154,30
Kamienica	26,44
Mszana Dolna	92,90
Niedźwiedź	6,85
Słopnice	15,50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Powierzchnia upraw trwałych w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

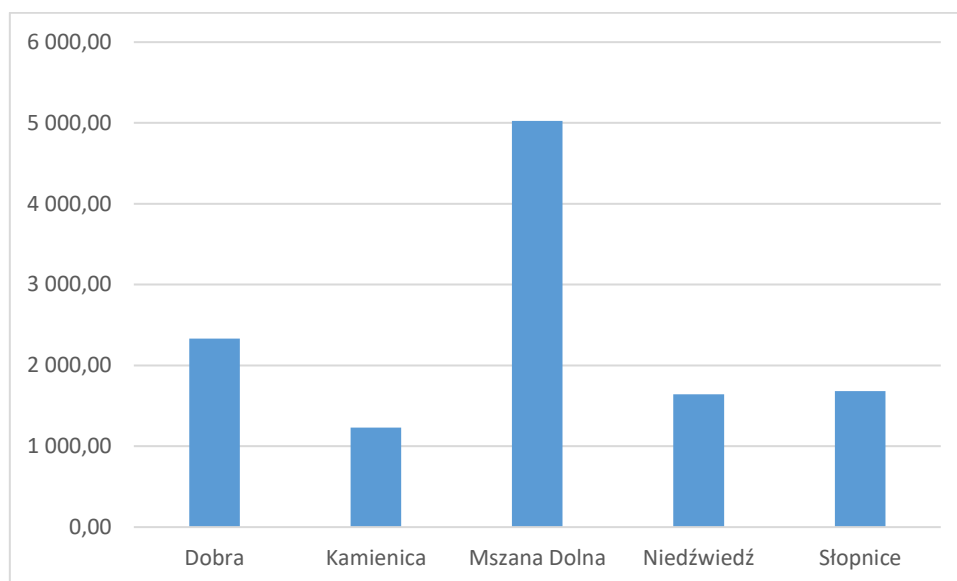
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 55. Powierzchnia łąk trwałych w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020
	ha
Powiat limanowski	23 392,48
Dobra	2 331,31
Kamienica	1 231,29
Mszana Dolna	5 026,57
Niedźwiedź	1 643,54
Słopnice	1 682,23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Powierzchnia łąk trwałych w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

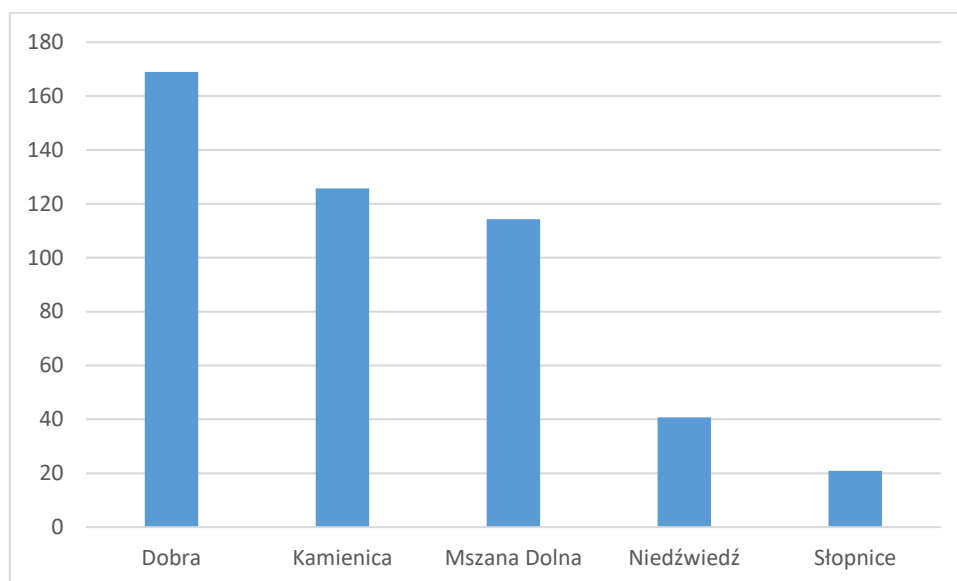
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 56. Powierzchnia pozostałych użytków rolnych w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020 ha
Powiat limanowski	848,95
Dobra	168,98
Kamienica	125,70
Mszana Dolna	114,34
Niedźwiedź	40,78
Słopnice	20,96

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Powierzchnia pozostałych użytków rolnych w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

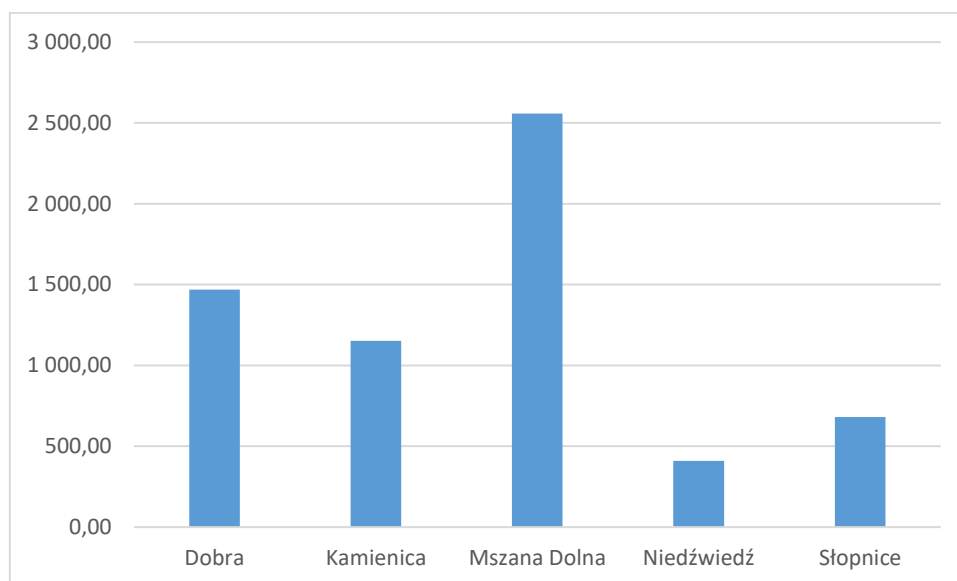
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 58. Powierzchnia lasów i gruntów leśnych w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020
	ha
Powiat limanowski	11 565,48
Dobra	1 468,55
Kamienica	1 152,11
Mszana Dolna	2 559,23
Niedźwiedź	409,54
Słopnice	682,02

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Powierzchnia lasów i gruntów leśnych w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

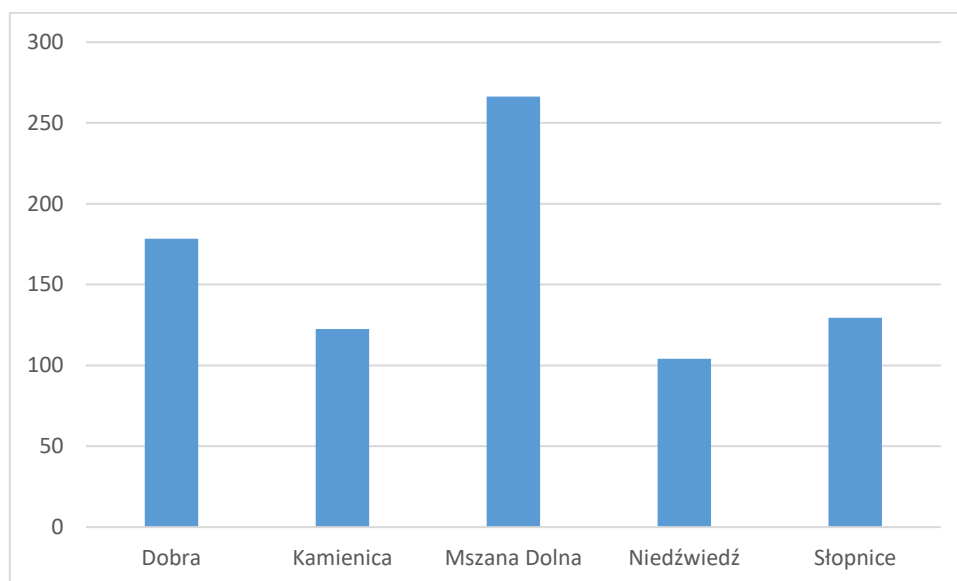
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 59. Powierzchnia pozostałych gruntów w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020 ha
Powiat limanowski	2 174,97
Dobra	178,50
Kamienica	122,66
Mszana Dolna	266,34
Niedźwiedź	104,21
Słopnice	129,56

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Powierzchnia pozostałych gruntów w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

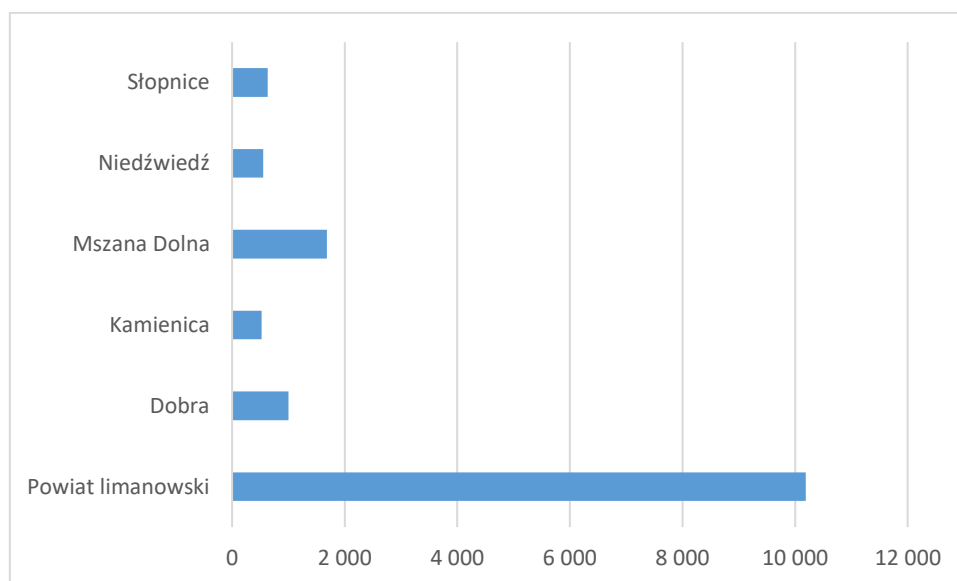
5.2 Charakterystyka gospodarstw rolnych

Tabela 60. Liczba gospodarstw użytkujących grunty w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020
	gosp.
Powiat limanowski	10 191
Dobra	1 003
Kamienica	526
Mszana Dolna	1 683
Niedźwiedź	553
Słopnice	632

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba gospodarstw użytkujących grunty w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

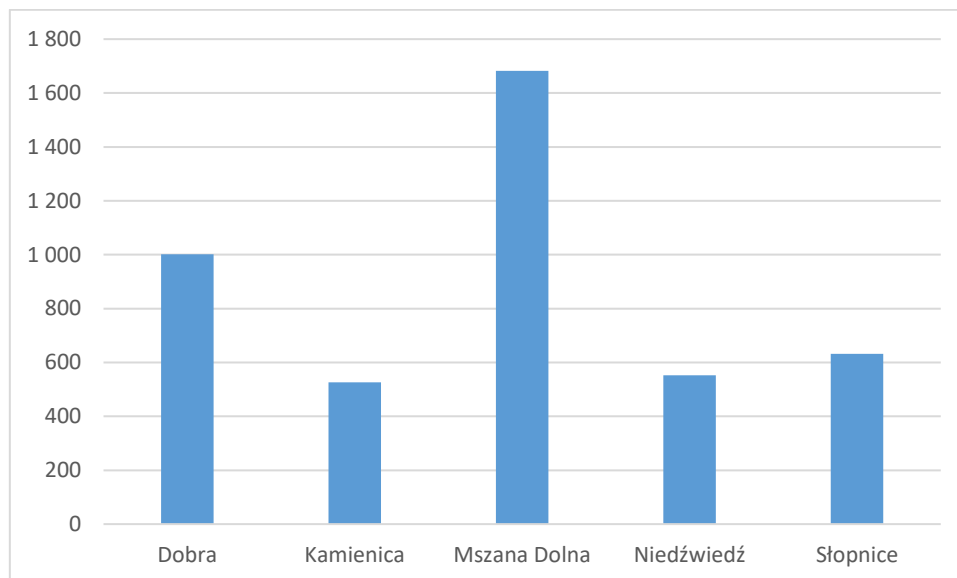
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 61. Liczba gospodarstw użytkujących użytki rolne w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020
	gosp.
Powiat limanowski	10 186
Dobra	1 001
Kamienica	526
Mszana Dolna	1 682
Niedźwiedź	553
Słopnice	632

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba gospodarstw użytkujących użytki rolne w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

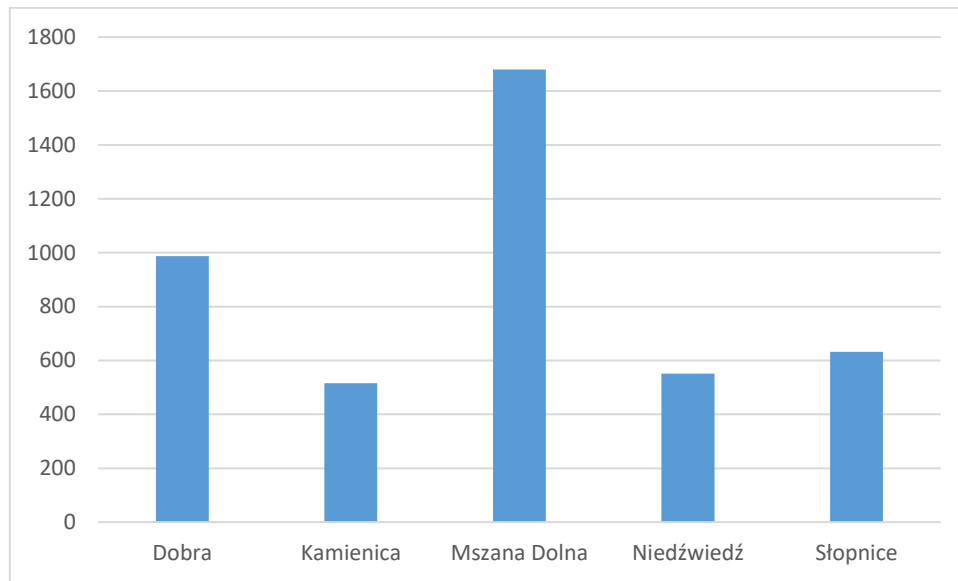
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 62. Liczba gospodarstw użytkujących użytki rolne w dobrej kulturze w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020	
	gosp.	
Powiat limanowski		10 145
Dobra		987
Kamienica		516
Mszana Dolna		1 680
Niedźwiedź		551
Słopnice		632

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba gospodarstw użytkujących użytki rolne w dobrej kulturze w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

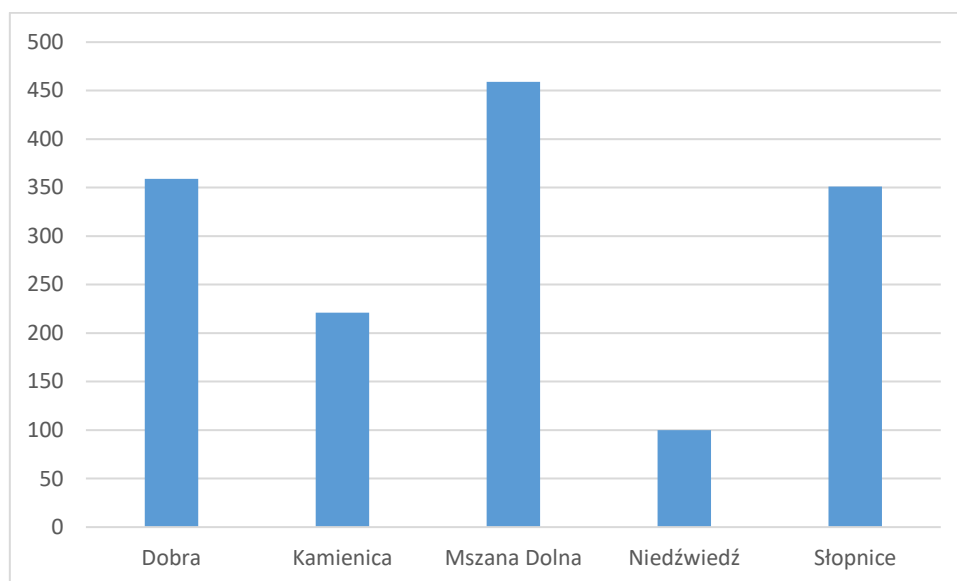
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 63. Liczba gospodarstw użytkujących grunty pod zasiewami w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020
	gosp.
Powiat limanowski	4 468
Dobra	359
Kamienica	221
Mszana Dolna	459
Niedźwiedź	100
Słopnice	351

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba gospodarstw użytkujących grunty pod zasiewami w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

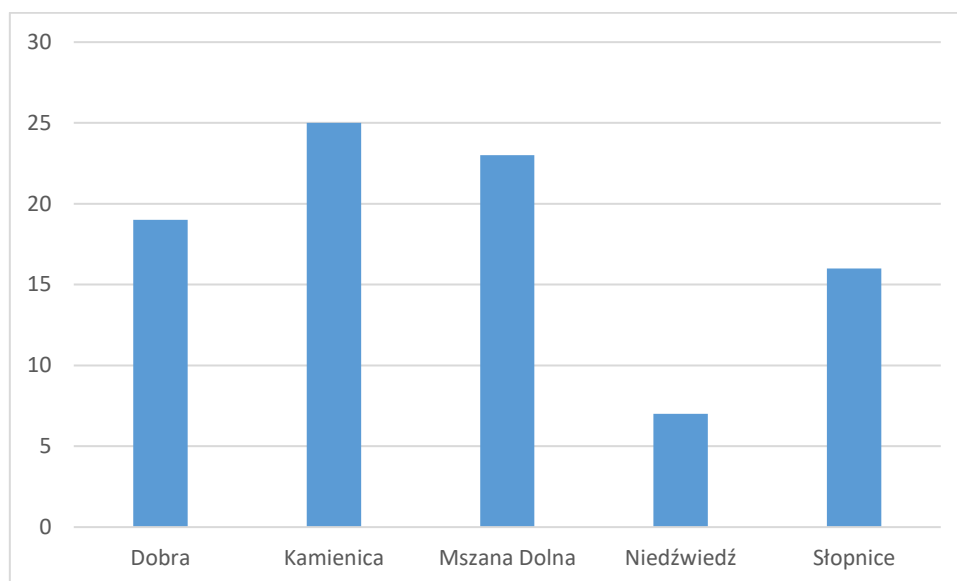
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 64. Liczba gospodarstw użytkujących grunty ugorowane w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020	
	gosp.	
Powiat limanowski		273
Dobra		19
Kamienica		25
Mszana Dolna		23
Niedźwiedź		7
Słopnice		16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba gospodarstw użytkujących grunty ugorowane w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

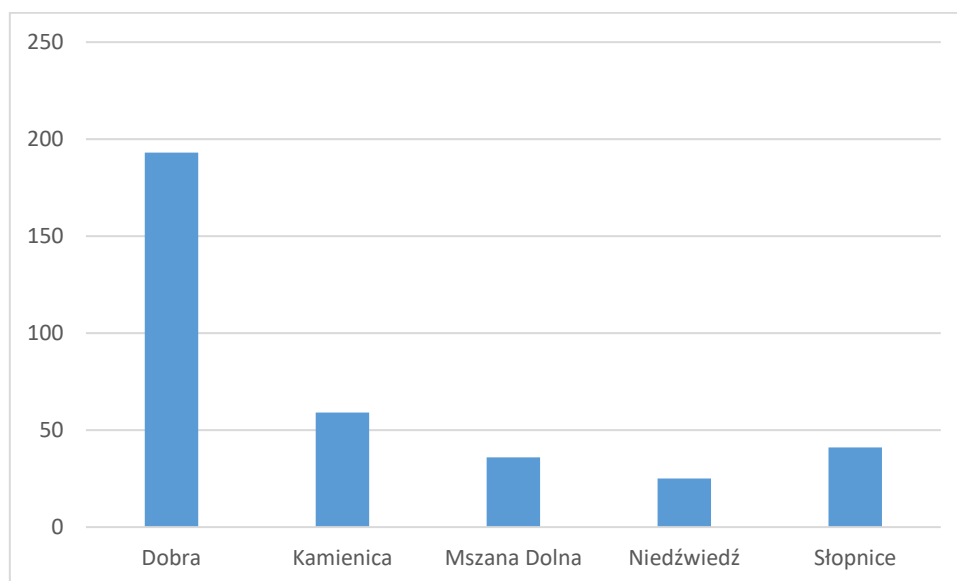
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 65. Liczba gospodarstw użytkujących uprawy trwałe w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020
	gosp.
Powiat limanowski	1 896
Dobra	193
Kamienica	59
Mszana Dolna	36
Niedźwiedź	25
Słopnice	41

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba gospodarstw użytkujących uprawy trwałe w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

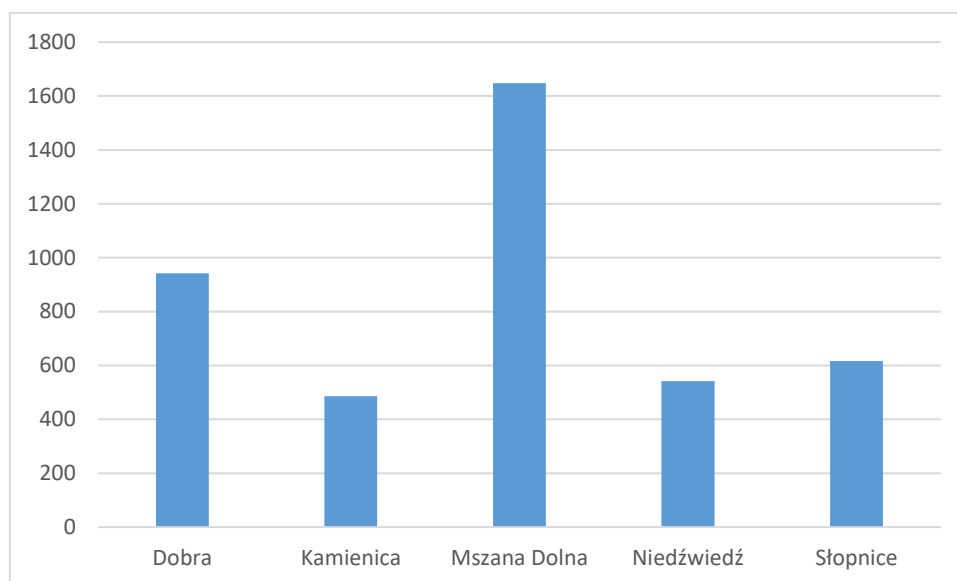
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 66. Liczba gospodarstw użytkujących łąki trwałe w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020
	gosp.
Powiat limanowski	9 399
Dobra	942
Kamienica	486
Mszana Dolna	1 648
Niedźwiedź	542
Słopnice	616

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba gospodarstw użytkujących łąki trwałe w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

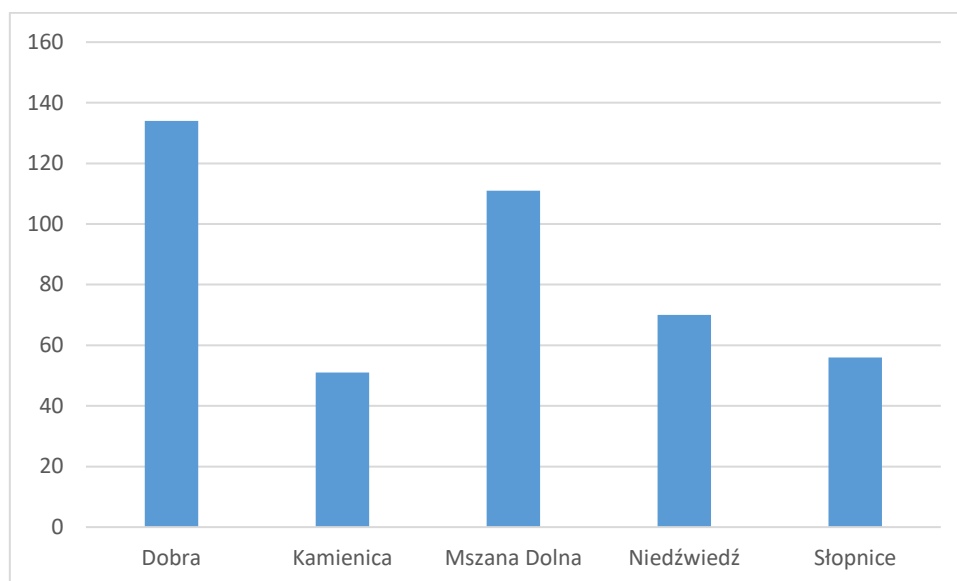
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 67. Liczba gospodarstw użytkujących pastwiska trwałe w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020	
	gosp.	
Powiat limanowski		933
Dobra		134
Kamienica		51
Mszana Dolna		111
Niedźwiedź		70
Słopnice		56

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba gospodarstw użytkujących pastwiska w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

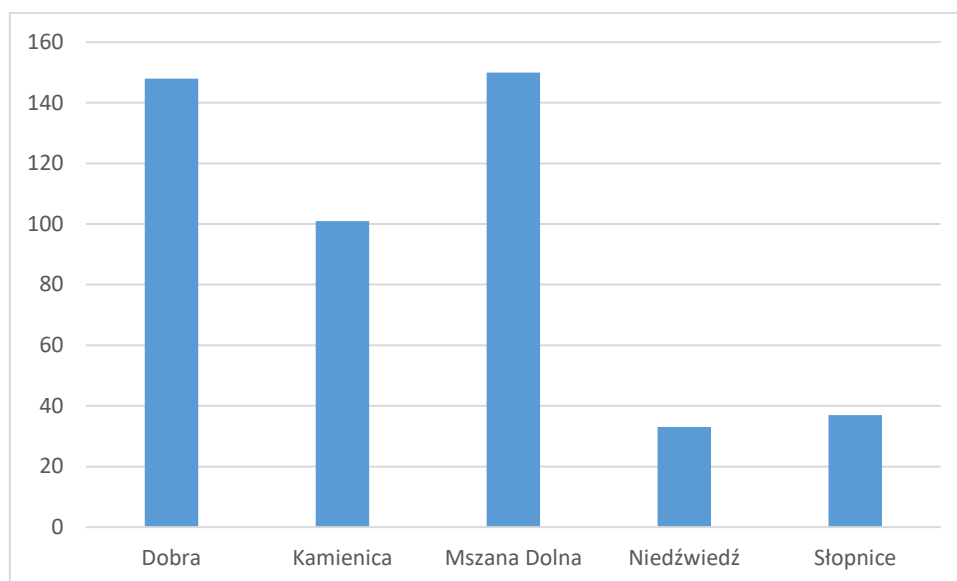
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 68. Liczba gospodarstw użytkujących pozostałe użytki rolne w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020
	gosp.
Powiat limanowski	913
Dobra	148
Kamienica	101
Mszana Dolna	150
Niedźwiedź	33
Słopnice	37

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba gospodarstw użytkujących pozostałe użytki rolne w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

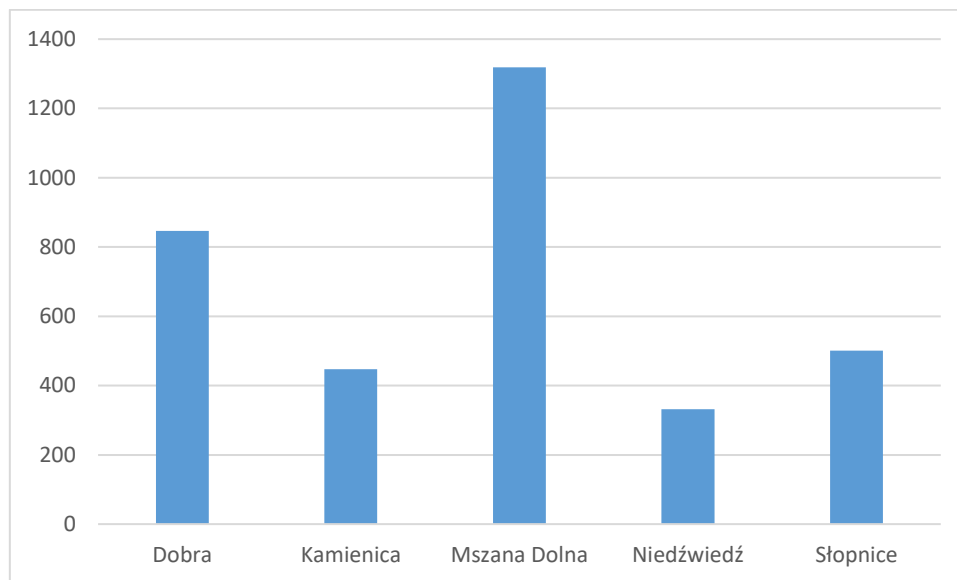
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 69. Liczba gospodarstw użytkujących lasy i grunty leśne w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020
	gosp.
Powiat limanowski	7 447
Dobra	846
Kamienica	447
Mszana Dolna	1 319
Niedźwiedź	332
Słopnice	501

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba gospodarstw użytkujących lasy i grunty leśne w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

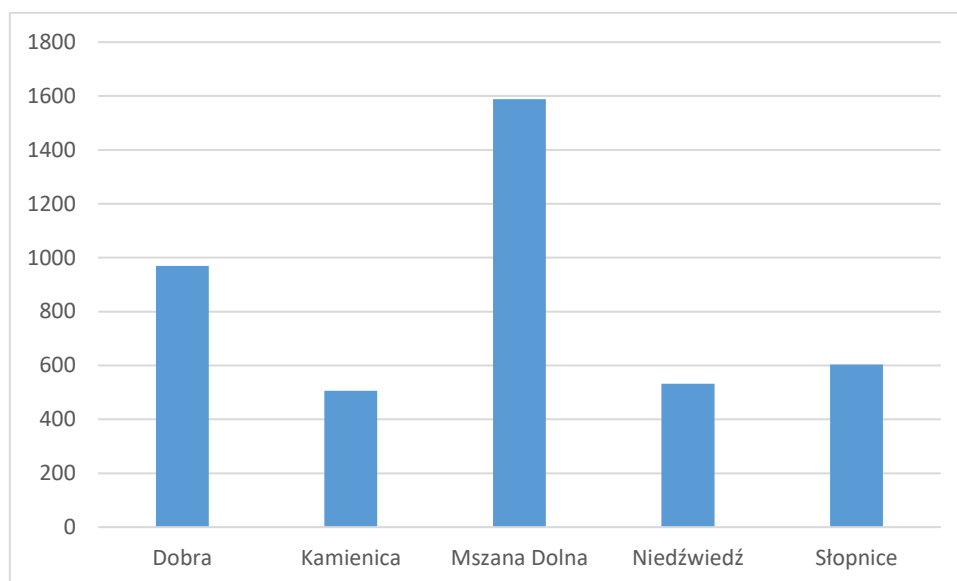
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 70. Liczba gospodarstw użytkujących pozostałe grunty w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020
	gosp.
Powiat limanowski	9 673
Dobra	970
Kamienica	506
Mszana Dolna	1 589
Niedźwiedź	532
Słopnice	603

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba gospodarstw użytkujących pozostałe grunty w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

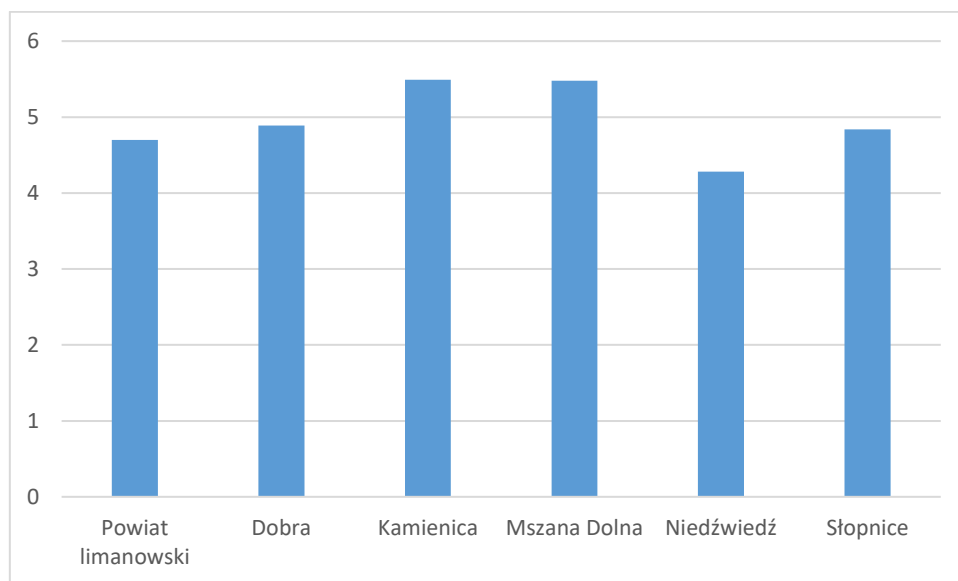
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 71. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020 ha
Powiat limanowski	4,70
Dobra	4,89
Kamienica	5,49
Mszana Dolna	5,48
Niedźwiedź	4,28
Słopnice	4,84

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Średnia wielkość gospodarstwa rolnego w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

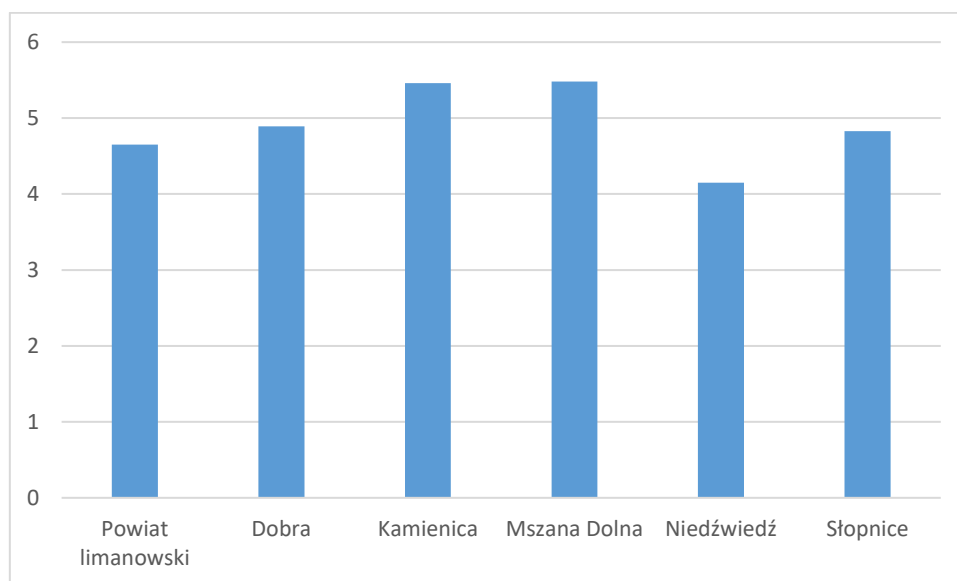
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 72. Średnia wielkość gospodarstwa indywidualnego w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020 ha
Powiat limanowski	4,65
Dobra	4,89
Kamienica	5,46
Mszana Dolna	5,48
Niedźwiedź	4,15
Słopnice	4,83

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Średnia wielkość gospodarstwa indywidualnego w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

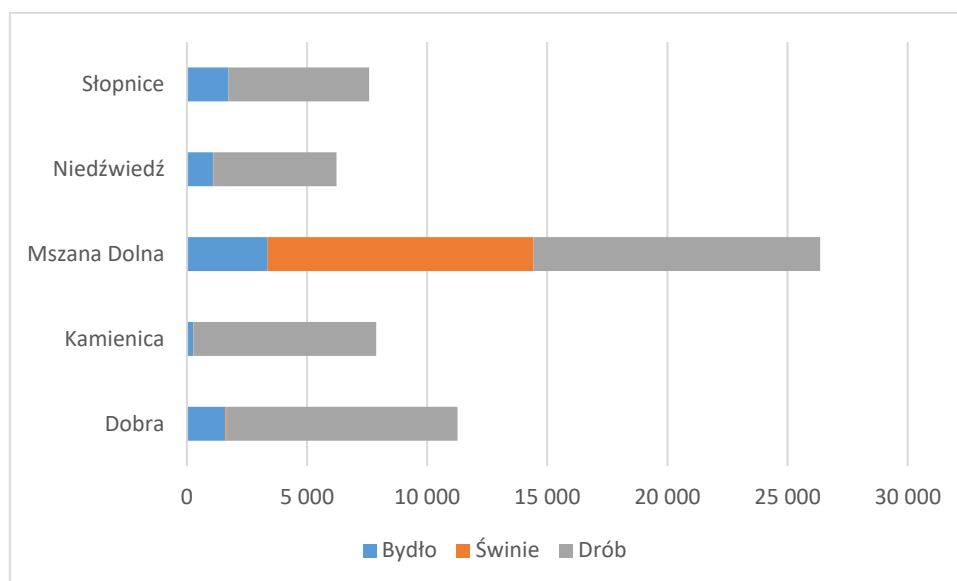
5.3 Zwierzęta gospodarskie

Tabela 73. Pogłowie zwierząt w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	Bydło	Świnie	Drób
		szk.	
Powiat limanowski	16 755	11 403	167 921
Dobra	1 608	54	9 600
Kamienica	258	10	7 605
Mszana Dolna	3 365	11 054	11 943
Niedźwiedź	1 089	5	5 128
Słopnice	1 725	0	5 864

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Pogłowie zwierząt w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

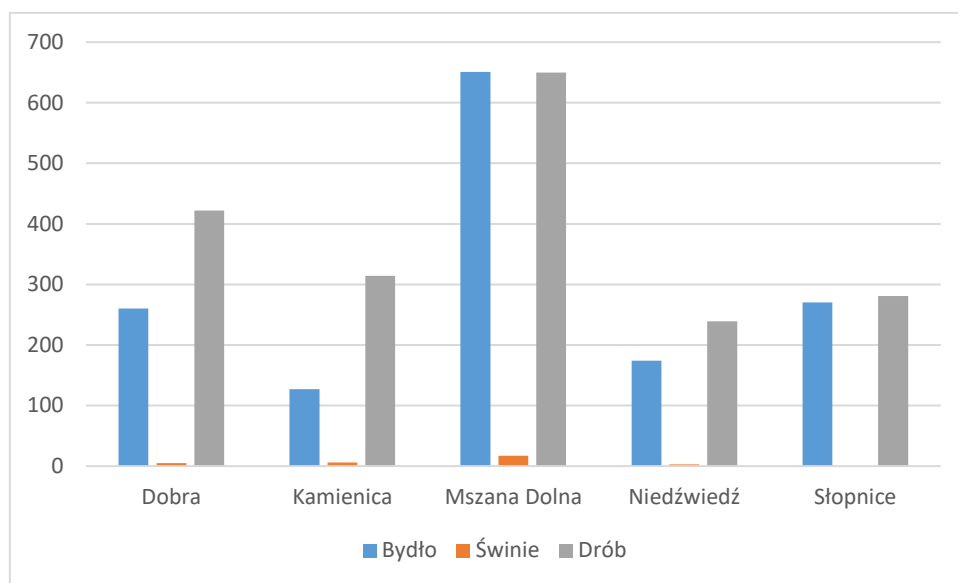
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 74. Gospodarstwa utrzymujące zwierzęta gospodarskie w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	Bydło	Świnie	Drób
	gosp.		
Powiat limanowski	3 302	85	4 851
Dobra	260	5	422
Kamienica	127	6	314
Mszana Dolna	651	17	650
Niedźwiedź	174	3	239
Słupnice	270	0	281

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Gospodarstwa utrzymujące zwierzęta gospodarskie w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

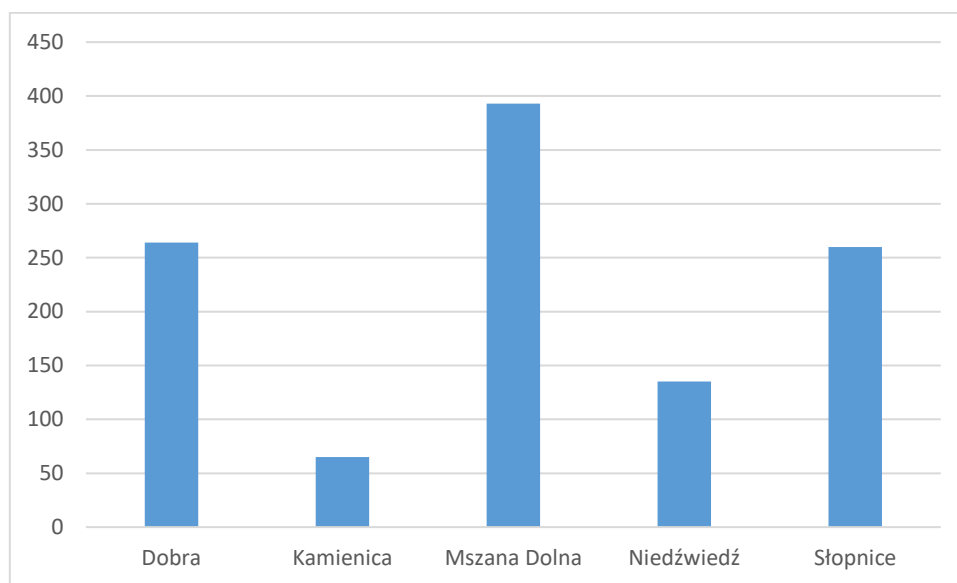
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 75. Gospodarstwa rolne prowadzące sprzedaż własnych produktów rolnych w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020
Powiat limanowski	3 252
Dobra	264
Kamienica	65
Mszana Dolna	393
Niedźwiedź	135
Słupnice	260

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Gospodarstwa rolne prowadzące sprzedaż własnych produktów rolnych w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

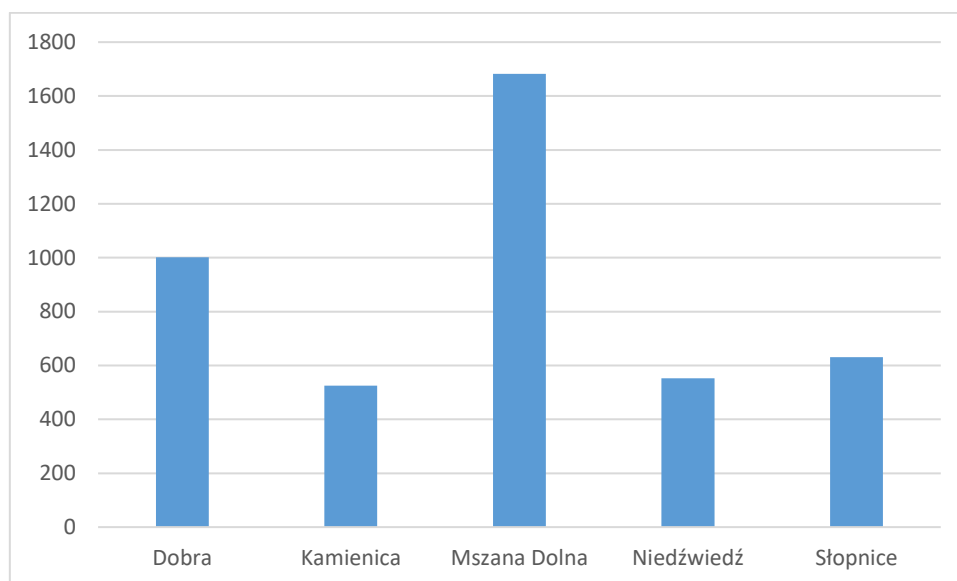
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 76. Gospodarstwa rolne z dochodem z działalności rolniczej w powiecie limanowskim i wybranych gminach, na podstawie wyników PSR 2020

	2020
Powiat limanowski	10172
Dobra	1002
Kamienica	525
Mszana Dolna	1682
Niedźwiedź	552
Słopnice	631

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Gospodarstwa rolne z dochodem z działalności rolniczej w wybranych gminach powiatu limanowskiego, na podstawie wyników PSR 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

6. Aspekt społeczny

6.1 Żłobki

Tabela 77. Dzieci w wieku do 3 lat ogółem w powiecie limanowskim i wybranych gminach

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	4 925	4 887	4 849	4 935	5 068	5 121	5 240	5 350	5 272	4 862	4 447
Gmina Dobra	351	359	365	365	379	365	378	394	406	386	335
Gmina Kamienica	284	275	260	256	260	260	262	284	287	282	254
Gmina Mszana Dolna	647	625	656	691	716	683	652	678	674	597	559
Gmina Niedźwiedź	277	269	267	285	291	274	287	302	306	269	225
Gmina Słupnice	310	302	267	257	269	275	290	320	329	314	280

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 78. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w powiecie limanowskim

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	%										
Powiat limanowski	2,5	3,7	3,7	5,1	6,4	8,9	9,6	8,8	8,5	9,7	9,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

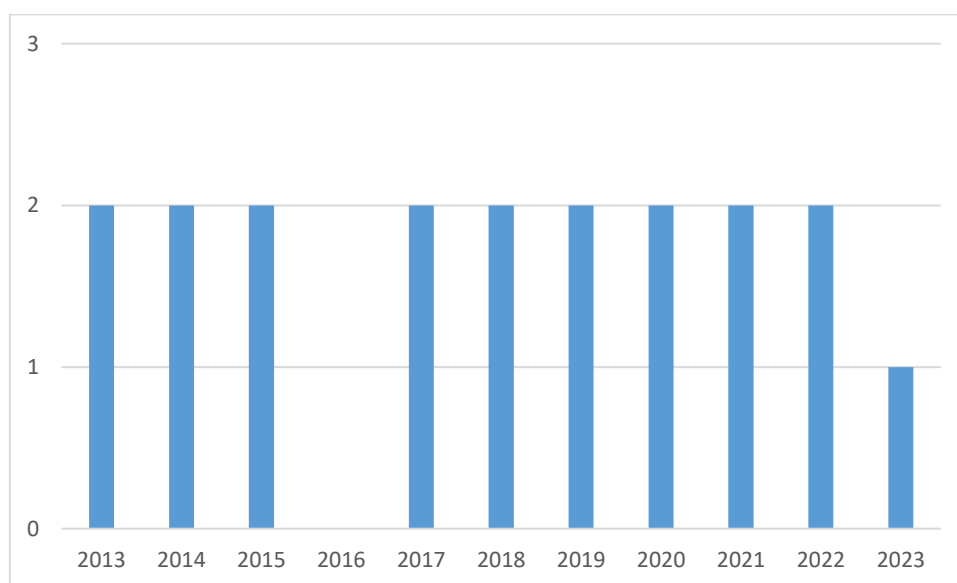
6.2 Wychowanie przedszkolne

Tabela 79. Przedszkola w latach 2013 – 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Województwo małopolskie	2 149	2 177	2 175	2 242	2 264	2 310	2 350	2 363	2 399	2 434	2 445
Powiat limanowski	104	108	108	113	114	115	119	117	121	121	124
Szczawa	2	2	2	0	2	2	2	2	2	2	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Przedszkola w Szczawie

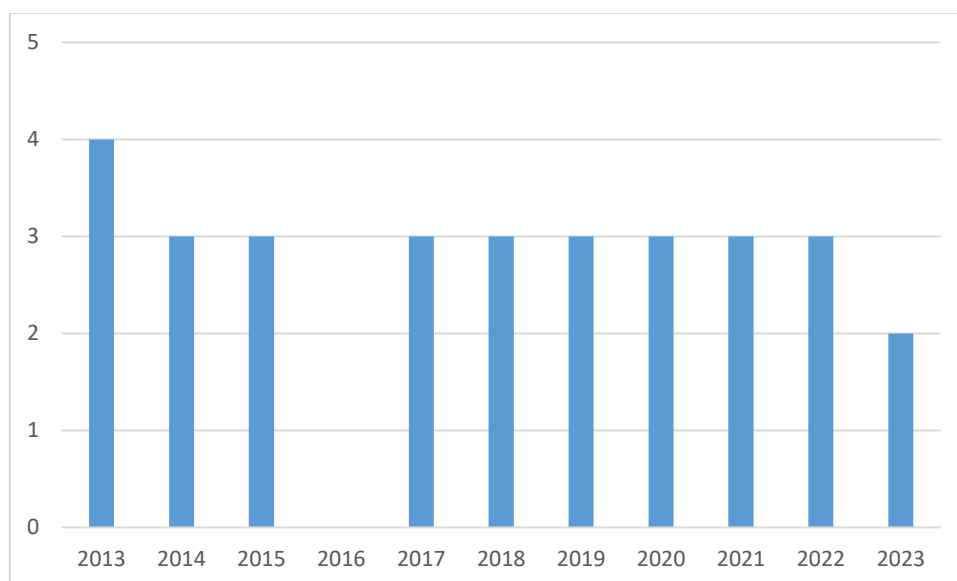
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 80. Oddziały przedszkolne w latach 2013 - 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Województwo małopolskie	5 538	5 580	5 578	6 044	6 384	6 640	7 092	7 102	7 245	7 390	7 454
Powiat limanowski	225	210	215	245	260	263	272	275	280	292	303
Szczawa	4	3	3	0	3	3	3	3	3	3	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Oddziały przedszkolne w Szczawie

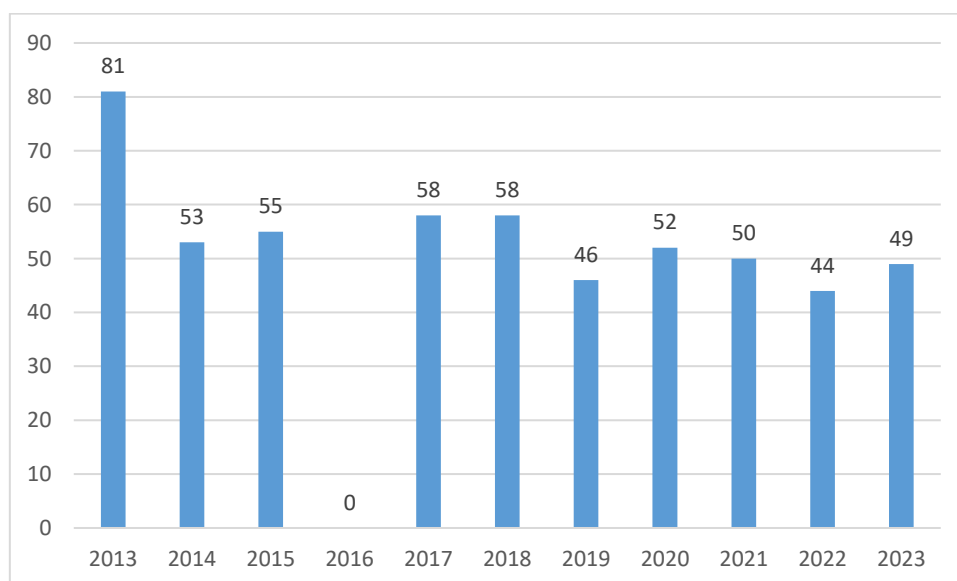
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 81. Dzieci w przedszkolach w latach 2013 - 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Województwo małopolskie	118 253	114 724	110 727	123 614	128 998	132 495	134 644	137 052	143 000	149 995	148 847
Powiat limanowski	4 742	4 403	4 476	5 204	5 395	5 471	5 629	5 744	6 102	6 426	6 592
Szczawa	81	53	55	0	58	58	46	52	50	44	49

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba dzieci w przedszkolach w Szczawie w latach 2013 – 2023

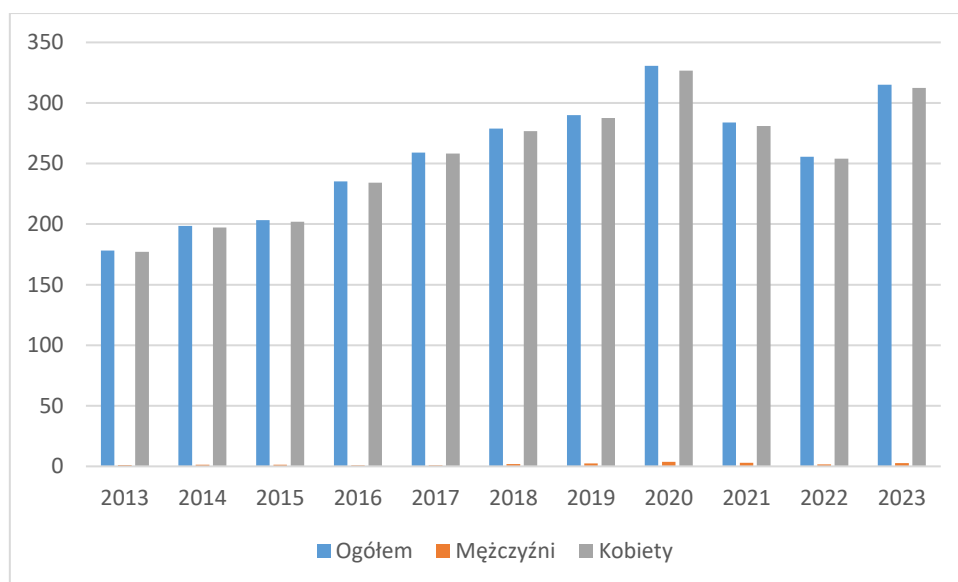
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 82. Nauczyciele zatrudnieni w przedszkolach w przeliczeniu na etaty w powiecie limanowskim w latach 2013 – 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ogółem	178,1 7	198,6 0	203,2 6	235,2 1	259,0 6	278,8 1	289,9 7	330,5 5	283,9 9	255,6 9	315,0 3
Mężczyźni	1,05	1,47	1,33	0,91	0,91	1,97	2,45	3,84	3,04	1,59	2,61
Kobiety	177,1 2	197,1 3	201,9 3	234,3 0	258,1 5	276,8 4	287,5 2	326,7 1	280,9 5	254,1 0	312,4 2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Nauczyciele zatrudnieni w przedszkolach w przeliczeniu na etaty w powiecie limanowskim w latach 2013 – 2023

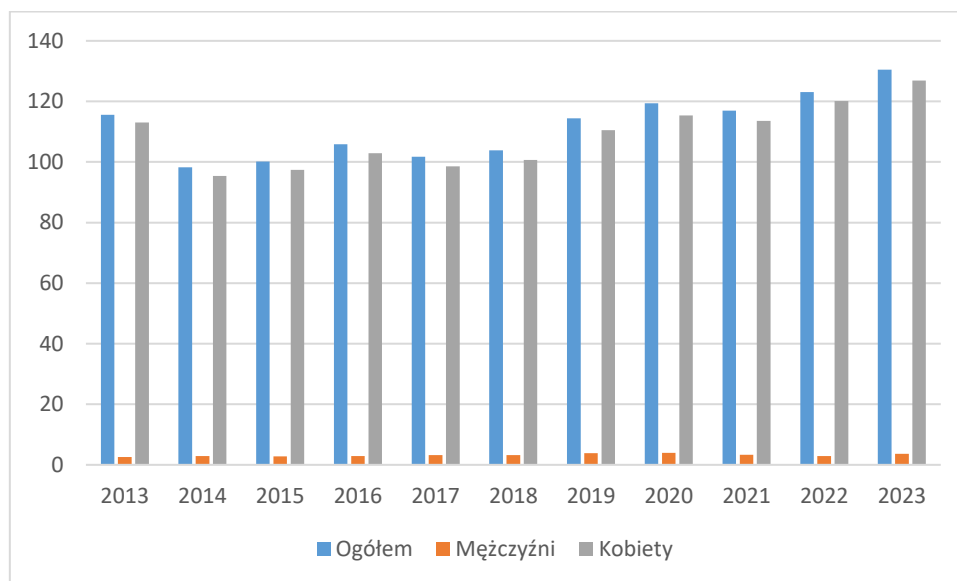
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 83. Nauczyciele zatrudnieni w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych w przeliczeniu na etaty w powiecie limanowskim w latach 2013 – 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ogółem	115,6 0	98,22	100,1 8	105,8 7	101,7 8	103,8 4	114,4 0	119,3 7	116,9 3	123,0 7	130,5 4
Mężczyźni	2,53	2,85	2,77	2,92	3,18	3,21	3,87	3,95	3,36	2,93	3,65
Kobiety	113,0 7	95,37	97,41	102,9 5	98,60	100,6 3	110,5 3	115,4 2	113,5 7	120,1 4	126,8 9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Nauczyciele zatrudnieni w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych w przeliczeniu na etaty w powiecie limanowskim w latach 2013 – 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 84. Nauczyciele zatrudnieni w punktach przedszkolnych w przeliczeniu na etaty w powiecie limanowskim w latach 2013 – 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ogółem	0,26	2,51	3,51	3,88	3,91	3,15	4,00	3,00	4,00	0,00	0,00
Mężczyźni	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kobiety	0,26	2,51	3,51	3,88	3,91	3,15	4,00	3,00	4,00	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

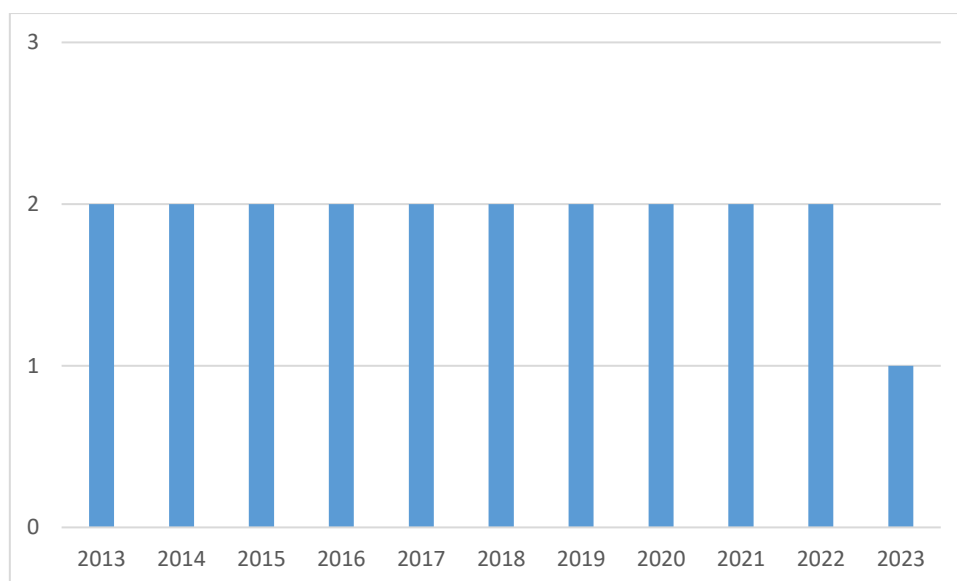
6.3 Szkolnictwo podstawowe

Tabela 85. Szkoły podstawowe w latach 2013 – 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Województwo małopolskie	1 440	1 452	1 461	1 459	1 537	1 539	1 537	1 520	1 516	1 511	1 503
Powiat limanowski	85	85	85	85	86	85	86	87	88	88	87
Szczawa	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Szkoły podstawowe w Szczawie w latach 2013 – 2023

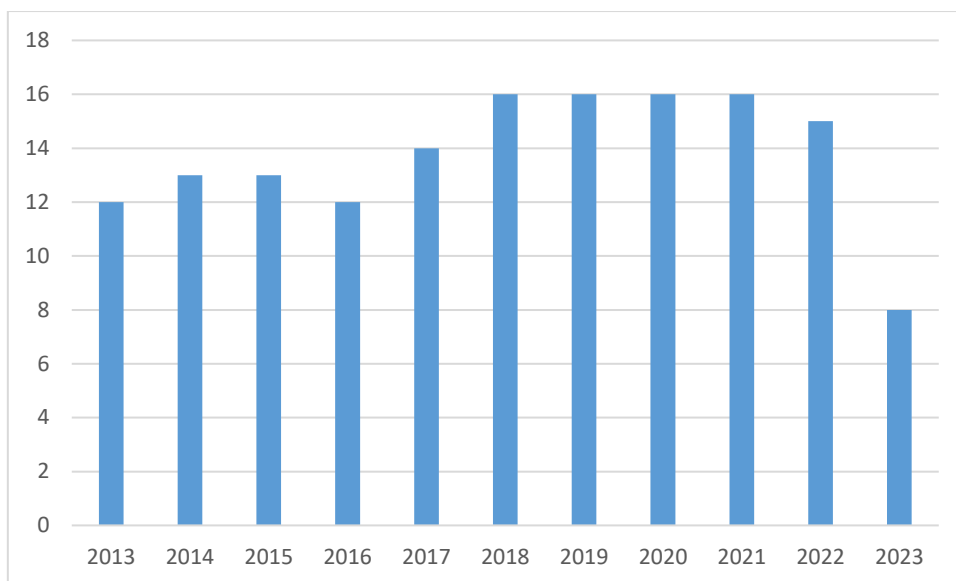
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 86. Oddziały w szkołach podstawowych w latach 2013 – 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Województwo małopolskie	11 236	11 920	12 561	12 187	14 310	16 521	17 247	17 389	17 628	17 432	17 331
Powiat limanowski	580	610	630	603	698	797	835	839	841	831	830
Szczawa	12	13	13	12	14	16	16	16	16	15	8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Oddziały w szkołach podstawowych w Szczawie w latach 2013 – 2023

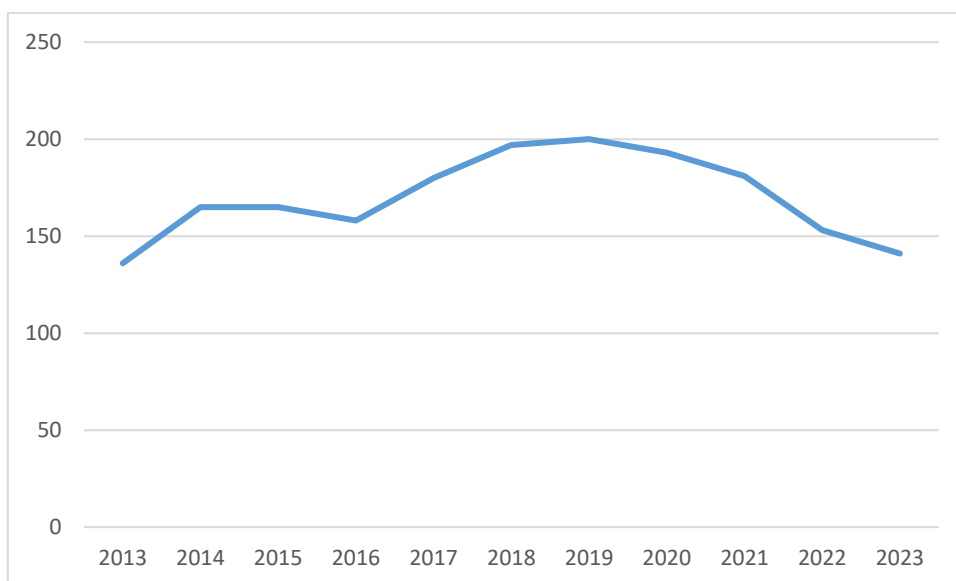
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 87. Uczniowie w szkołach podstawowych w latach 2013 – 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Województwo małopolskie	196 735	208 722	220 561	207 268	241 730	278 111	280 870	285 782	290 054	291 552	286 112
Powiat limanowski	9 781	10 303	10 537	9 674	11 381	13 054	13 010	13 145	13 302	12 958	12 865
Szczawa	136	165	165	158	180	197	200	193	181	153	141

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Uczniowie w szkołach podstawowych w Szczawie w latach 2013 – 2023

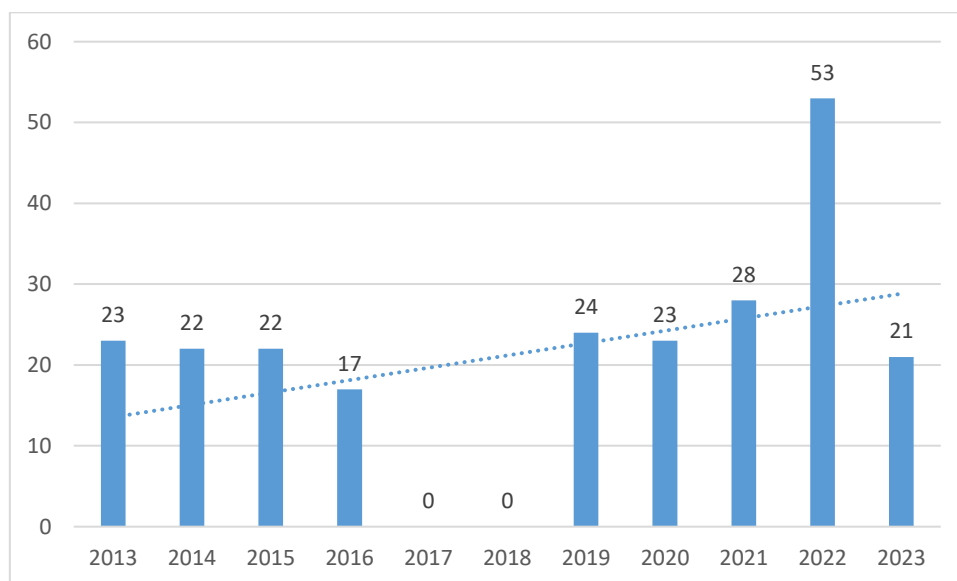
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 88. Absolwenci w szkołach podstawowych w latach 2013 – 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Województwo małopolskie	34 255	33 015	32 400	32 331	-	-	34 206	30 588	32 587	45 474	43 535
Powiat limanowski	1 783	1 713	1 709	1 597	-	-	1 700	1 487	1 534	2 218	1 808
Szczawa	23	22	22	17	-	-	24	23	28	53	21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Absolwenci w szkołach podstawowych w Szczawie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 89. Nauczyciele zatrudnieni w szkołach podstawowych (bez specjalnych) w przeliczeniu na etaty w powiecie limanowskim w latach 2013 – 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ogółem	803,1 2	835,9 3	845,7 7	816,9 9	968,5 4	1 150, 18	1 192, 07	1 203, 74	1 198, 75	1 176, 63	1 131, 52
Mężczyźni	114,8 6	115,2 8	115,5 4	110,0 1	156,0 6	204,3 2	218,9 7	216,7 9	219,3 6	211,7 3	197,8 1
Kobiety	688,2 6	720,6 5	730,2 3	706,9 8	812,4 8	945,8 6	973,1 0	986,9 5	979,3 9	964,9 0	933,7 1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 90. Nauczyciele zatrudnieni w szkołach podstawowych (specjalnych) w przeliczeniu na etaty w powiecie limanowskim w latach 2013 – 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ogółem	2,91	3,59	4,59	4,55	6,32	7,69	10,02	12,99	12,67	7,82	9,69
Mężczyźni	0,39	0,37	0,37	0,48	2,11	3,71	3,37	3,41	2,26	1,68	2,13
Kobiety	2,52	3,22	4,22	4,07	4,21	3,98	6,65	9,58	10,41	6,14	7,56

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

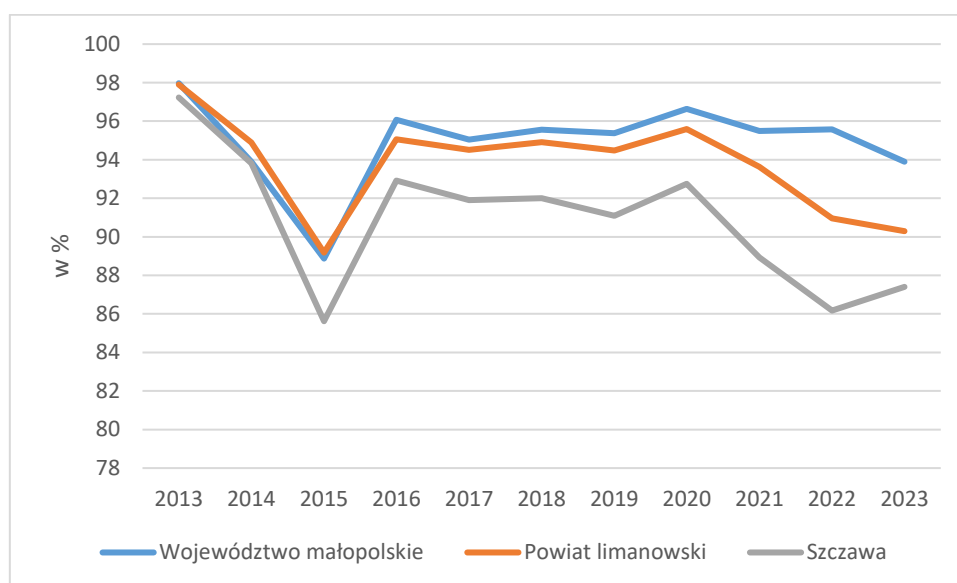
6.4 Współczynnik skolaryzacji w szkolnictwie podstawowym

Tabela 91. Współczynnik skolaryzacji brutto w latach 2013 – 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	w %										
Województwo małopolskie	97,97	93,89	88,87	96,08	95,05	95,56	95,38	96,64	95,49	95,57	93,90
Powiat limanowski	97,90	94,90	89,18	95,06	94,52	94,91	94,48	95,59	93,63	90,95	90,30
Szczawa	97,23	93,82	85,62	92,91	91,91	92,00	91,09	92,75	88,93	86,18	87,40

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Współczynnik skolaryzacji brutto w latach 2013 – 2023

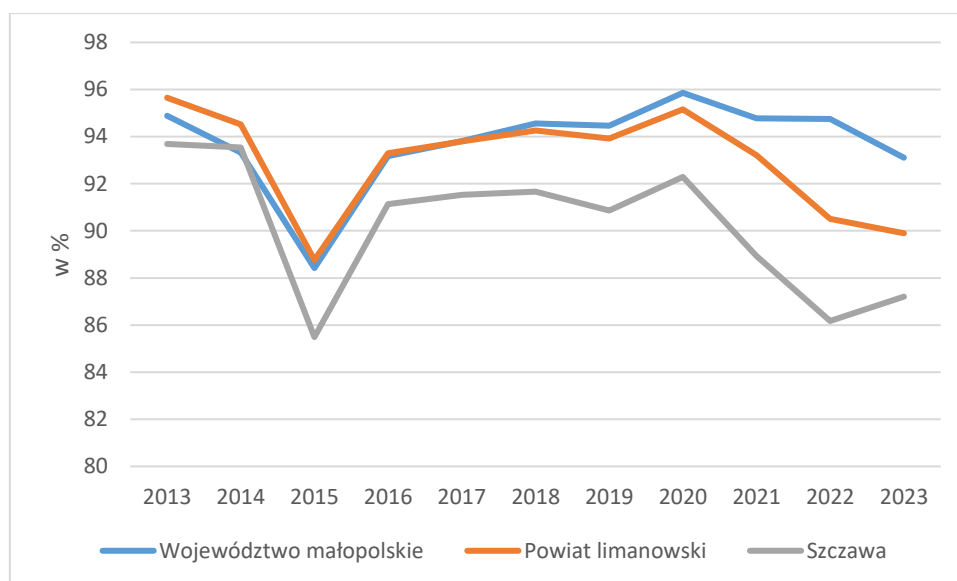
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 92. Współczynnik skolaryzacji netto w latach 2013 – 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	w %										
Województwo małopolskie	94,89	93,32	88,42	93,17	93,81	94,56	94,47	95,86	94,78	94,75	93,10
Powiat limanowski	95,65	94,52	88,76	93,30	93,80	94,26	93,92	95,16	93,22	90,51	89,90
Szczawa	93,69	93,54	85,49	91,14	91,53	91,67	90,86	92,29	88,93	86,18	87,20

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Współczynnik skolaryzacji netto w latach 2013 – 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

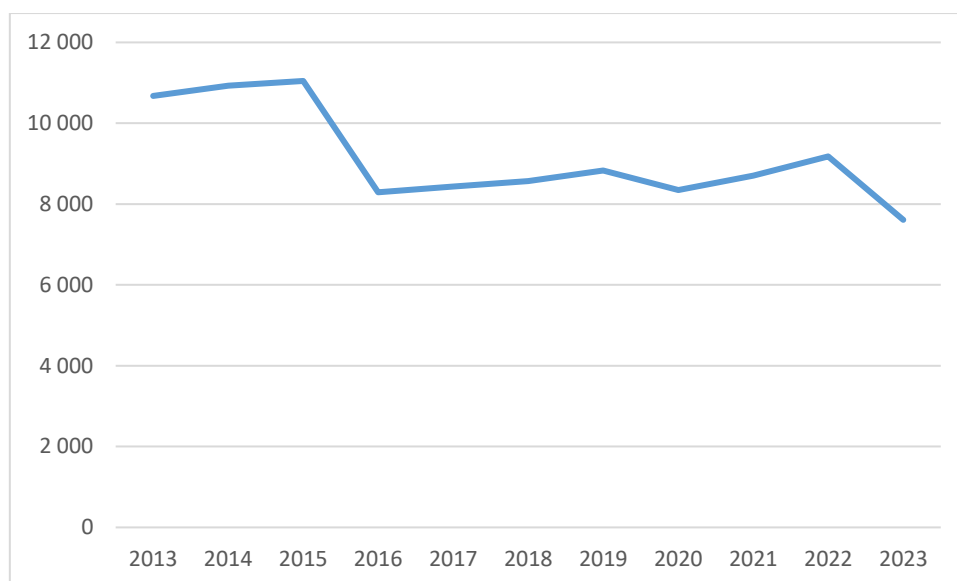
6.5. Biblioteki publiczne

Tabela 93. Biblioteka publiczna w Szczawie

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Biblioteki i filie	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Pracownicy bibliotek	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Księgozbiór w wol.	10 676	10 927	11 046	8 294	8 437	8 569	8 833	8 347	8 701	9 176	7 610
Komputery użytkowane w bibliotece	3	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3
Biblioteki, które oferują katalog on – line	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Księgozbiór biblioteki w Szczawie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 94. Godziny otwarcia biblioteki w Szczawie

Dzień tygodnia	Godziny
poniedziałek	8:00 – 17:00
Wtorek	8:00 – 16:00
środa	8:00 – 16:00
czwartek	8:00 – 16:00
piątek	8:00 – 15:00

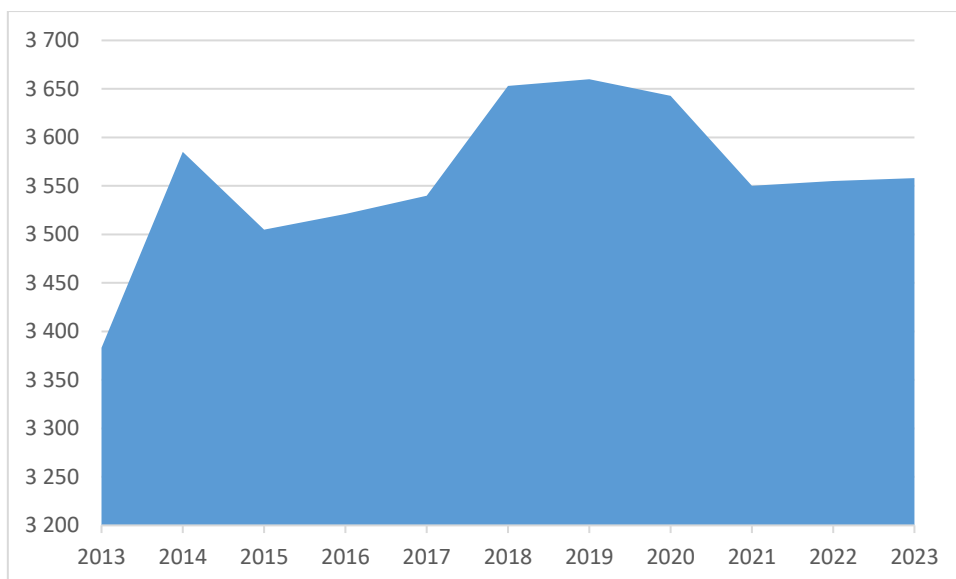
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 95. Biblioteki publiczne w powiecie limanowskim – wskaźniki

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Biblioteki publiczne na 10 tys. ludności	2,9	2,8	2,8	2,8	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Ludność na 1 placówkę biblioteczną	3 383	3 585	3 505	3 521	3 540	3 653	3 660	3 643	3 550	3 555	3 558
Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności w wol.	3 880,1	3 927,5	3 916,9	3 887,8	3 861,9	3 796,4	3 775,1	3 680,2	3 768,2	3 843,4	3 841,9
Czytelnicy bibliotek na 1000 ludności	172	168	161	154	146	138	137	104	109	132	139
Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w wol.	14,7	14,5	14,9	15,5	15,9	15,3	15,8	14,6	18,3	17,2	17,1

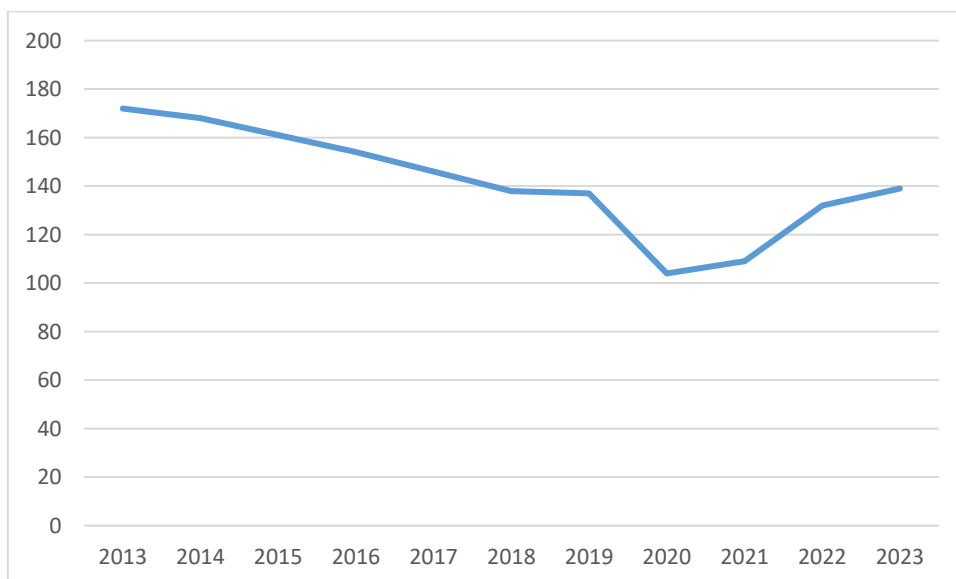
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Ludność na 1 placówkę biblioteczną w powiecie limanowskim

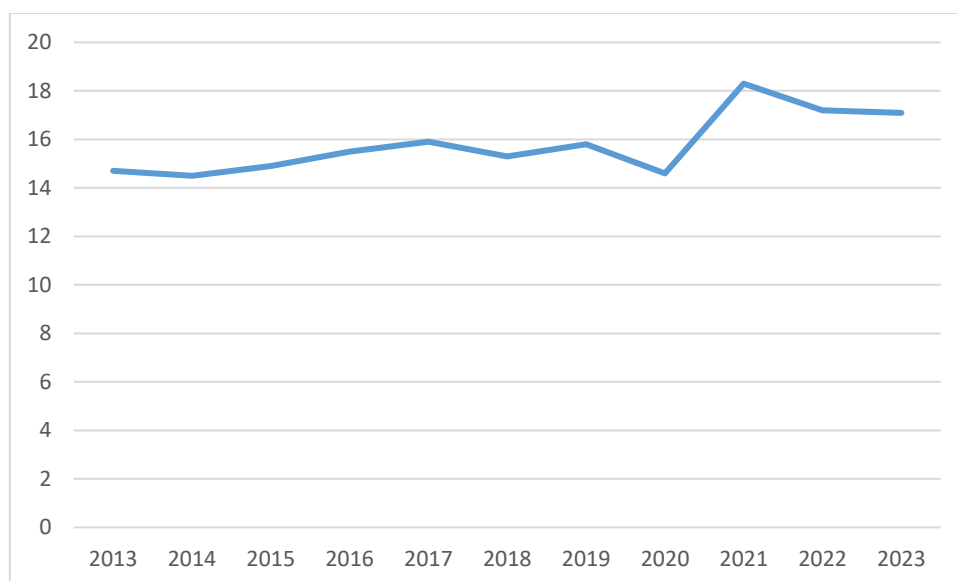
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Czytelnicy bibliotek na 1000 ludności w powiecie limanowskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Wypożyczenia książek na 1 czytelnika w powiecie limanowskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

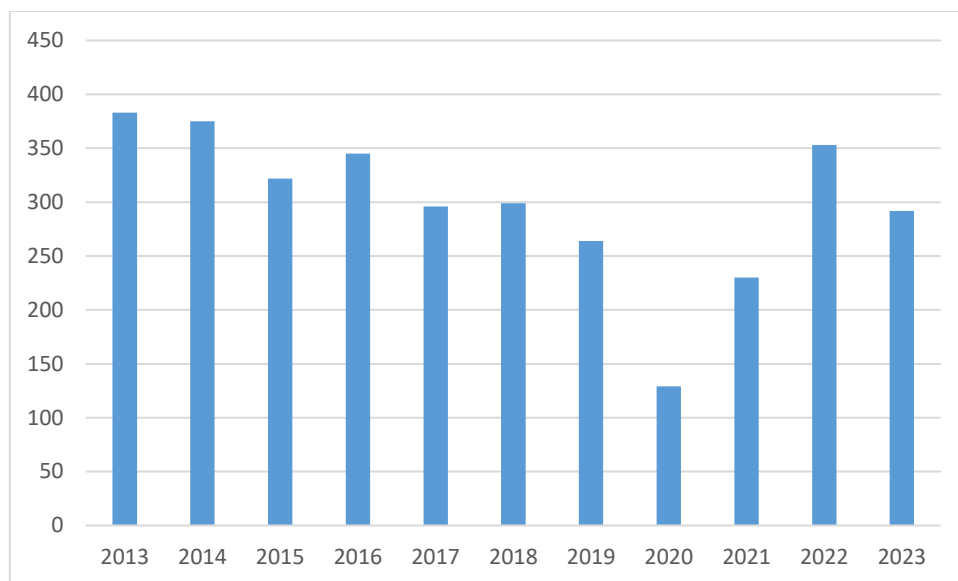
6.6. Centra, domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice w powiecie limanowskim

Tabela 96. Centra, domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice w powiecie limanowskim w latach 2013 - 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba placówek	7	7	8	8	8	8	8	8	8	8	8
Liczba organizowanych imprez	383	375	322	345	296	299	264	129	230	353	292
Uczestnicy imprez	100 586	121 946	99 309	89 310	86 333	84 676	61 147	6 747	16 551	47 957	53 492
Liczba uczestników imprez na 1000 ludności	784,0	946,9	767,9	687,3	661,6	645,2	464,2	51,5	126,1	365,2	406,3
Grupy artystyczne	47	46	48	59	42	51	49	50	47	47	36
Członkowie grup artystycznych	1 273	1 212	1 335	1 680	1 136	1 363	1 395	1 232	1 212	1 266	939
Koła, kluby, sekcje	42	42	43	52	52	58	56	52	23	33	27
Członkowie kół, klubów, sekcji	685	661	760	964	894	972	987	917	405	879	607
Liczba osób na placówkę	18 364	18 439	16 212	16 286	16 371	16 440	16 471	16 393	16 417	16 444	16 457

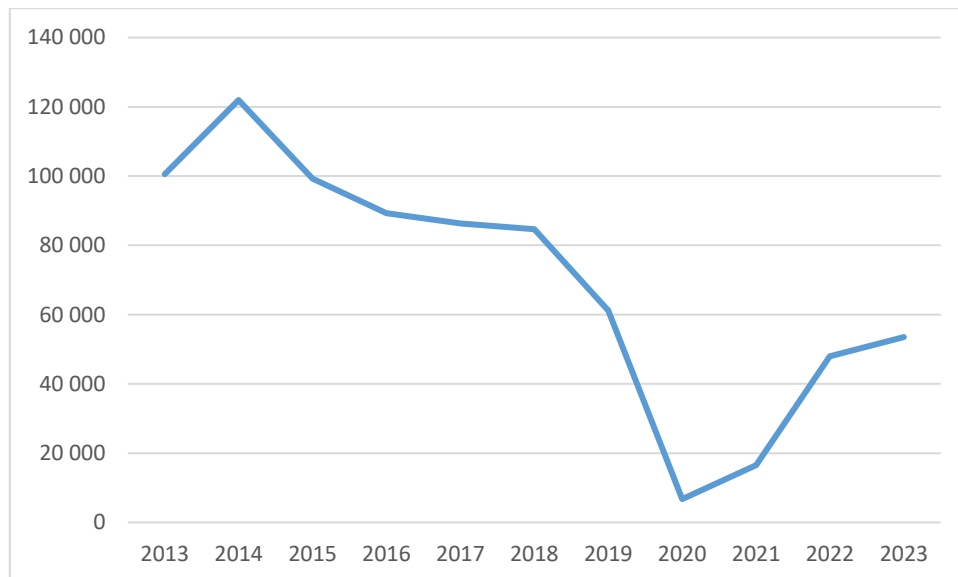
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba organizowanych imprez w powiecie limanowskim

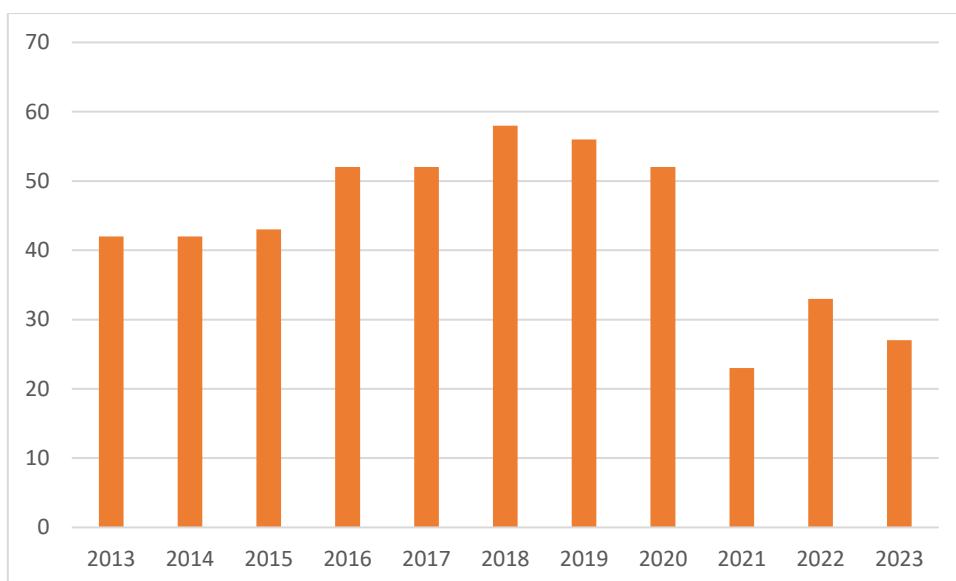
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba uczestników imprez organizowanych przez placówki kultury w powiecie limanowskim

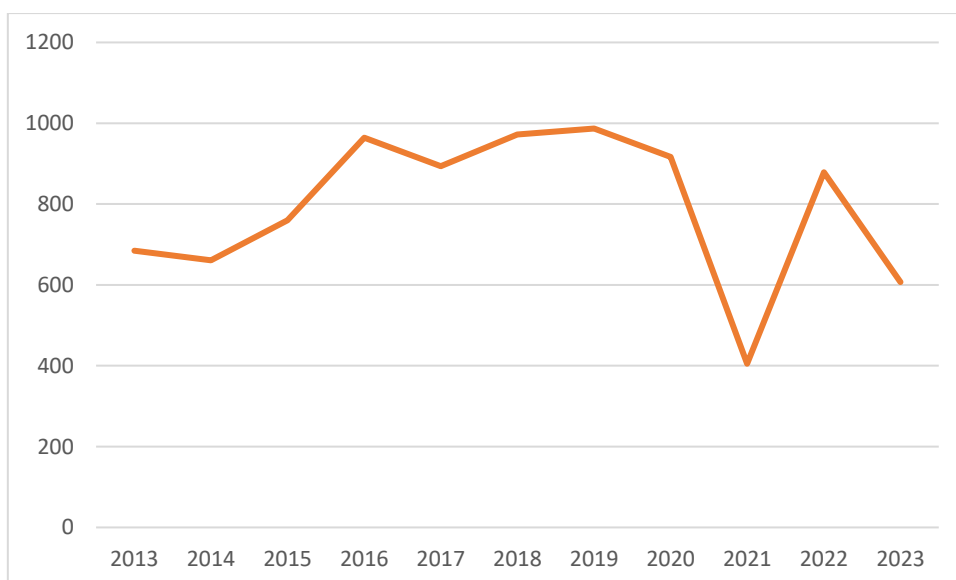
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba kół, klubów i sekcji w instytucjach kultury w powiecie limanowskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba członków kół, klubów i sekcji w instytucjach kultury w powiecie limanowskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

6.7 Imprezy artystyczno rozrywkowe

Tabela 97. Liczba imprez artystyczno rozrywkowych w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2013 - 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	3	7	6	8	6	6	7	0	0	3	5
Gmina Dobra	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Kamienica ¹	1	1	1	1	1	0	1	0	0	1	1
Gmina Ochotnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 98. Liczba koncertów w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2013 - 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	1	3	2	3	3	4	3	0	0	2	3
Gmina Dobra	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Kamienica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Ochotnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 99. Liczba imprez na terenie otwartym w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2013 - 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	2	5	5	7	6	6	7	0	0	3	5
Gmina Dobra	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Kamienica	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	1
Gmina Ochotnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 100. Liczba uczestników imprez w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2013 - 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	5 659	9 318	12 200	15 250	10 800	11 500	14 400	0	0	5 000	8 200
Gmina Dobra	0	0	1 000	1 100	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Kamienica	3 500	4 000	4 000	2 200	1 100	0	2 200	0	0	2 000	1 000
Gmina Ochotnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 500

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

¹ Dane podane są według Banku Danych Lokalnych GUS. Zgodnie z danymi Urzędu Gminy Szczawa, liczba imprez plenerowych, jakie odbyły się w Szczawie w poszczególnych latach prezentują się następująco: 2013 - 2, 2014 - 3, 2015 - 2, 2016 - 2, 2017 - 2, 2018 - 2, 2019 - 2, 2020 - 2, 2021 - 2.

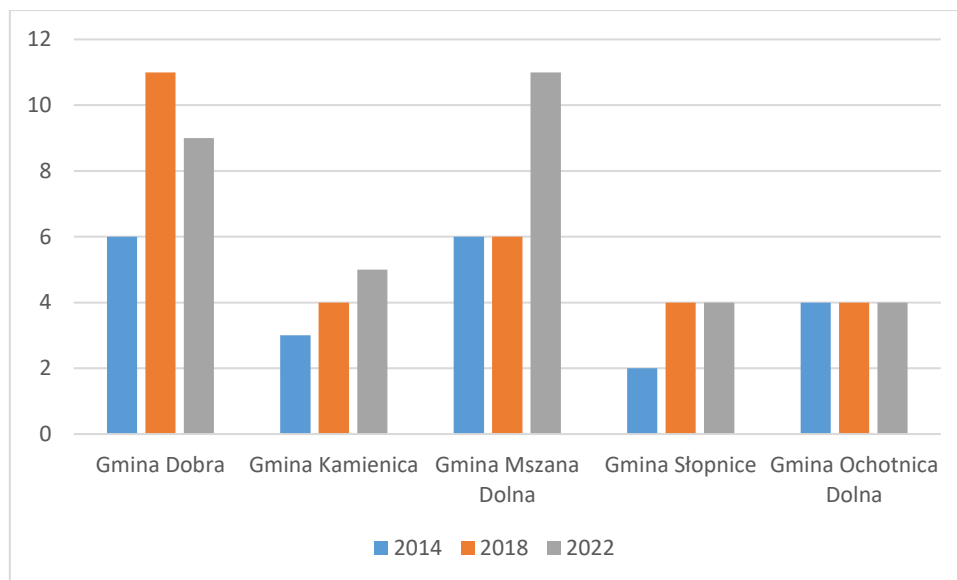
6.8. Kultura fizyczna, sport, rekreacja

Tabela 101. Obiekty sportowe w powiecie limanowskim i wybranych gminach

	2014	2018	2022
Powiat limanowski	70	90	145
Gmina Dobra	6	11	9
Gmina Kamienica	3	4	5
Gmina Mszana Dolna	6	6	11
Gmina Słopnice	2	4	4
Gmina Ochotnica Dolna	4	4	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba obiektów sportowych w wybranych gminach powiatu limanowskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 102. Obiekty sportowe dostosowane do potrzeb ćwiczących osób niepełnosprawnych w powiecie limanowskim i wybranych gminach

	2014	2018	2022
Powiat limanowski	13	25	43
Gmina Dobra	0	0	0
Gmina Kamienica	0	0	1
Gmina Mszana Dolna	6	6	8
Gmina Słopnice	0	0	0
Gmina Ochotnica Dolna	0	4	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 103. Obiekty sportowe dostosowane do potrzeb niepełnosprawnych widzów w powiecie limanowskim i wybranych gminach

	2014	2018	2022
Powiat limanowski	14	22	29
Gmina Dobra	0	0	0
Gmina Kamienica	0	0	0
Gmina Mszana Dolna	6	6	9
Gmina Słopnice	0	0	0
Gmina Ochotnica Dolna	0	4	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 104. Obiekty sportowe posiadające homologację w powiecie limanowskim i wybranych gminach

	2014	2018	2022
Powiat limanowski	23	34	24
Gmina Dobra	0	4	2
Gmina Kamienica	1	2	4
Gmina Mszana Dolna	0	1	1
Gmina Słopnice	1	1	1
Gmina Ochotnica Dolna	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 105. Stadiony sportowe w powiecie limanowskim i wybranych gminach

	2014	2018	2022
Powiat limanowski	13	16	10
Gmina Dobra	0	1	0
Gmina Kamienica	2	2	2
Gmina Mszana Dolna	0	1	1
Gmina Słopnice	0	0	0
Gmina Ochotnica Dolna	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 106. Boiska piłkarskie w powiecie limanowskim i wybranych gminach

	2014	2018	2022
Powiat limanowski	25	25	28
Gmina Dobra	2	4	3
Gmina Kamienica	0	0	0
Gmina Mszana Dolna	5	4	5
Gmina Słopnice	1	1	1
Gmina Ochotnica Dolna	2	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 107. Hale sportowe o wymiarach od 36x19 m w powiecie limanowskim i wybranych gminach

	2014	2018	2022
Powiat limanowski	2	1	8
Gmina Dobra	0	0	0
Gmina Kamienica	0	0	1
Gmina Mszana Dolna	0	0	0
Gmina Słopnice	0	0	0
Gmina Ochotnica Dolna	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 108. Sale gimnastyczne o wymiarach poniżej 36x19 m i sale pomocnicze w powiecie limanowskim i wybranych gminach

	2014	2018	2022
Powiat limanowski	2	1	14
Gmina Dobra	0	0	0
Gmina Kamienica	0	0	0
Gmina Mszana Dolna	0	0	0
Gmina Słopnice	0	0	0
Gmina Ochotnica Dolna	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 109. Korty tenisowe w powiecie limanowskim i wybranych gminach

	2014	2018	2022
Powiat limanowski	5	4	6
Gmina Dobra	0	0	0
Gmina Kamienica	0	0	0
Gmina Mszana Dolna	0	0	0
Gmina Słopnice	0	0	0
Gmina Ochotnica Dolna	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 110. Pływalnie kryte w powiecie limanowskim i wybranych gminach

	2014	2018	2022
Powiat limanowski	2	2	0
Gmina Dobra	0	0	0
Gmina Kamienica	0	0	0
Gmina Mszana Dolna	0	0	0
Gmina Słopnice	0	0	0
Gmina Ochotnica Dolna	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 111. Lodowiska sztucznie mrożone w powiecie limanowskim i wybranych gminach

	2014	2018	2022
Powiat limanowski	2	2	0
Gmina Dobra	0	0	0
Gmina Kamienica	0	0	0
Gmina Mszana Dolna	0	0	0
Gmina Słupnice	0	0	0
Gmina Ochotnica Dolna	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 112. Skateparki w powiecie limanowskim i wybranych gminach

	2014	2018	2022
Powiat limanowski	3	3	3
Gmina Dobra	0	0	0
Gmina Kamienica	1	1	1
Gmina Mszana Dolna	0	0	0
Gmina Słupnice	1	1	1
Gmina Ochotnica Dolna	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 113. Siłownie zewnętrzne w powiecie limanowskim i wybranych gminach

	2014	2018	2022
Powiat limanowski	1	16	29
Gmina Dobra	0	1	1
Gmina Kamienica	0	1	1
Gmina Mszana Dolna	0	0	2
Gmina Słupnice	0	2	2
Gmina Ochotnica Dolna	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 114. Stopień wykorzystania obiektów rekreacyjno – sportowych

	2014	2018	2022
	w %		
Powiat limanowski	80,5	83,2	79,6
Gmina Dobra	100,0	95,8	100,0
Gmina Kamienica	55,6	36,5	77,7
Gmina Mszana Dolna	48,9	50,8	58,2
Gmina Słupnice	70,8	80,6	88,7
Gmina Ochotnica Dolna	100,0	100,0	100,0

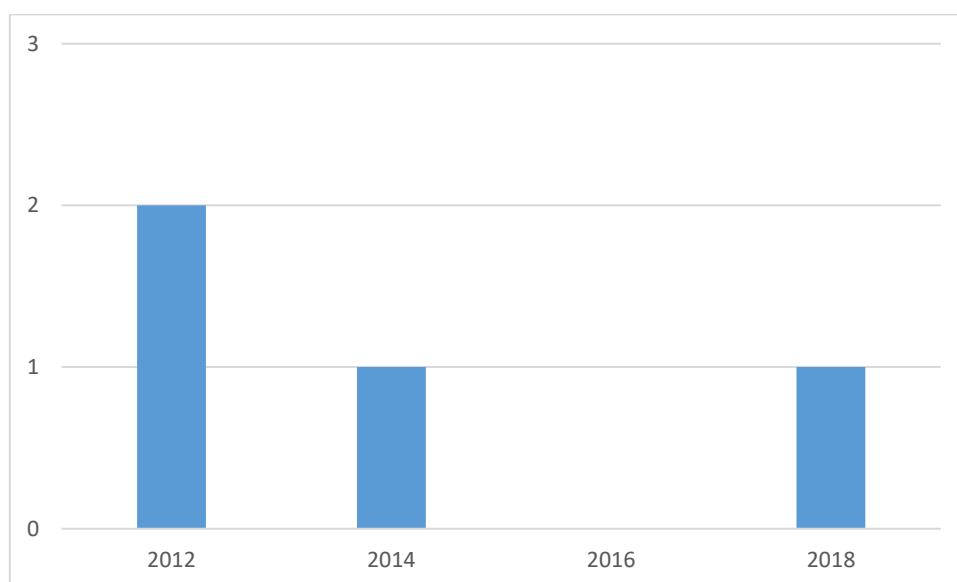
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 115. Sport w Szczawie

	2012	2014	2016	2018
Liczba klubów sportowych	2	1	0	1
Liczba członków klubów sportowych	48	58	0	21
Liczba ćwiczących w klubach sportowych	44	42	0	21
Mężczyzn	31	34	0	18
Kobiet	13	8	0	3
do lat 18	24	33	0	9
Liczba sekcji sportowych	2	1	0	1
Liczba instruktorów sportowych	2	2	0	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba klubów sportowych w Szczawie

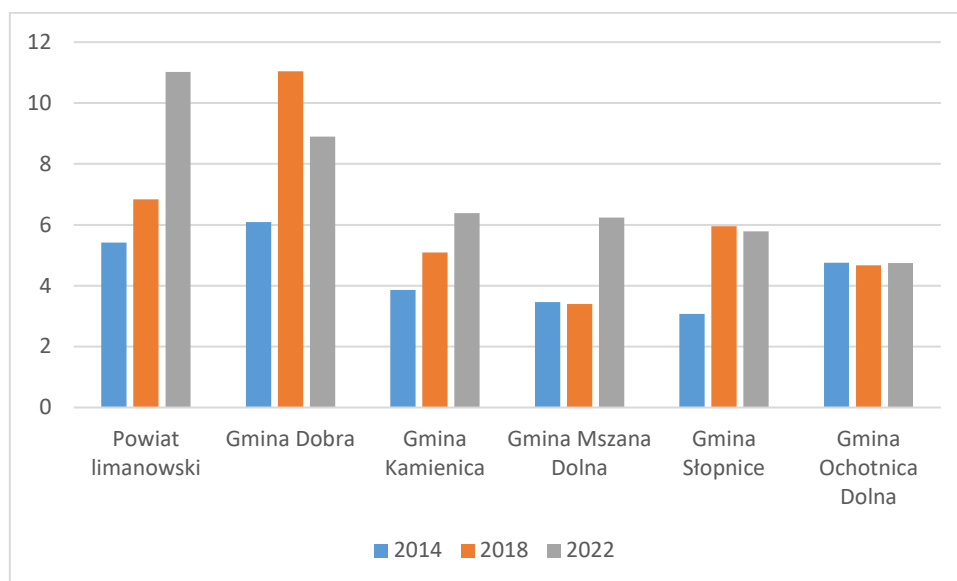
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 116. Obiekty sportowe przypadające na 10 tys. ludności w powiecie limanowskim i wybranych gminach

	2014	2018	2022
Powiat limanowski	5,42	6,84	11,02
Gmina Dobra	6,09	11,04	8,90
Gmina Kamienica	3,86	5,09	6,39
Gmina Mszana Dolna	3,46	3,40	6,24
Gmina Słupnice	3,07	5,95	5,79
Gmina Ochotnica Dolna	4,75	4,67	4,74

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Obiekty sportowe przypadające na 10 tys. ludności w powiecie limanowskim i wybranych gminach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 117. Stadiony przypadające na 10 tys. ludności w powiecie limanowskim i wybranych gminach

	2014	2018	2022
Powiat limanowski	1,01	1,22	0,76
Gmina Dobra	0,00	1,00	0,00
Gmina Kamienica	2,57	2,54	2,56
Gmina Mszana Dolna	0,00	0,57	0,57
Gmina Słopnice	0,00	0,00	0,00
Gmina Ochotnica Dolna	0,00	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

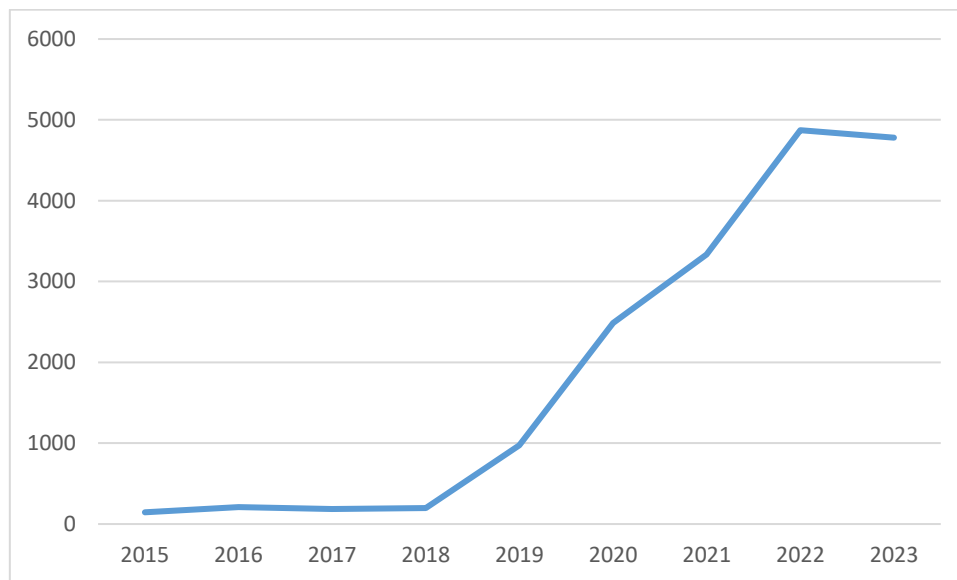
6.9 Lecznictwo uzdrowiskowe

Tabela 118. Lecznictwo uzdrowiskowe w Małopolsce – wybrane dane w latach 2015 – 2023

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba stacjonarnych zakładów rehabilitacji leczniczej	2	2	1	2	3	3	3	5	4
Liczba łóżek	52	52	16	21	114	97	125	189	228
Liczba pacjentów, kuracjuszy leczonych stacjonarnie	145	209	186	199	974	2 485	3 336	4 872	4 780
Liczba pacjentów, kuracjuszy – dzieci, leczonych stacjonarnie	6	21	15	15	19	328	407	471	430
Liczba dni pobytu pacjentów (osobodni)	6 156	6 715	5 760	7 273	12 015	15 917	25 482	46 988	38 316

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Liczba pacjentów, kuracjuszy leczonych stacjonarnie w Małopolsce w latach 2015 – 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 119. Szpitale uzdrowiskowe i sanatoria uzdrowiskowe w Małopolsce w latach 2014 – 2023 – wybrane dane

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba szpitali i sanatoriów uzdrowiskowych	46	44	45	43	43	43	39	38	39	37
Liczba łóżek	5 873	5 724	5 703	5 897	6 126	6 084	5 978	5 837	5 940	5 768
Liczba pacjentów, kuracjuszy leczonych stacjonarnie	86 050	86 376	82 590	82 136	87 302	89 800	43 997	63 798	91 536	93 548
Liczba pacjentów, kuracjuszy – dzieci, leczonych stacjonarnie	6 054	5 650	4 955	4 689	4 504	4 043	2 004	2 026	2 487	2 253
Liczba pacjentów, kuracjuszy leczonych stacjonarnie w wieku 65 lat i więcej							15 847	26 182	39 148	39 342
Liczba pacjentów, kuracjuszy leczonych stacjonarnie – cudzoziemców	249	224	264	251	362	283	67	101	92	348
Liczba dni pobytu pacjentów (osobodni)	1 496 187	1 521 596	1 517 201	1 484 809	1 602 352	1 637 818	1 712 470	1 112 369	1 622 815	1 658 548

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

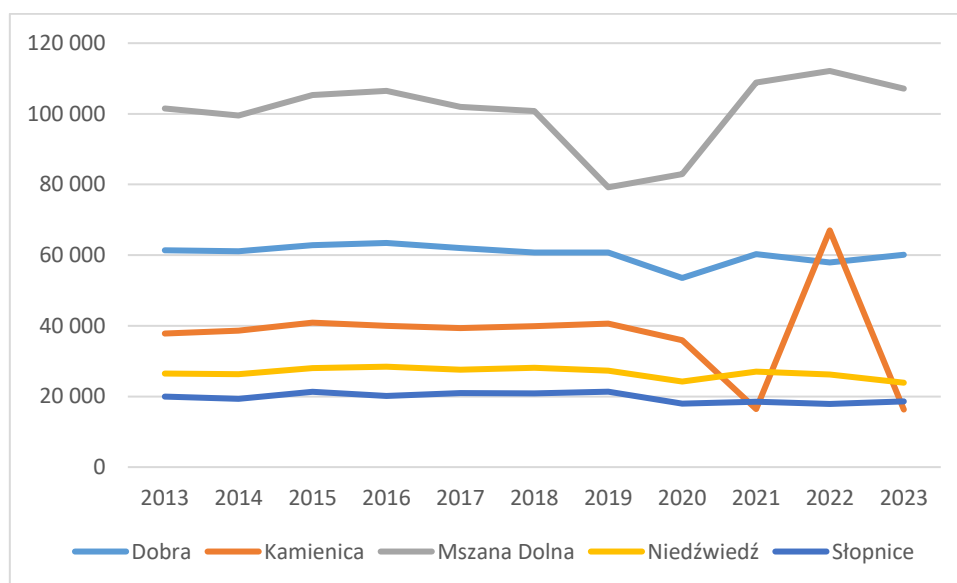
6.10 Zdrowie

Tabela 120. Porady lekarskie w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2013 - 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	647	648	679	695	691	714	696	618	637	759	729
Dobra	61	61	62	63	61	60	60	53	60	57	60
Kamienica	37	38	40	40	39	39	40	35	16	67	16
Mszana Dolna	819	635	889	037	356	921	670	892	389	011	295
Mszana Dolna	101	99	105	106	102	100	79	82	108	112	107
Niedźwiedź	545	495	290	491	005	818	205	933	898	129	090
Niedźwiedź	26	26	28	28	27	28	27	24	27	26	23
Słupnice	532	350	020	435	577	158	346	192	012	237	893
Słupnice	19	19	21	20	20	20	21	18	18	17	18
Słupnice	923	306	291	187	966	904	359	011	491	887	648

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Porady lekarskie w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w wybranych gminach powiatu limanowskiego

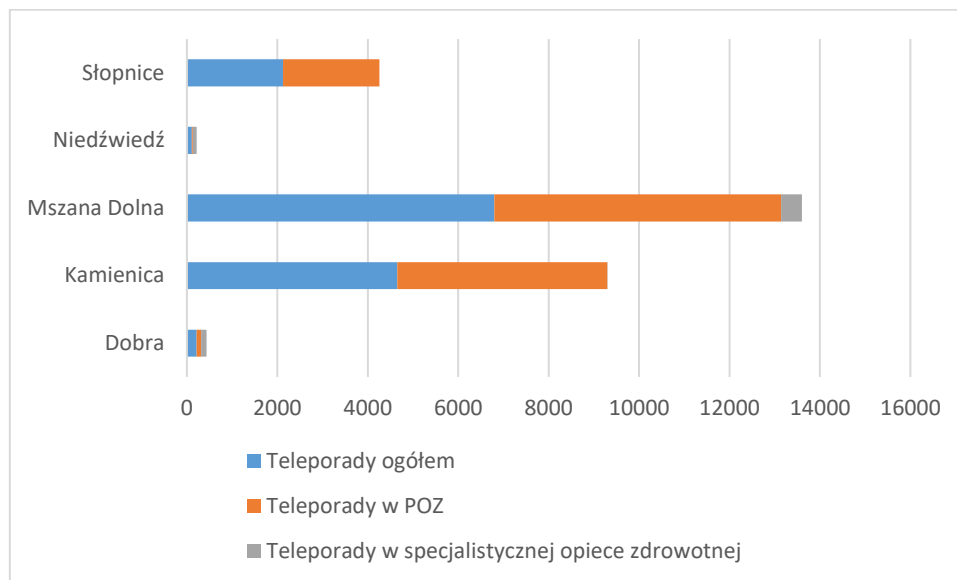
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 121. Teleporady lekarskie w powiecie limanowskim i wybranych gminach w 2023 r.

	Teleporady ogółem	Teleporady w POZ	Teleporady w specjalistycznej opiece zdrowotnej
Powiat limanowski	48 019	42 849	5 170
Dobra	216	101	115
Kamienica	4 650	4 649	1
Mszana Dolna	6 802	6 337	465
Niedźwiedź	107	23	84
Słupnice	2 127	2 127	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Teleporady lekarskie w wybranych gminach powiatu limanowskiego w 2023 r.

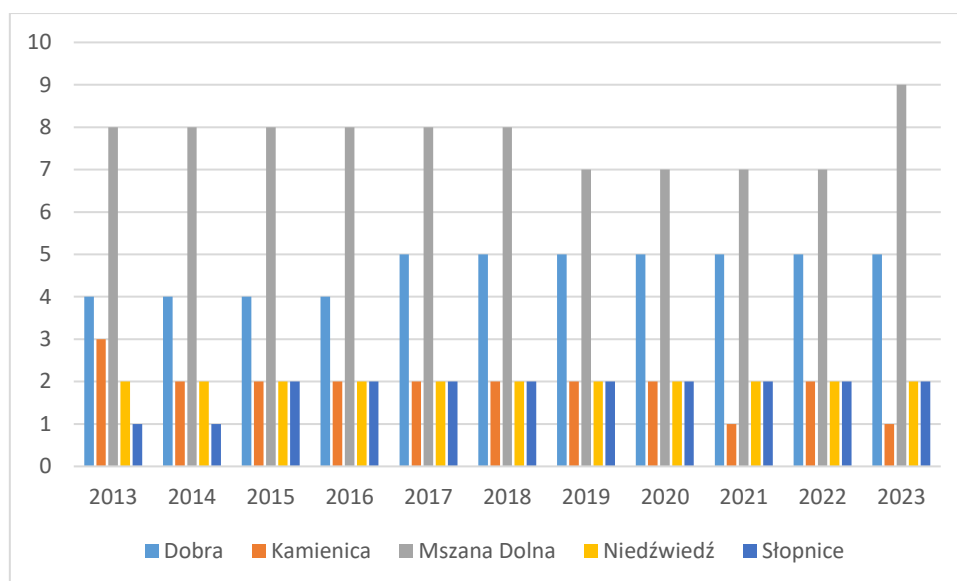
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 122. Przychodnie w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2013 - 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	56	56	55	59	64	67	62	62	63	65	65
Dobra	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5
Kamienica	3	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1
Mszana Dolna	8	8	8	8	8	8	7	7	7	7	9
Niedźwiedź	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Słupnice	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Przychodnie w wybranych gminach powiatu limanowskiego

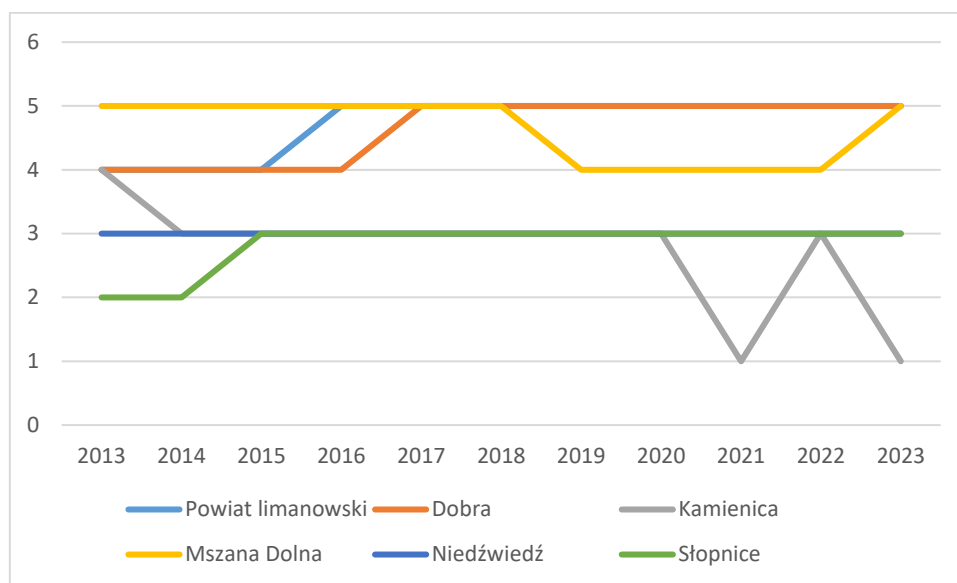
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 123. Przychodnie na 10 tys. ludności w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2013 - 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5
Dobra	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5
Kamienica	4	3	3	3	3	3	3	3	1	3	1
Mszana Dolna	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4	5
Niedźwiedź	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Słopnice	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Przychodnie na 10 tys. ludności w powiecie limanowskim i wybranych gminach

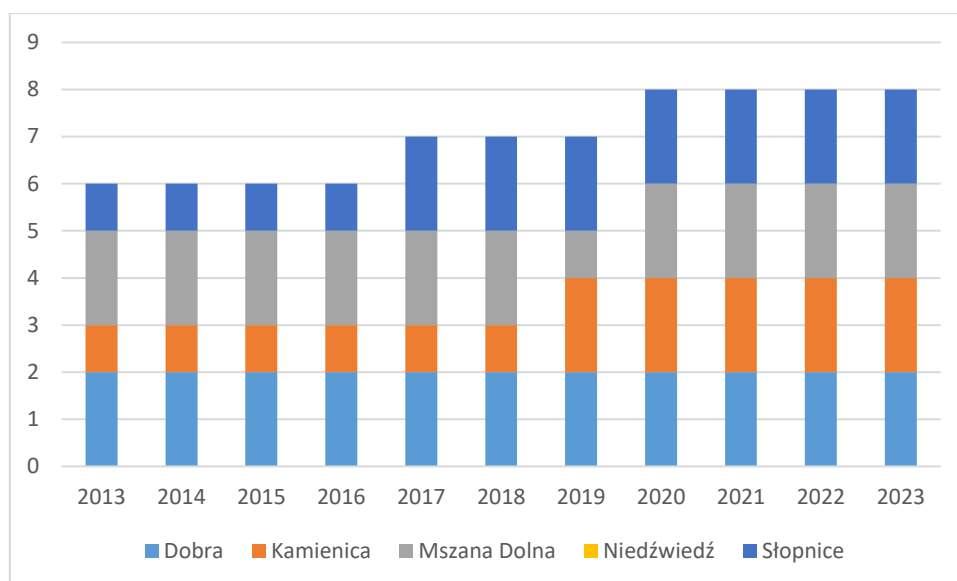
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 124. Apteki w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2013 - 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	35	38	38	39	40	40	36	39	39	39	37
Dobra	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Kamienica	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2
Mszana Dolna	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2
Niedzwiedź	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Słopnice	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Apteki w wybranych gminach powiatu limanowskiego

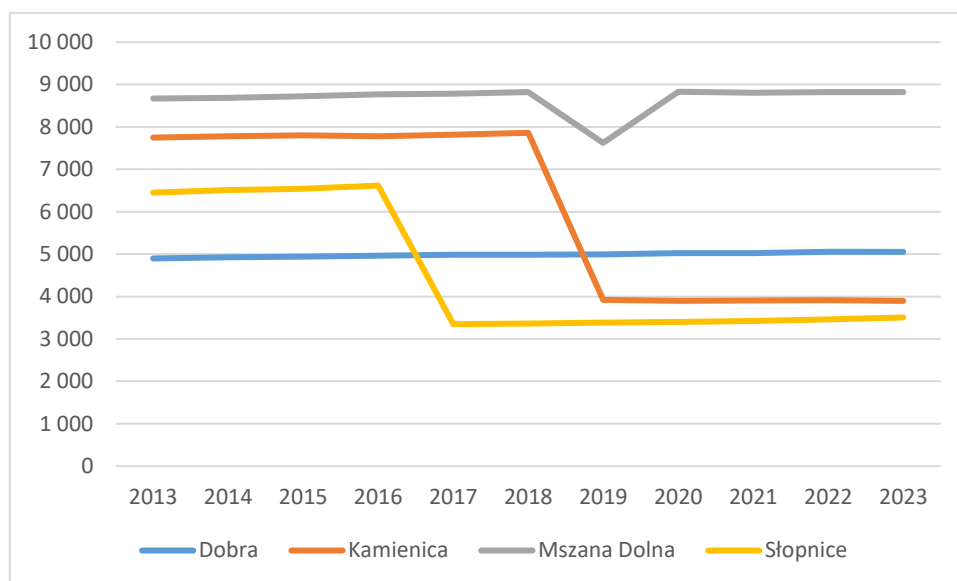
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 125. Ludność na ogólnodostępną aptekę w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2013 - 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	3 673	3 397	3 413	3 341	3 274	3 288	3 660	3 363	3 367	3 373	3 558
Dobra	4 898	4 928	4 938	4 964	4 984	4 984	4 992	5 023	5 025	5 055	5 053
Kamienica	7 750	7 776	7 803	7 780	7 820	7 861	3 925	3 902	3 905	3 911	3 897
Mszana Dolna	8 667	8 682	8 726	8 772	8 787	8 822	7 623	8 830	8 810	8 819	8 819
Niedźwiedź	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Słupnice	6 453	6 514	6 541	6 617	3 349	3 360	3 382	3 404	3 424	3 457	3 505

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Ludność na ogólnodostępną aptekę w wybranych gminach powiatu limanowskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

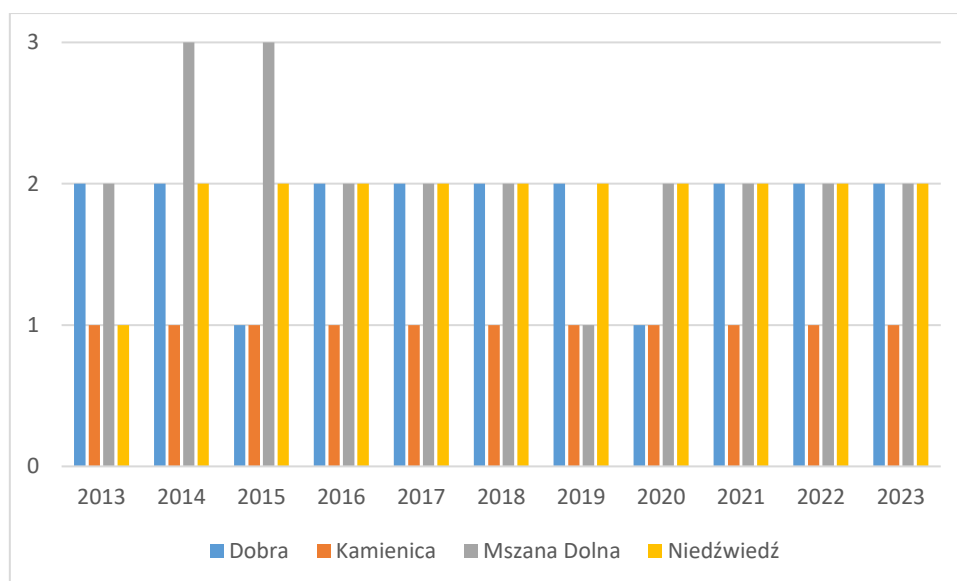
Tabela 126. Punkty apteczne w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2013 - 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	11	13	12	12	12	12	11	11	12	12	12
Dobra	2	2	1	2	2	2	2	1	2	2	2
Kamienica ²	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Mszana Dolna	2	3	3	2	2	2	1	2	2	2	2
Niedźwiedź	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Słopnice	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

² Dane podane według Banku Danych Lokalnych GUS. Według danych Gminy Szczawa, w podanym okresie w Gminie Kamienica funkcjonowały 3 apteki, z czego 1 w Szczawie.

Rycina . Punkty apteczne w wybranych gminach powiatu limanowskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

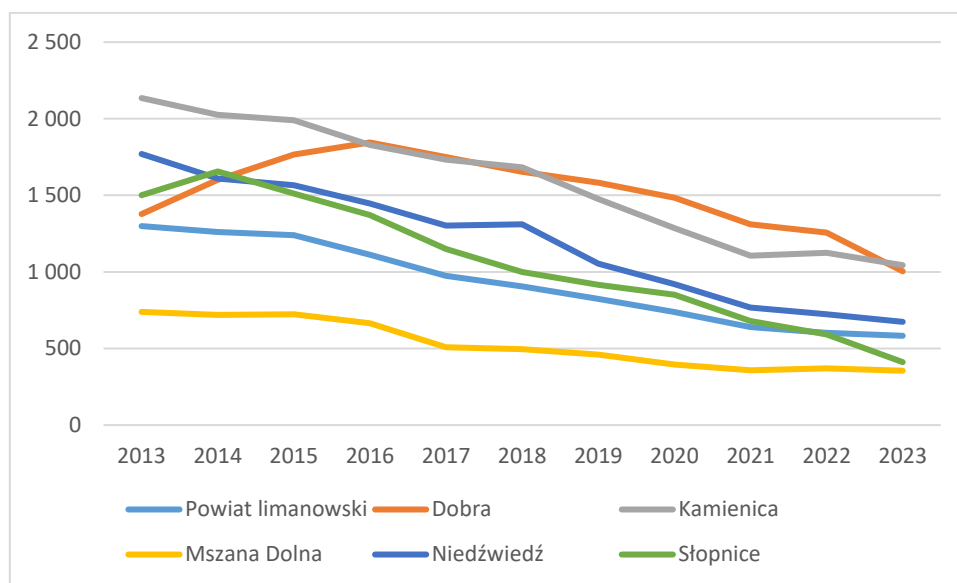
6.11 Pomoc społeczna

Tabela 127. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2013 - 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	1 299	1 261	1 239	1 112	974	906	824	738	640	603	583
Dobra	1 377	1 601	1 767	1 845	749	653	583	484	310	256	004
Kamienica	2 135	2 026	1 990	1 828	732	683	475	286	105	125	044
Mszana Dolna	739	720	724	665	508	496	461	396	357	371	355
Niedźwiedź	1 770	1 609	1 566	1 447	302	310	053	920	767	723	674
Słupnice	1 501	1 656	1 512	1 371	149	000	916	852	680	592	411

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w powiecie limanowskim i wybranych gminach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 128. Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2013 - 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	7 042	6 777	7 174	7 172	7 002	6 520	5 763	5 116	4 365	3 727	7 042
Dobra	539	531	548	546	544	515	468	427	368	304	539
Kamienica	447	421	422	407	387	353	326	297	260	219	447
Mszana Dolna	1 139	1 096	1 181	1 193	1 175	1 113	991	848	743	656	1 139
Niedźwiedź	518	487	505	503	492	454	405	370	307	284	518
Słopnice	419	410	425	406	401	376	353	302	263	213	419

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 129. Dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2013 - 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	16 323	15 600	16 511	16 095	15 910	15 169	13 799	12 613	10 958	9 415	16 323
Dobra	1 184	1 155	1 207	1 187	1 163	1 130	1 036	1 029	882	720	1 184
Kamienica	1 024	977	987	937	903	846	816	778	679	610	1 024
Mszana Dolna	2 549	2 421	2 514	2 512	2 497	2 373	2 179	1 959	1 753	1 520	2 549
Niedźwiedź	1 162	1 119	1 148	1 089	1 068	993	908	837	725	699	1 162
Słopnice	1 132	1 074	1 133	1 041	1 008	981	920	781	689	555	1 132

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 130. Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w powiecie limanowskim i wybranych gminach, w latach 2013 - 2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	%										
Powiat limanowski	47,7	45,9	48,9	47,8	47,6	45,9	40,6	37,1	32,4	28,2	47,7
Dobra	48,8	47,8	50,0	49,1	49,1	48,3	41,7	41,4	35,4	28,8	48,8
Kamienica	47,9	46,2	47,7	46,1	45,9	42,7	39,3	37,7	33,3	30,8	47,9
Mszana Dolna	54,9	52,2	54,9	55,0	55,7	53,9	47,8	43,3	39,6	35,0	54,9
Niedźwiedź	57,6	56,1	58,3	55,2	55,7	52,4	46,1	42,6	37,8	37,9	57,6
Słopnice	53,9	51,6	55,2	51,2	50,7	50,2	45,7	39,3	35,1	27,9	53,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

7. Bezpieczeństwo publiczne

7.1 Działalność jednostek ochrony przeciwpożarowej

Tabela 131. Miejscowe zagrożenia w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2018 - 2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	1 053	1 311	1 596	940	793	998
Dobra	74	120	258	59	60	63
Kamienica	207	69	57	76	39	70
Mszana Dolna	87	112	234	120	96	124
Niedźwiedź	15	27	25	15	32	44
Słopnice	46	38	12	39	27	45

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 132. Silne wiatry w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2018 - 2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	71	452	271	148	301	258
Dobra	3	42	26	11	33	15
Kamienica	7	27	26	11	17	33
Mszana Dolna	6	30	27	21	31	18
Niedźwiedź	0	12	11	7	13	14
Słopnice	2	14	2	6	8	16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 133. Zagrożenia w komunikacji w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2018 - 2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	249	293	238	239	226	241
Dobra	15	21	17	14	11	22
Kamienica	18	15	15	9	15	13
Mszana Dolna	37	35	41	36	27	28
Niedźwiedź	7	8	3	3	8	11
Słopnice	6	10	6	12	12	14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 134. Zagrożenia medyczne w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2018 - 2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	88	98	213	222	106	99
Dobra	4	11	12	13	4	9
Kamienica	7	5	4	9	3	7
Mszana Dolna	11	11	22	27	20	16
Niedźwiedź	1	4	8	2	3	4
Słopnice	3	2	2	7	3	6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 135. Zdarzenia wymagające udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej na 1000 ludności w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2018 - 2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	15	14	15	12	13	12
Dobra	14	16	23	12	13	10
Kamienica	27	15	12	12	12	13
Mszana Dolna	10	11	15	11	12	10
Niedźwiedź	13	11	11	6	11	10
Słopnice	11	9	8	9	12	9

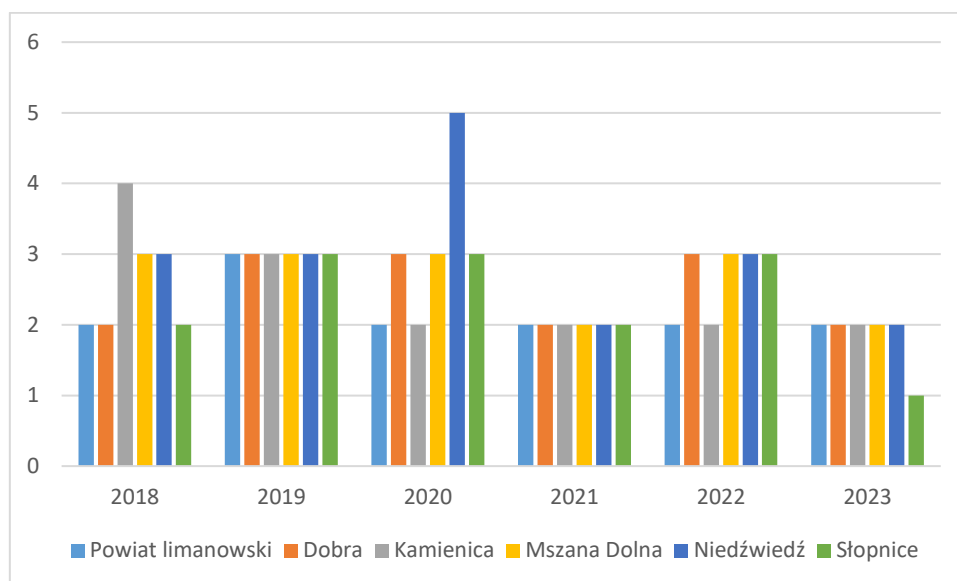
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 136. Pożary przypadające na 1000 ludności w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2018 - 2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	2	3	2	2	2	2
Dobra	2	3	3	2	3	2
Kamienica	4	3	2	2	2	2
Mszana Dolna	3	3	3	2	3	2
Niedźwiedź	3	3	5	2	3	2
Słopnice	2	3	3	2	3	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Pożary przypadające na 1000 ludności w powiecie limanowskim i wybranych gminach

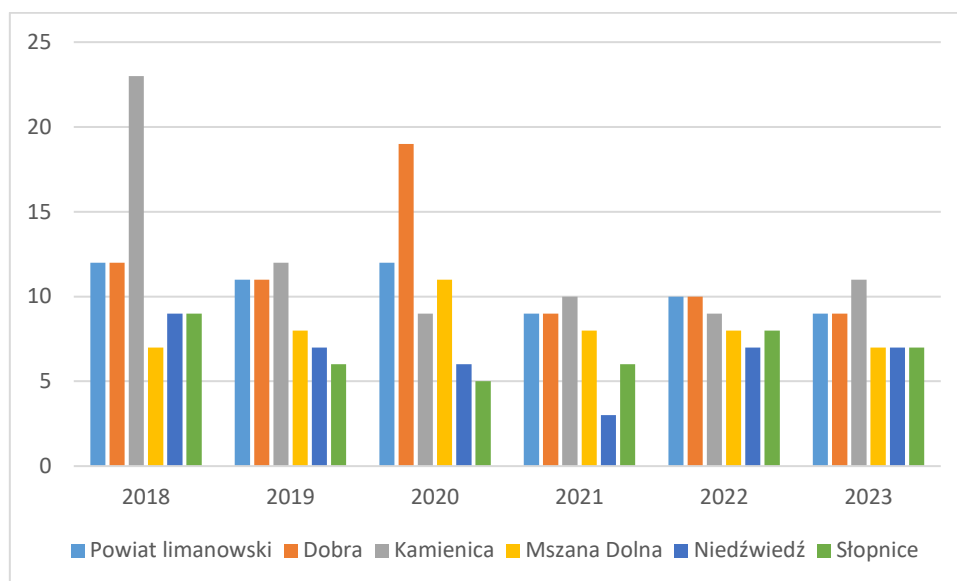
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 137. Miejscowe zagrożenia na 1000 ludności w powiecie limanowskim i wybranych gminach w latach 2018 - 2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powiat limanowski	12	11	12	9	10	9
Dobra	12	11	19	9	10	9
Kamienica	23	12	9	10	9	11
Mszana Dolna	7	8	11	8	8	7
Niedzwiedź	9	7	6	3	7	7
Słopnice	9	6	5	6	8	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Miejscowe zagrożenia na 1000 ludności w powiecie limanowskim i wybranych gminach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

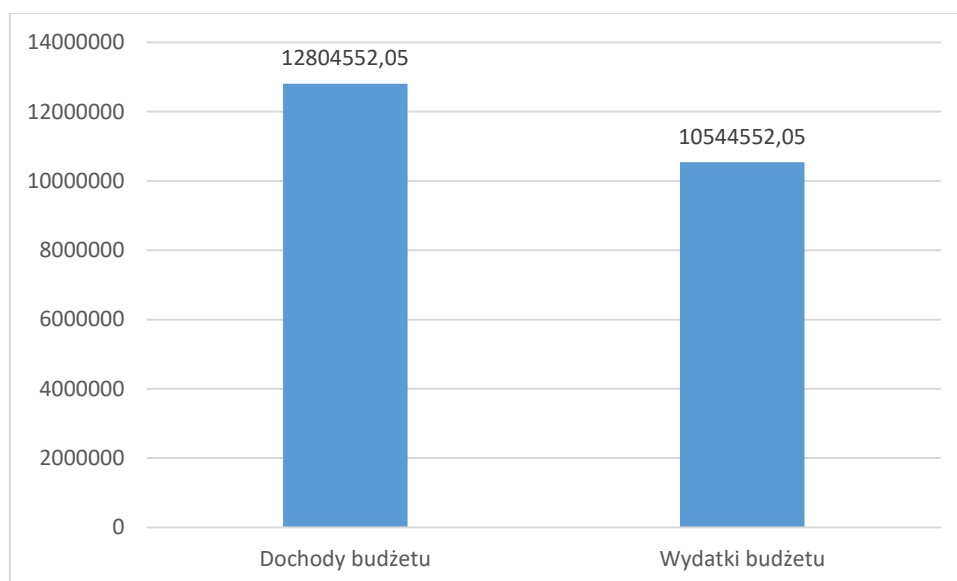
7. Finanse publiczne

Tabela 138. Budżet gminy Szczawa na 2025 r. (z dnia 7 marca 2025 r.)

	Kwota w zł
Dochody budżetu	12804552,05
dochody bieżące	12804552,05
Wydatki budżetu	10544552,05
Wydatki bieżące	8809451,15
wydatki na wynagrodzenia i składki	5894455,00
wydatki związane z realizacją zadań statutowych jednostek budżetowych	2914996,15
wydatki na dotacje na zadania bieżące	244906,00
wydatki na świadczenia na rzecz osób fizycznych	1480194,90
wydatki na obsługę długu publicznego	10000,00
Wydatki majątkowe	2260000,00
inwestycje i zakupy inwestycyjne	2260000,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Dochody i wydatki gminy Szczawa na 2025 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

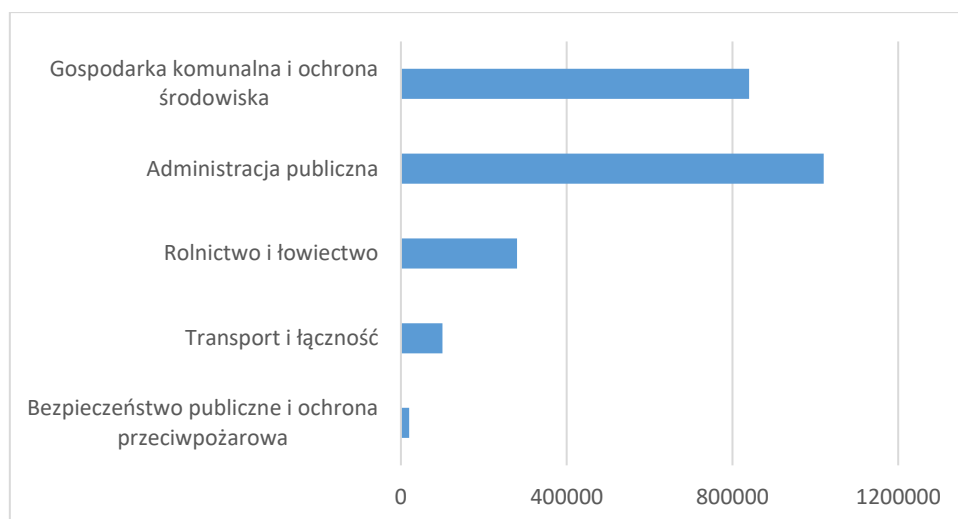
Tabela 139. Wydatki majątkowe w gminie Szczawa na 2025 r. (z dnia 7 marca 2025 r.)

Dział	Rozdział	Paragraf	Treść	Kwota w zł
010			Rolnictwo i łowiectwo	280000,00
	01043		Infrastruktura wodociągowa wsi	180000,00
		6050	Wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych	180000,00
			Uzupełnienie wodociągów w Szczawie	180000,00
	01044		Infrastruktura sanitarna wsi	100000,00
		6050	Wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych	100000,00
			Modernizacja kanalizacji w Szczawie	100000,00
600			Transport i łączność	100000,00
	60016		Drogi publiczne gminne	100000,00
		6050	Wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych	100000,00
			Modernizacja dróg w Szczawie	100000,00
750			Administracja publiczna	1020000,00
	75023		Urzędy gmin	1020000,00
		6050	Wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych	950000,00
			Rozbudowa budynku urzędu gminy	950000,00
		6060	Wydatki na zakupy inwestycyjne jednostek budżetowych	70000,00
			Zakup programu do informacji przestrzennej	70000,00
754			Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	20000,00
	75405		Komendy powiatowe Policji	20000,00

		6170	Wpłaty jednostek na państwowy fundusz celowy na finansowanie lub dofinansowanie zadań inwestycyjnych	20000,00
			Dofinansowanie do zakupu samochodu dla Policji w Limanowej	20000,00
900			Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	840000,00
	90001		Gospodarka ściekowa i ochrona wód	840000,00
		6050	Wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych	840000,00
			Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Szczawie	840000,00
RAZEM				2260000,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rycina . Wydatki majątkowe w gminie Szczawa według działów klasyfikacji budżetowej w 2025 r.

9. Administracja samorządowa

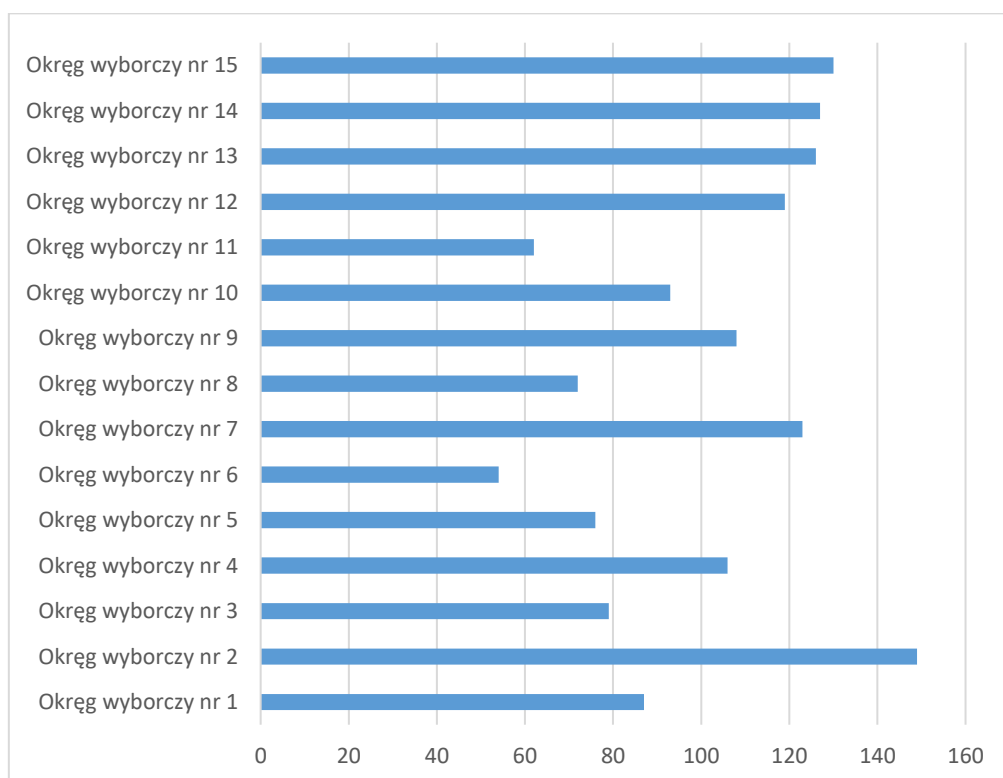
Tabela 140. Wybory do Rady Gminy Szczawa z 16 marca 2025 r.

	Liczba mandatów	Liczba osób uprawnionych do głosowania	Liczba wydanych kart do głosowania	Liczba oddanych głosów	Liczba ważnych głosów
Gmina Szczawa	15	1511	1035	1035	1028
Okręg wyborczy nr 1	1	87	61	61	61
Okręg wyborczy nr 2	1	149	108	108	108
Okręg wyborczy nr 3	1	79	56	56	56

Okręg wyborczy nr 4	1	106	74	74	73
Okręg wyborczy nr 5	1	76	65	65	694
Okręg wyborczy nr 6	1	54	49	49	48
Okręg wyborczy nr 7	1	123	76	76	76
Okręg wyborczy nr 8	1	72	44	44	44
Okręg wyborczy nr 9	1	108	74	74	74
Okręg wyborczy nr 10	1	93	48	48	48
Okręg wyborczy nr 11	1	62	42	42	40
Okręg wyborczy nr 12	1	119	74	74	74
Okręg wyborczy nr 13	1	126	93	93	92
Okręg wyborczy nr 14	1	127	84	84	83
Okręg wyborczy nr 15	1	130	87	87	87

Źródło: Dane PKW.

Rycina . Liczba osób uprawnionych do głosowania w poszczególnych okręgach wyborczych

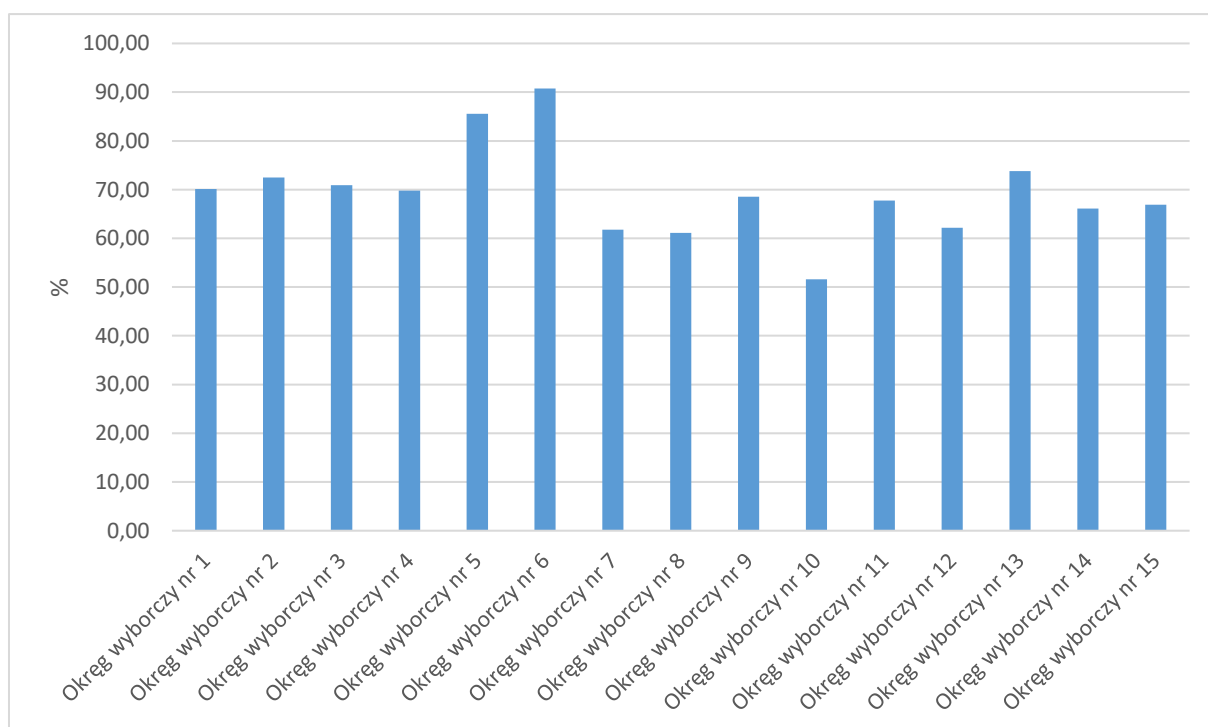
Źródło: Dane PKW

Tabela 141. Wybory Wójta Gminy Szczawa 16 marca 2025 r.

Liczba zgłoszonych kandydatów	2
Frekwencja wyborcza	68,5%
Liczba osób uprawnionych do głosowania	1511
Liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania	1035
Liczba głosów ważnych	1025
Liczba głosów nieważnych	10
Liczba głosów wygranego kandydata	680

Źródło: Dane PKW.

Rycina . Frekwencja wyborcza w poszczególnych okręgach w gminie Szczawa 16 marca 2025 r.

Źródło: Dane PKW.

10. Środowisko naturalne i uwarunkowania fizyczne

Klimat

Gmina Szczawa obejmuje obszar górski na pograniczu Beskidu Wyspowego i Gorców, należący do strefy klimatu gór średnich. Występuje tu piętrowość klimatyczna zależna od wysokości: niższe partie (ok. 400–700 m n.p.m.) mają klimat umiarkowanie ciepły, wyżej (700–1100 m) umiarkowanie chłodny, a najwyższe grzbiety powyżej 1100 m n.p.m. – klimat chłodny. Obszar gminy cechują stosunkowo surowe zimy z obfitymi opadami śniegu (pokrywa utrzymuje się przez długi okres) oraz późne nadejście wiosny (zwykle dopiero pod koniec marca). Średnia roczna temperatura powietrza wynosi ok. +7°C; najcieplejszym miesiącem jest lipiec (średnio ok. +17,5°C), a najchłodniejszym styczeń (średnio –4,7°C). Roczna suma opadów osiąga około 750–800 mm (w wyższych partiach Gorców nawet do ~1200 mm), z maksimum w czerwcu (~115 mm) i minimum w lutym (~30 mm).

Ukształtowanie terenu wpływa na lokalne warunki klimatyczne – doliny potoków są wąskie i sprzyjają inwersjom temperatury oraz częstym mgłom, co skraca okres bezprzymrozkowy do około 180 dni (znacznie mniej niż średnia krajowa ~200 dni). W efekcie na dnie dolin występuje słabsza wentylacja i zaleganie chłodnego powietrza, podczas gdy nasłonecznione stoki powyżej inwersji cechują się łagodniejszym mikroklimatem. Gmina jest generalnie dobrze przewietrzana na terenach wyniesionych – grzbiety górskie są eksponowane na wiatry (m.in. okresowo silny, ciepły wiatr halny, powodujący gwałtowne topnienie śniegów). Położenie Szczawy w górnej części doliny rzeki Kamienicy oznacza jednak, że przy słabych wiatrach zanieczyszczenia mogą okresowo stagnować w obniżeniach terenu. Mimo lokalnych zjawisk inwersyjnych klimat gminy uznawany jest za korzystny – panuje tu specyficzny mikroklimat górski o czystym, rześkim powietrzu i dużej ilości dni słonecznych latem, co sprzyja zarówno osadnictwu, jak i rozwojowi funkcji wypoczynkowych. Z uwagi na walory klimatyczne (m.in. łagodne bodźce dla układu krążenia) Szczawa jest nawet rozważana jako potencjalna miejscowość uzdrowiskowa.

Wykorzystanie gruntów

Gmina Szczawa zajmuje obszar **4238 ha** (42,38 km²) o górskim charakterze. Większość powierzchni stanowią tereny leśne – około **64,5%** (ok. 2638 ha). Lasy skupiają się w zwartym kompleksie na stokach Gorców i Beskidu Wyspowego; znaczną ich część stanowią lasy państwowe o statusie ochronnym, zarządzane przez Nadleśnictwo Limanowa, a pozostałe to lasy prywatne, w tym niewielki ułamek (ok. 25 ha) będący własnością kościelną. Zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania obowiązuje zasada trwałego utrzymania kompleksów leśnych oraz zakaz ich przekształcania – dotyczy to zarówno lasów państwowych, jak i prywatnych. Lasy pełnią funkcje ochronne (m.in. przeciwoerozyjne i klimatyczne) i stanowią cenne zasoby przyrodnicze gminy.

Użytki rolne zajmują łącznie około **33%** obszaru (ok. 3130 ha), jednak ze względu na górzystą rzeźbę terenu i słabe gleby (w przewadze klasy V i VI) rolnictwo ma charakter ekstensywny.

Grunty orne stanowią ok. 16,6% powierzchni gminy, łąki i pastwiska trwałe ok. 13,2%, a sady niecałe 2%. Dominują niewielkie gospodarstwa rodzinne, nastawione głównie na produkcję paszową, hodowlę owiec i bydła oraz potrzeby własne mieszkańców. Uprawy polowe są ograniczone do dnień dolin i łagodniejszych stoków – przeważają zboża i ziemniaki, często na gruntach kamienistych i kwaśnych. Znaczna część gruntów rolnych jest mozaiką pól uprawnych, pastwisk i ugorów poprzecinanych zadrzewieniami śródpolnymi. Na stromych zboczach wiele dawnych pól uległo sukcesywnej sukcesji leśnej; gmina wspiera zalesianie gruntów marginalnych w celu zapobiegania erozji i osuwiskom.

Tereny zabudowane i pozostałe (komunikacyjne, wodne, nieużytki) stanowią zaledwie ok. **2,8%** powierzchni (ok. 120 ha). Osadnictwo koncentruje się w dolinie potoku (w miejscowości Szczawa) oraz w kilku przysiółkach rozrzuconych na stokach. Zabudowa ma charakter rozproszony, typowy dla wsi górskich – ciągnie się w formie łańcuchowej wzdłuż głównych dróg i potoków, a pojedyncze zagrody i domy letniskowe sięgają wysoko po zboczach. Dominują budynki jednorodzinne o konstrukcji tradycyjnej (murowane i drewniane), często kilkudziesięcioletnie. Nowsza zabudowa jednorodzinna i letniskowa pojawia się punktowo na widokowych polanach. Brak na terenie nowej gminy zorganizowanych osiedli miejskich czy blokowej zabudowy wielorodzinnej – obszar zachował wiejski, luźny charakter. W planach zagospodarowania przewidziano tereny pod zabudowę mieszkaniową i usługową przede wszystkim w obrębie istniejących osiedli w dolinie Szczawy, z uwzględnieniem konieczności odsunięcia nowych domów od granic lasów i obszarów osuwiskowych. Struktura własności gruntów jest zróżnicowana: przeważają własności prywatne (grunty rolne i budowlane), natomiast znaczną część lasów stanowi własność Skarbu Państwa. Gmina dysponuje ograniczonymi terenami gminnymi; sporo gruntów (zwłaszcza leśnych) pozostaje też we współwłasności spadkobierców lub wspólnot wiejskich.

Obszary chronione i przyrodniczo cenne

Ze względu na wysokie walory przyrodnicze znaczna część obszaru gminy objęta jest formami ochrony. **Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu** pokrywa większą część terenu – został on ustanowiony jeszcze w 1997 r., a następnie potwierdzony rozporządzeniem Wojewody Małopolskiego w 2006 r. określającym granice i zasady ochrony. W OChK obowiązują m.in. ograniczenia dotyczące lokalizacji inwestycji mogących negatywnie oddziaływać na środowisko, zakazy niszczenia zadrzewień śródpolnych i nadrzecznych czy zmiany stosunków wodnych poza celami ochrony przyrody. Celem jest zachowanie krajobrazu górskiego gminy oraz zrównoważone gospodarowanie terenami o dużej wartości ekosystemów leśnych, łąkowych i wodnych.

W granicach Szczawy znajdują się również obszary **Europejskiej Sieci Natura 2000**. Należą do nich specjalne obszary ochrony siedlisk **Ostoja Gorczańska (PLH120018)** oraz **Środkowy Dunajec z dopływami (PLH120088)**, a także obszar specjalnej ochrony ptaków **Gorce (PLB120001)**. *Ostoja Gorczańska* obejmuje niemal cały masyw Gorców (17 998 ha) z rozległymi lasami regla

dolnego i licznymi polanami górkimi – występuje tu 13 cennych siedlisk przyrodniczych i około 940 gatunków roślin naczyniowych, w tym wiele rzadkich i chronionych. Obszar ten stanowi ostoję dla typowej fauny karpackiej: dużych drapieżników (niedźwiedź, wilk, ryś), licznych gatunków nietoperzy oraz ptaków leśnych. Z kolei *Środkowy Dunajec z dopływami* (755,8 ha) chroni ekosystemy wodne i nadrzeczne – m.in. dolny bieg potoku Kamienica Gorczańska (od mostu w Szczawie do ujścia w Zabrzeży) wraz z fragmentami dolin potoków Ochotnica i Słomka. Chronione są tam stanowiska rzadkich ryb i bezkręgowców wodnych oraz naturalne siedliska łąkowe. *Obszar SPA „Gorce”* (6825 ha) pokrywa najwyższe partie Gorców (powyżej 600 m n.p.m.) – niemal 99% jego powierzchni porastają stare lasy jodłowo-bukowe. Teren ten jest ostoją ptasią o randze europejskiej: stwierdzono występowanie 15 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 8 gatunków zagrożonych ujętych w Polskiej Czerwonej Księdze. Są to m.in. głuszec, cietrzew, puszczyk uralski, sóweczka, dzięcioł trójpalczasty czy orzeł przedni. Główne zagrożenia dla tych ostoi to zanieczyszczenia powietrza osłabiające drzewostany (np. zamieranie świerczyn) oraz niekontrolowana urbanizacja (domki letniskowe, presja turystyczna).

Wymaga to spełnienia restrykcyjnych norm czystości środowiska i ochrony zasobów leczniczych, co w praktyce będzie dodatkową formą ochrony jakości powietrza i wód. Na terenie gminy brak jest parków narodowych (granica Gorczańskiego Parku Narodowego przebiega nieco na zachód od Szczawy, na terenie gminy Niedźwiedź, choć otulina GPN styka się z gruntami Szczawy na grzbietach w rejonie Mogielicy i Gorca) – jednak bliskość GPN dodatkowo podnosi rangę przyrodniczą regionu. Nie ma również rezerwatów przyrody ani parków krajobrazowych wewnątrz gminy; funkcję ochronną spełnia wspomniany OChK i obszary Natura 2000.

W gminie występują za to pomniki przyrody. Do najważniejszych należą: okazałe lipy drobnolistne o obwodach pni ~360 cm (jedna w Szczawie-Bukówce koło leśniczówki, druga w sąsiedniej wsi Zasadne) oraz grupa starych drzew parkowych przy Dworku Gorce w Kamienicy. Cennymi obiektami geomorfologicznymi chronionymi jako pomniki są ponadto malownicze kaskady wodne – *Wodospad na potoku Kamienica w Szczawie-Białym* (prog skalny wys. ~2 m z naturalnym basenem poniżej) oraz fragment bystrego potoku *Głębiniec* z serią małych wodospadów w leśnym wąwozie. Za pomnik przyrody uznano również dorodną jodłę pospolitą (obwód pnia 305 cm) rosnącą w Szczawie-Białym. Te pojedyncze obiekty są prawnie chronione i stanowią atrakcje przyrodnicze. Dodatkowo na terenie gminy stwierdzono wiele stanowisk rzadkich roślin chronionych (m.in. żywiec dziewięciolistny, czosnek niedźwiedzi, storczyki jak podkolan biały, a na torfowiskach – rosiczka okrągłolistna) oraz zwierząt (salamandra plamista, bocian czarny, orlik krzykliwy, niedźwiedź brunatny). Ich siedliska są objęte pośrednią ochroną w ramach wyżej wymienionych obszarów Natura 2000.

Zaopatrzenie w ciepło

Na terenie gminy brak jest scentralizowanego systemu ciepłowniczego – nie istnieje miejska sieć grzewcza ani duże ciepłownie. Zaopatrzenie w ciepło opiera się głównie na indywidualnych

źródłach ciepła w gospodarstwach domowych. Tradycyjnie dominują kotły i piece na paliwa stałe, przede wszystkim węgiel kamienny (w tym sortyment ekogroszek) oraz drewno opałowe, pozyskiwane często z okolicznych lasów. Znaczna część zabudowy to starsze domy jednorodzinne, wyposażone w kotły zasypowe starego typu – one dotychczas odpowiadały za wysoki poziom niskiej emisji w sezonie grzewczym. Jednak w ostatnich latach obserwuje się stopniową modernizację ogrzewania: dzięki programom dotacyjnym (np. rządowy Czyste Powietrze) mieszkańcy masowo wymieniają przestarzałe kotły na bardziej ekologiczne. Według danych za lata 2022–2023 złożono w gminie Kamienica 184 wnioski o dofinansowanie wymiany źródeł ciepła, co stanowi ~9% wszystkich budynków jednorodzinnych – to bardzo wysoki odsetek w skali kraju, świadczący o dużej determinacji mieszkańców w walce ze smogiem. Wymieniane są głównie tzw. „kopciuchy” na nowoczesne kotły 5 klasy na pellet lub piece zgazowujące drewno, a także na pompy ciepła czy ogrzewanie gazowe tam, gdzie dostępna jest sieć.

Równolegle gmina zrealizowała szereg inwestycji OZE poprawiających efektywność energetyczną domów. Na prawie 800 budynkach mieszkalnych zainstalowano kolektory słoneczne do podgrzewania wody użytkowej, a na ponad 80 budynkach – panele fotowoltaiczne do produkcji prądu. Dzięki temu w okresie letnim większość gospodarstw może ogrzewać wodę energią słoneczną zamiast paliw stałych, co znacząco zmniejszyło zużycie węgla i drewna. Działania te, wraz z termomodernizacją wielu domów, przełożyły się na poprawę efektywności wykorzystania ciepła i obniżenie kosztów ogrzewania. Czystość powietrza uległa wyraźnej poprawie – według władz gminy w ostatnich latach jakość powietrza poprawia się rokrocznie dzięki inwestycjom w OZE i wymianie pieców.

Do głównych źródeł ciepła w gminie należą obecnie indywidualne kotłownie w domach jednorodzinnych. Szacuje się, że nadal ok. połowa gospodarstw domowych ogrzewa węglem lub drewnem, zwłaszcza na obszarach bez dostępu do gazu ziemnego. W pozostałych wykorzystuje się już nowocześniejsze rozwiązania: kotły na pellet, kotły olejowe (w nielicznych pensjonatach), pompy ciepła (coraz popularniejsze dzięki dofinansowaniom) czy ogrzewanie elektryczne wspomagane fotowoltaiką. Gmina nie posiada systemowej elektrociepłowni ani sieci ciepłowniczej, ale większe budynki użyteczności publicznej (szkoły, ośrodek zdrowia, planowane obiekty uzdrowiskowe) wyposażone są w lokalne kotłownie – często już zasilane gazem płynnym LPG, pelletem lub olejem opałowym, aby spełnić wymogi niskiej emisji. W perspektywie rozważa się budowę niewielkiej lokalnej kotłowni osiedlowej na potrzeby przyszłego zakładu uzdrowiskowego, być może wykorzystującej odnawialne źródła (biomasa, geotermia niskotemperaturowa) – na razie jednak pozostaje to w fazie koncepcji.

Elektroenergetyka

Gmina Szczawa jest w pełni zelektryfikowana – wszyscy mieszkańcy mają dostęp do sieci elektroenergetycznej. Zaopatrzenie w energię elektryczną zapewnia regionalny operator (Tauron Dystrybucja), który zarządza infrastrukturą przesyłową średniego i niskiego napięcia. Przez teren gminy nie przebiegają linie wysokiego napięcia najwyższych szczebli (110 kV i

wyższe); zasilanie odbywa się poprzez linię 15 kV wyprowadzoną z głównego punktu zasilającego (GPZ) zlokalizowanego poza gminą – najbliższe stacje 110/15 kV znajdują się w rejonie Mszany Dolnej i w Łącku, skąd linie średniego napięcia dochodzą do obszaru Szczawy. Na terenie gminy rozlokowane są lokalne stacje transformatorowe 15/0,4 kV (napowietrzne słupowe) zasilające poszczególne osiedla. Jest ich kilkanaście – każda obsługuje od kilkudziesięciu do stu kilkudziesięciu gospodarstw domowych. Sieć niskiego napięcia (0,4 kV) ma głównie charakter napowietrzny, prowadzona wzdłuż dróg i zabudowy, co bywa narażone na uszkodzenia podczas silnych wiatrów czy oblodzenia. W ostatnich latach dystrybutor energii prowadzi jednak prace modernizacyjne – niektóre odcinki sieci SN i NN są sukcesywnie kablowane (linia ziemna) w celu poprawy niezawodności dostaw. Dzięki temu spadła liczba awarii masowych spowodowanych np. powaleniem drzew na linie przy wiatrach halnych.

Struktura zasilania opiera się na zewnętrznych źródłach – na terenie gminy nie ma własnych elektrowni konwencjonalnych. Niewielki udział energii produkują lokalne instalacje odnawialne: jak wspomniano, działa ponad 80 mikroinstalacji fotowoltaicznych na dachach domów (łączna moc szacowana na ok. 0,5–0,6 MW), które w słoneczne dni wytwarzają energię oddawaną do sieci (prosument). Ponadto w sąsiedztwie gminy (Kamienica) funkcjonuje mała elektrownia wodna na rzece Kamienicy, a w Zasadnem prywatna mikroelektrownia wodna na potoku – obie instalacje o mocy rzędu kilkudziesięciu kW wpływają jednak minimalnie na bilans energetyczny. Gmina nie posiada własnych farm wiatrowych ani dużych instalacji PV z uwagi na uwarunkowania przyrodnicze (teren górski objęty ochroną krajobrazu). Tym niemniej, planuje się dalsze wspieranie energetyki obywatelskiej – m.in. projekt utworzenia społeczności energetycznej na bazie odnawialnych źródeł energii, o wartości 10 mln zł w latach 2024–2026. Projekt ten ma umożliwić lokalne bilansowanie energii i poprawę bezpieczeństwa energetycznego gminy.

Infrastruktura przesyłowa średniego napięcia (15 kV) to głównie dwutorowe linie napowietrzne biegnące wzdłuż doliny oraz przez przełęcz do sąsiednich gmin. W samej Szczawie zbiegają się dwie podstawowe linie SN: jedna od strony Kamienicy (zasilana z GPZ Limanowa przez Słopnice), druga od strony Zabrzeży (zasilana z GPZ Łącko). Ich połączenie w pierścień zapewnia redundancję – w razie awarii z jednej strony, możliwe jest zasilanie od drugiej. Rozmieszczone na liniach są automatyczne rozłączniki sekcyjne, które lokalizują i izolują uszkodzony odcinek, co skraca czas przerw. Stacje transformatorowe w gminie to standardowe stacje słupowe 40–160 kVA, które zaopatrują poszczególne przysiółki w prąd 230/400 V. Łącznie w gminie działa kilkadziesiąt transformatorów, m.in. w rejonie Szczawy Górnej, Szczawy Dolnej, Szczawy-Bukówki, Szczawy-Białego oraz przy głównej drodze wojewódzkiej. Ich moce są na ogół wystarczające, notuje się jednak okresowo przeciążenia zimą (większy pobór prądu na cele grzewcze) – dystrybutor planuje ewentualne dobudowanie dodatkowej stacji lub zwiększenie mocy istniejących, jeśli rozwój zabudowy uzdrowiskowej znacząco podniesie zapotrzebowanie.

Jakość zasilania oceniana jest jako dobra – napięcie utrzymuje się w normie, a przerwy w dostawie mają głównie charakter krótkotrwały (sekundy) związany z automatyką sieci. Dłuższe

awarie mogą wystąpić przy ekstremalnych warunkach pogodowych, ale są coraz rzadsze. Gmina prowadzi także współpracę z Tauronem w zakresie planowania – uzgodniono rezerwację mocy na potrzeby przyszłych obiektów uzdrowiskowych i ewentualnej rozbudowy oświetlenia ulicznego. W samym centrum Szczawy działa nowoczesne oświetlenie LED, a cała gmina jest objęta inteligentnym systemem opomiarowania zużycia energii (smart metering), co ułatwia zarządzanie popytem i wykrywanie strat. Ogółem infrastruktura elektroenergetyczna, mimo górskich warunków terenowych, zapewnia mieszkańcom i podmiotom gospodarczym stabilne dostawy prądu, stanowiąc podstawę dla rozwoju gospodarczego i planowanej funkcji uzdrowiskowej.

Sieć gazowa

Stopień gazyfikacji gminy jest obecnie niski, ale dynamicznie rośnie dzięki trwającym inwestycjom. Do 2020 r. teren gminy Kamienica (w tym Szczawy) nie posiadał rozbudowanej sieci gazu ziemnego – mieszkańcy korzystali głównie z gazu płynnego (butle, przydomowe zbiorniki LPG) na potrzeby kuchenne. Sytuacja zaczęła się zmieniać wraz z realizacją dużego projektu budowy sieci gazowej w rejonie Szczawnicy i okolicznych gmin. W ramach tego przedsięwzięcia Polska Spółka Gazownictwa ułożyła gazociąg wysokiego ciśnienia DN300 relacji *Śtopnice–Zbludza* (13,5 km) oraz zbudowała stację redukcyjno-pomiarową I stopnia w Zbludzy. Tam gaz wysokometanowy typu E doprowadzany z magistrali przesyłowej jest redukowany do średniego ciśnienia. Następnie ułożono gazociąg średniego ciśnienia z Zbludzy w kierunku Szczawy i dalej do Szczawnicy – główna linia dystrybucyjna o długości ok. 30 km przebiega przez teren gminy Szczawa wzdłuż doliny Kamienicy. Równocześnie wykonano odgałęzienia i rozdzielczą sieć średniego ciśnienia w kilku miejscowościach na trasie, m.in. w samej *Szczawie*, *Zbludzy*, *Kamienicy Dolnej* oraz *Zasadnem*, a także fragment sieci w *Zabrzeży*. Łącznie w 2024 r. na obszarze dawnej gminy Kamienica ułożono ok. 3,7 km lokalnych gazociągów średnioprężnych rozprowadzających gaz do pierwszych odbiorców.

Infrastruktura gazowa w gminie obejmuje obecnie: stację gazową I stopnia w Zbludzy (redukcja z ciśnienia przesyłowego do średniego, wraz z kotłownią awaryjną i telemetrią), stację II stopnia w Szczawie (redukcja ze średniego do niskiego, zasilającą lokalną sieć rozdzielczą) oraz kilkanaście kilometrów gazociągów średniego ciśnienia PE $\varnothing 160/\varnothing 225$ mm. Sieć średniego ciśnienia biegnie głównie wzdłuż drogi wojewódzkiej i powiatowej, zaś od niej będą odgałęziać się mniejsze rury niskiego ciśnienia do poszczególnych osiedli. Plan gazyfikacji przewiduje etapowe dochodzenie z siecią do kolejnych przysiółków – w pierwszej kolejności pokrywane jest centrum Szczawy (okolice ośrodka zdrowia, szkoły, planowane obiekty uzdrowiskowe), następnie osiedla Szczawa-Bukówka i Szczawa-Białe, a w dalszej perspektywie możliwe odnogi do części Zasadnego. Potencjał przyłączeniowy do sieci gazowej jest wysoki – niemal 90% budynków znajduje się w zasięgu planowanej sieci. Analizy popytu wykonane przez PSG wskazują, że głównymi odbiorcami gazu będzie sektor komunalno-bytowy (mieszkańcy) oraz

instytucje publiczne, brak natomiast dużych zakładów przemysłowych wymagających gazu. Zakłada się, że większość gospodarstw wykorzystuje gaz ziemny głównie do gotowania posiłków i podgrzewania wody (dotychczas używano do tego butli propan-butan), natomiast do ogrzewania domów gaz będzie wybierany tam, gdzie zastąpi droższe paliwa (np. olej opałowy) lub gdzie wymagane są bezemisyjne źródła ciepła (strefa uzdrowiska). W pozostałych domach konkurencyjność cenowa węgla i drewna może na początku hamować decyzje o przejściu na ogrzewanie gazowe. Jednak w miarę zaostrzania przepisów antysmogowych i wzrostu komfortu obsługi instalacji gazowych zainteresowanie przyłączeniem rośnie. Już pierwsze miesiące od uruchomienia sieci pokazały duże zainteresowanie – do końca 2024 r. złożono kilkadziesiąt wniosków przyłączeniowych w Szczawie i Zasadnem.

Pod względem źródeł zasilania w gaz ziemny gmina korzysta z nowo rozbudowanej sieci PSG, zasilanej z krajowego systemu przesyłowego. Gaz wysokometanowy E dostarczany jest z kierunku Limanowej/Słopnic (gazociąg tranzytowy relacji Tymbark–Nowy Sącz). Jako gaz rezerwowy mieszkańcy nadal wykorzystują gaz płynny – wiele domów ma instalacje do zasilania kuchenek z butli 11 kg propan-butan, a kilka posesji posiada własne zbiorniki na LPG do zasilania kotłów centralnego ogrzewania (szczególnie zanim dotrze sieć). W przyszłości przewiduje się niemal całkowite zastąpienie gazu butlowego przez gaz sieciowy w zasięgu nowej infrastruktury. Gazyfikacja postrzegana jest jako kluczowy element poprawy jakości powietrza w gminie – umożliwi likwidację dziesiątek pieców węglowych, zwłaszcza w centrum planowanego uzdrowiska. W perspektywie kilku lat planuje się uzyskanie statusu gminy uzdrowskiej, co wymaga m.in. osiągnięcia wysokiego odsetka ogrzewania proekologicznego (gaz, OZE). Realizowana sieć gazowa stwarza ku temu warunki i jest ważnym atutem rozwojowym.

Zanieczyszczenie powietrza

Stan powietrza w rejonie Szczawy historycznie był obciążony typowym dla karpackich wsi problemem niskiej emisji z domowych palenisk. Głównym źródłem zanieczyszczeń atmosferycznych są emisje komunikacyjne (spaliny samochodowe) oraz przede wszystkim emisje bytowe – dym z kotłów i pieców opalanych węglem i drewnem w gospodarstwach domowych. W sezonie jesienno-zimowym, przy intensywnym ogrzewaniu budynków paliwami stałymi, stężenia szkodliwych substancji (pyłu zawieszonego PM_{2.5} i PM₁₀ oraz rakotwórczego benzo(a)pirenu) znacząco wzrastają. Dodatkowo niekorzystne warunki topograficzne – położenie miejscowości w wąskiej, otoczonej górami dolinie – powodują słabszą wentylację i dłuższe utrzymywanie się zanieczyszczonego powietrza nad obszarem zabudowanym. W okresach bezwietrznych i podczas inwersji termicznych (częstych zimą) zanieczyszczenia zalegają przy gruncie, co skutkuje smogiem typu kwaśnego. Przykładowo w pobliskiej Szczawnicy w 2015 r. stacja pomiarowa odnotowała przekroczenie dobowych norm stężenia PM₁₀ aż 28 razy w roku – podobnych rzędu wielkości przekroczeń można spodziewać się w Szczawie przed podjęciem działań naprawczych. Wojewódzki monitoring klasyfikuje ten obszar

(strefa małopolska) w klasie C pod względem pyłów i benzo(a)pirenu, co oznacza przekroczenie dopuszczalnych poziomów i konieczność prowadzenia programu ochrony powietrza.

Główne źródła emisji to niska emisja z domów jednorodzinnych. W przeszłości spalanie niskiej jakości węgla i mokrego drewna w starych piecach powodowało wysokie stężenia pyłów w okresie grzewczym. Szacowano, że blisko 90% benzo(a)pirenu w powietrzu pochodziło z palenisk domowych. Transport samochodowy odgrywa mniejszą rolę – ruch na drogach gminnych jest umiarkowany, choć na drodze wojewódzkiej pojawiają się okresowo wzmożone emisje spalin i hałas od ciężarówek (zwłaszcza w sezonie wywozu drewna z lasów). Innych znaczących źródeł emisji przemysłowych brak – na terenie gminy nie ma dużych zakładów ani ciepłowni, jedynie drobne warsztaty rzemieślnicze i tartaki o lokalnym zasięgu oddziaływania. Incydentalnie jakość powietrza pogarszać mogą emisje napływowe – np. dym z wypalania traw czy ze spalania odpadów w sąsiednich miejscowościach potrafi docierać przy niekorzystnym wietrze. W samej gminie problem palenia śmieci w domowych piecach również był odnotowywany, ale maleje wskutek edukacji i kontroli.

W ostatnich latach nastąpiła jednak wyraźna poprawa jakości powietrza dzięki działaniom ograniczającym emisje. Obowiązująca od 2017 r. małopolska uchwała antysmogowa zakazała stosowania najgorszych paliw (mułów, flotów) i nakazała wymianę starych kotłów węglowych do końca 2022 r. Gmina konsekwentnie wspierała ten proces, dofinansowując wymianę pieców i inwestując w OZE. Jak wspomniano, zainstalowanie solarów i fotowoltaiki na setkach budynków zmniejszyło letnie spalanie węgla, a program Czyste Powietrze przyspieszył wymianę kotłów na niskoemisyjne. Efekt widoczny jest w statystykach – według oceny władz czystość powietrza uległa zdecydowanej poprawie w ostatnich latach. Choć nadal zdarzają się przekroczenia norm w mroźne, bezwietrzne dni zimowe, ich częstotliwość spadła. Średnie roczne stężenia PM₁₀ i B(a)P również stopniowo maleją. Dla pełnej poprawy konieczna jest dalsza gazyfikacja i modernizacja palenisk – plany uzyskania statusu uzdrowiska wymusiły wyeliminowanie pieców na paliwa stałe w strefie „A” i „B” (najbliższej planowanym obiektom leczniczym). Władze deklarują osiągnięcie tego celu w ciągu najbliższych kilku lat, co powinno zagwarantować spełnienie rygorystycznych norm uzdrowiskowych (np. poziom B(a)P ≤ 5 ng/m³).

Poza pyłem i B(a)P, zanieczyszczenia gazowe w powietrzu nie stanowią dużego problemu. Stężenia SO₂, NO₂ czy CO są niskie, nieodbiegające od tła regionalnego – brak przemysłu i duże zalesienie sprzyjają ich rozpraszaniu. Okresowo wyczuwa się jedynie zapachy charakterystyczne dla obszarów rolniczych (np. dym z ognisk przy jesiennych porządkach, woń obornika nawożonego na łąki), ale mają one charakter krótkotrwały i lokalny. Czystość powietrza latem jest bardzo dobra – w sezonie wegetacyjnym notuje się praktycznie brak dni smogowych, a wysokie położenie terenu i przewaga wiatrów górskich zapewniają świeże, czyste powietrze. Według badań spełnia ono wymagania klimatu leczniczego – cechuje się zwiększoną jonizacją ujemną i bogactwem olejków eterycznych z lasów iglastych. To jeden z atutów gminy, który będzie wykorzystywany w promocji Szczawy jako miejscowości uzdrowiskowej.

Wody powierzchniowe

Gmina leży w zlewni rzeki Kamienica (zwanej też Kamienicą Gorczańską lub Łącką), będącej prawobrzeżnym dopływem Dunajca. Głównym ciekim wodnym jest tu właśnie Kamienica, która ma źródła na północnych stokach Gorców (rejon góry Gorc) na wysokości ok. 1080 m n.p.m. Rzeka spływa długą doliną z północnego zachodu na południowy wschód, przepływając przez całą gminę. Na odcinku w granicach gminy jej długość wynosi ok. 10 km. Kamienica jest typową rzeką górską – charakteryzuje się niewielką zasobnością w wodę, a jednocześnie dużą zmiennością przepływów. Średni stan wody jest niski (rzędu kilkudziesięciu cm), lecz między stanami minimalnymi a powodziowymi występują wahania dochodzące do 3–4 metrów. Rzeka reaguje bardzo gwałtownie na intensywne opady lub roztopy: cechują ją szybkie wezbrania – fala powodziowa może przemieszczać się z prędkością ~7,5 km/h, a kulminacje pojawiają się w ciągu kilkunastu godzin od ulewy. W okresach suchych natomiast występują niżówki letnie, gdy przepływ w kamienistym korycie spada miejscami niemal do zera i rzeka ginie w żwirowiskach korytowych. Takie wahania przepływu są typowe dla nieuregulowanych rzek fliszowych o małej retencji.

Jakość wód powierzchniowych w Kamienicy jest umiarkowana. Rzeka ta odbiera ścieki komunalne z miejscowości położonych w jej zlewni. Wprawdzie większość centralnej zabudowy posiada już kanalizację (ściekami zebranyymi zajmuje się oczyszczalnia w Kamienicy Dolnej), ale wciąż znaczna część gospodarstw na obrzeżach korzysta z szamb lub przydomowych oczyszczalni. Zanieczyszczenia obszarowe (spływ powierzchniowy z pól, nawozy, ścieki z nieszczelnych zbiorników) wpływają negatywnie na czystość wód. W badaniach stwierdzano podwyższone stężenia azotanów i fosforanów, świadczące o zanieczyszczeniu rolniczym i bytowym. Na szczęście dzięki niewielkiej gęstości zaludnienia oraz rozcieńczaniu przez wody górskie Kamienica utrzymuje chemicznie stan co najwyżej umiarkowany, bez ekstremalnie wysokich ładunków zanieczyszczeń. Niemniej lokalnie wody rzeki nie spełniają norm dla I klasy czystości – problemem jest np. wysoki poziom bakterii coli w okresie letnim (co wiąże się z nieszczelnością szamb i spływami z pastwisk). Trzeba jednak zaznaczyć, że gmina czyni starania w celu poprawy sytuacji: nowa oczyszczalnia w Kamienicy oraz budowa przydomowych oczyszczalni (113 sztuk już zainstalowanych) mają na celu eliminację zrzutów nieoczyszczonych ścieków. W perspektywie kilku lat planowana jest też modernizacja oczyszczalni ścieków w Szczawie (rozbudowa lub budowa nowej) celem podłączenia kolejnych osiedli do systemu. Działania te powinny znacząco ograniczyć ładunek biogenów odprowadzanych do Kamienicy. Docelowo wody rzeki mają osiągnąć dobry stan ekologiczny zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną.

Poza Kamienicą na terenie gminy płyną liczne potoki górskie – są to w większości drobne, bystre strumienie o charakterze okresowym lub źródłowym. Do większych należą: *potok Głębieńiec* (prawy dopływ Kamienicy, płynący przez Szczawę-Białe malowniczym jarzem), *potok Czarny* i *Zasadny* (łącznie się w Zasadnem), *potok Wojcieszów* oraz inne nienazwane strugi spływające żlebami z stoków Mogielicy i Gorca. Potoki te mają czyste, dobrze natlenione wody, stanowiące

siedliska pstrąga potokowego i innych ryb karpackich. Ich przepływy są jednak niewielkie i silnie uzależnione od opadów – wiele z nich w okresach suszy niemal całkowicie wysycha, by w czasie roztopów zamienić się w rwące potoki niosące rumowisko kamienno-drewniane. Gmina dba o utrzymanie koryt (okresowe czyszczenie z nanosów, umacnianie brzegów przy mostach), ale generalnie ciek zachowują swój naturalny charakter. W planach nie przewiduje się znaczących regulacji hydrotechnicznych – ze względu na status obszaru chronionego preferowane jest pozostawienie rzek i potoków w stanie zbliżonym do naturalnego.

Gospodarka wodna w gminie opiera się głównie na lokalnych zasobach. Rzeka Kamienica stanowi ważne źródło wody użytkowej – jej wody wykorzystywane są poniżej gminy do zaopatrzenia Łącka i okolic w wodę pitną (ujęcie w Zabrzeży). Na terenie Szczawy nie ma dużych ujęć rzecznych – mieszkańcy korzystają głównie z wodociągu bazującego na źródłach podziemnych. Rzeka pełni natomiast rolę odbiornika oczyszczonych ścieków – oczyszczalnia w Kamienicy odprowadza do niej ścieki spełniające normy, podobnie planowana oczyszczalnia w Szczawie. Stan hydrologiczny rzeki monitoruje IMGW; Kamienica zaliczana jest do cieków górskiego II rzędu uchodzącego do Dunajca (ujście w km 22+700 Dunajca). Ze względu na górski charakter i małą retencję, rzeka stwarza zagrożenie powodziowe – strefy zalewowe 100-letniej wody obejmują wąski pas terasy zalewowej wzdłuż jej koryta. Powodzie zdarzają się tu głównie latem po ulewach lub gwałtownym topnieniu śniegu (np. przy halnym). Gmina posiada mapy zagrożenia powodziowego i w miejscowym planie nie lokuje zabudowy w obszarach zagrożonych (pasy wzdłuż rzeki są wolne od nowej zabudowy min. 25 m od brzegu). W ostatnich latach wykonano też szereg zabezpieczeń przeciwpowodziowych: umocniono newralgiczne odcinki brzegów kamieniami, zbudowano progi i bystrotoki spowalniające nurt oraz wyremontowano mosty. Dzięki temu potencjalne szkody powodziowe mają być zminimalizowane.

Wody powierzchniowe Szczawy są istotne również z punktu widzenia przyrodniczego. Kamienica i czyste potoki górskie stanowią środowisko życia chronionych gatunków – spotkać tu można m.in. pluszcza, wydrę, pstrąga potokowego, traszkę górską. Dolina Kamienicy jest korytarzem ekologicznym łączącym Gorce z Kotliną Sądecką, co potwierdzają inwentaryzacje przyrodnicze (korytarz migracji zwierzyny i ptaków wodno-błotnych). Objęcie dolnego biegu Kamienicy ochroną Natura 2000 (obszar *Środkowy Dunajec z dopływami*) dodatkowo zabezpiecza jej ekosystem przed nadmierną ingerencją. Ogólnie, gospodarka wodna w gminie ukierunkowana jest na ochronę zasobów wodnych – unika się działań mogących pogorszyć stan wód, a podejmuje inwestycje proekologiczne (kanalizacja, oczyszczalnie). Dzięki temu jakość wód powierzchniowych ma systematycznie się poprawiać, co jest ważne także dla przyszłego uzdrowiska (które planuje wykorzystywać lokalne wody mineralne i potrzebuje czystego otoczenia hydrologicznego).

Wody podziemne

Podłoże geologiczne gminy Szczawa stanowi flisz karpacki (naprzemianległe warstwy piaskowców i łupków), który charakteryzuje się niską porowatością, ale licznymi szczelinami

tektonicznymi. W efekcie główne użytkowe wody podziemne występują tu w systemie szczelinowo-warstwowym – woda krąży szczelinami skalnymi i lokalnie w bardziej przepuszczalnych warstwach piaskowcowych. Cały obszar gminy położony jest w granicach Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 439 (GZWP 439). Jest to zbiornik wód szczelinowo-porowych o zasobach dyspozycyjnych szacowanych na ok. 23 000 m³/dobę. Geograficznie odpowiada on południowej części tzw. Gorczańskiego zbiornika trzeciorzędowego, rozciągającego się pod Gorcami. Wody tego zbiornika występują głęboko w utworach fliszu karpackiego, gdzie gromadzą się w spękanych piaskowcach i zlepieńcach. Dostęp do nich wymaga wierceń głębinowych – stwierdzono, że wydajne warstwy wodonośne znajdują się zwykle na głębokości 50–150 m pod powierzchnią terenu. Są to wody chłodne (ok. 8–10°C), o mineralizacji zazwyczaj <0,5 g/L, najczęściej typu wodorowęglanowo-wapniowego.

Poza głębokim GZWP 439, w gminie występują płytsze poziomy wodonośne związane głównie z czwartorzędowymi aluwiami w dolinach. W dolinie Kamienicy i jej dopływów zalegają warstwy żwirów i piasków rzecznych, które miejscami zawierają wodę gruntową. Są to jednak stosunkowo niewielkie i nieciągłe zbiorniki – o miąższości warstwy wodonośnej tylko 2–5 m i zwierciadło na głębokości 0,5–3 m. Ich wydajności są małe i wahania stanów wód znaczne – w porze suchej płytka woda gruntowa często opada poniżej strefy aktywnej, a studnie płytkie mogą wysychać. Wody te zasilają się szybko podczas opadów i równie szybko drenowane są do potoków. Są też podatne na zanieczyszczenia z powierzchni (szczególnie bakterie i azotany z gospodarstw). Dlatego główne ujęcia wody pitnej dla mieszkańców wykonano w warstwach fliszowych głębiej – wykorzystując naturalne źródła wypływające u podnóży stoków lub wykonując studnie wiercone.

Jakość wód podziemnych oceniana jest generalnie jako dobra. Wody GZWP 439 zaliczane są do wód o dobrym statusie chemicznym – nie stwierdza się w nich ponadnormatywnych koncentracji zanieczyszczeń antropogenicznych. Skład chemiczny jest zdominowany przez naturalne wietrzenie skał – przeważają jony wapnia i wodorowęglany, stąd wody mają odczyn obojętny do lekko zasadowego i są dość miękkie (niskie stężenie siarczanów i chlorków). Stan ilościowy wód podziemnych również oceniono jako dobry – dotychczasowe wykorzystanie ujęć jest znikome w stosunku do dostępnych zasobów, a brak przemysłu i dużego poboru oznacza, że nie dochodzi tu do znaczącego obniżenia poziomów wód gruntowych. Jedynym lokalnym problemem mogą być zanieczyszczenia płytkich wód gruntowych w rejonie zwartej zabudowy – np. w centrum Szczawy obserwowano podniesione stężenia azotanów (do ~30–40 mg/L) w przydomowych studniach, wskazujące na wpływ nieszczelnych szamb. Dlatego w miarę rozbudowy kanalizacji i likwidacji szamb sytuacja powinna się poprawiać. Monitoring regionalny (WIOŚ) nie wykazał jednak przekroczeń parametrów granicznych w punktach obserwacyjnych najbliższych Szczawie – wody podziemne utrzymują klasę jakości odpowiadającą wodom przydatnym do zaopatrzenia ludności po standardowej uzdatnianiu.

Szczególnym bogactwem Szczawy są wody mineralne. Na terenie wsi wypływają naturalne szczawy alkaliczne nasycone dwutlenkiem węgla i siarkowodorem. Znanych jest cztery

udokumentowane źródła: *Hanna, Dziedzilla, Szczawa I i Szczawa II*. Są to wody lecznicze typu szczawka wodorowęglanowo-chlorowo-sodowa, żelazista, zawierające wolny CO₂ (do ~2500 mg/L) oraz siarkowodór (H₂S) nadający im charakterystyczny zapach. Wody te przebadano pod kątem balneologicznym – wykazano ich korzystny wpływ na układ pokarmowy i oddechowy. Już od lat 60. XX w. istniała tu pijalnia wód i niewielkie inhalatorium. Obecnie gmina planuje pełne wykorzystanie tych zasobów do rozwoju funkcji uzdrowiskowej. Ujęcia wód mineralnych są prawnie chronione – wyznaczono strefy ochronne wokół źródeł, zabraniając w ich pobliżu używania środków chemicznych czy drążenia gruntu. Jakość wód leczniczych jest stale monitorowana; z uwagi na ich głębokie pochodzenie (biją z uskoków tektonicznych) są one stabilne chemicznie i wolne od zanieczyszczeń antropogenicznych. Rozważane jest wykonanie dodatkowych odwiertów, gdyż przypuszcza się istnienie kolejnych niezbadanych jeszcze źródeł mineralnych o podobnym składzie. Wody podziemne Szczawy stanowią zatem zarówno podstawę zaopatrzenia mieszkańców w wodę pitną (ujęcia zwykłe), jak i kluczowy element potencjału uzdrowiskowego (unikatowe szczawy lecznicze).

Hałas

Gmina Szczawa należy do obszarów cichych i spokojnych, o niewielkim nasileniu uciążliwego hałasu. Brak jest na jej terenie większych zakładów przemysłowych, lotnisk czy linii kolejowych, które generowałyby znaczące emisje hałasu do środowiska. Głównym źródłem hałasu o znaczeniu odczuwalnym dla mieszkańców jest ruch drogowy na drogach przelotowych. Przez gminę przebiega droga wojewódzka nr 968 Lubień – Mszana Dolna – Zabrzeż, która stanowi najważniejsze połączenie komunikacyjne regionu. Na odcinku biegnącym przez Szczawę i Zasadne drogą tą porusza się średnio ok. 2–3 tysiące pojazdów na dobę (dane szacunkowe Zarządu Dróg Wojewódzkich). W godzinach szczytu i w sezonie letnim natężenie bywa większe (ruch turystyczny, transport drewna), co powoduje wzrost hałasu komunikacyjnego przy tej trasie. Szczególnie uciążliwe mogą być przejazdy ciężkich samochodów ciężarowych (np. przewożących drewno z lasów) – emitują one niski dudniący hałas silników i wstrząsy od nierówności drogi. Jednak z racji górskiego charakteru drogi i ograniczeń tonażowych ruch ciężarowy jest umiarkowany. W centrum Szczawy prędkość pojazdów jest ograniczona i obowiązuje strefa zabudowana, co redukuje nieco emisję hałasu. Pomimo to, w bezpośrednim sąsiedztwie drogi wojewódzkiej poziom dźwięku w ciągu dnia może dochodzić do 60–65 dB(A), a nocą spadać do ok. 50 dB – co stanowi przekroczenie dopuszczalnych norm dla terenów zabudowy mieszkaniowej (norma nocna 45 dB). Władze planują montaż *cichych nawierzchni* bitumicznych przy przebudowie drogi oraz lokalne ekrany akustyczne przy nowych zabudowaniach uzdrowiskowych wzdłuż trasy, aby zapewnić komfort akustyczny kuracjom.

Hałas lokalny generują ponadto drogi powiatowe i gminne, ale ich ruch jest dużo mniejszy (kilkaset pojazdów na dobę), więc wpływ ogranicza się do okolicznych posesji. Na drogach tych dominują pojazdy osobowe mieszkańców oraz maszyny rolnicze i leśne. Okresowo, w sezonie prac leśnych, odgłosy pilarek mechanicznych i zrywki drewna mogą być słyszalne w pobliżu kompleksów leśnych – mają one jednak charakter doraźny, najczęściej dzienny, i dotyczą

niewielkich obszarów. Podobnie prace polowe (koszenie łąk, prasa do siana, traktory) emitują krótkotrwały hałas w porze dziennej, ale nie stanowią istotnej uciążliwości w skali całej gminy.

Brak jest w Szczawie większych hałasów usługowych – działalność usługowa (sklepy, warsztaty) odbywa się głównie w ciągu dnia i nie generuje ponadnormatywnego dźwięku. Nie ma tu także stałych instalacji typu głośne wentylatory czy chłodnie przemysłowe. Od czasu do czasu organizowane imprezy plenerowe (festyny, koncerty regionalne) mogą powodować podniesienie poziomu hałasu wieczorem, ale są to sporadyczne wydarzenia.

Ogólnie, klimat akustyczny gminy jest korzystny. Poza strefą bezpośredniego oddziaływania głównych dróg, tło akustyczne stanowi naturalny szum górskich potoków, dźwięki przyrody i odgłosy gospodarstw wiejskich. W licznych miejscach (szczególnie na terenach leśnych i wysoko na stokach) poziom hałasu spada poniżej 30 dB w nocy, umożliwiając niemal absolutną ciszę. Takie warunki akustyczne są cenione w kontekście planowanego uzdrowiska – cisza i spokój stanowią atut leczniczy. Badania hałasu wykonane w ramach dokumentacji uzdrowiskowej potwierdziły, że Szczawa (poza wąskim pasem przy drodze 968) spełnia wymagania tzw. strefy A ochrony uzdrowiskowej pod względem dopuszczalnych poziomów hałasu. Niemniej realizowany jest program ochrony przed hałasem, zakładający dalsze *ograniczenie ruchu ciężkiego* (poprzez wyznaczenie objazdów dla ciężarówek powyżej 15 ton) oraz *zachowanie „ciemnego nieba i ciszy nocnej”* – gmina przystąpiła do inicjatywy tworzenia parków ciemnego nieba i cichej przestrzeni, co jest nowym podejściem w turystyce prozdrowotnej. Wszystkie te działania mają na celu zapewnienie mieszkańcom i kuracjuszom komfortu akustycznego, wpisującego się w prozdrowotny charakter regionu.

Sytuacja demograficzna

Nowa gmina Szczawa jest jednostką niewielką pod względem liczby ludności – na początku 2025 r. liczy 1830 mieszkańców. Ludność ta zamieszkuje głównie miejscowość Szczawa oraz kilka pomniejszych przysiółków administracyjnie do niej należących. Pod względem administracyjnym gmina jest jednolitą wsią (Szczawa jest zarówno nazwą miejscowości, jak i siedzibą gminy, nie ma tu innych sołectw). Gęstość zaludnienia wynosi ok. 43 os/km², co jest wartością niską – około połowy średniej dla powiatu limanowskiego i znacznie poniżej średniej wojewódzkiej. Odzwierciedla to górski, silnie zalesiony charakter terenu oraz rozproszoną zabudowę.

Trend demograficzny w ostatnich dekadach był umiarkowanie korzystny. W latach 1998–2021 liczba mieszkańców Szczawy wzrosła o ok. 4,6%. Przyrost ten, choć niewielki, odróżnia się pozytywnie na tle wielu obszarów wiejskich w Polsce, gdzie często notowano spadki ludności. Wzrost wynikał głównie z dodatniego przyrostu naturalnego – Szczawa ma dość wysoką dzietność jak na wieś górską, czemu sprzyja tradycyjny model rodziny wielodzietnej oraz stosunkowo młoda struktura wieku mieszkańców. Saldo migracji natomiast bywało ujemne – część młodych osób wyjeżdżała do miast lub za granicę w poszukiwaniu pracy. Mimo to w ostatnich latach obserwuje się powolny powrót niektórych mieszkańców (np. po zakończeniu pracy za granicą) oraz osiedlanie się pojedynczych nowych rodzin, zachęconych walorami

przyrodniczymi i planami utworzenia uzdrowiska. Nie odnotowuje się masowego napływu ludności z zewnątrz, choć pojawiają się inwestorzy kupujący działki pod pensjonaty – oni jednak często nie meldunkują się na stałe. Można więc powiedzieć, że populacja gminy jest dość stabilna liczebnie, z lekką tendencją rosnącą.

Struktura wiekowa mieszkańców jest korzystna, ze znaczącym udziałem ludzi młodych. Według NSP 2021, w Szczawie ok. 20,6% ludności stanowią dzieci i młodzież (wiek przedprodukcyjny), 61,2% to osoby w wieku produkcyjnym, a tylko 18,1% – w poprodukcyjnym. Oznacza to niskie obciążenie demograficzne: na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada jedynie 63 osoby nieprodukcyjne (dzieci i seniorzy). Wskaźnik ten jest istotnie niższy niż średnio w Małopolsce (~70) i w Polsce (~75), co świadczy o względnie młodej populacji. Potwierdza to także wysoki odsetek rodzin wielodzietnych – spis z 2002 r. wykazał, że dominowały gospodarstwa domowe 5-osobowe i większe (40% wszystkich). Obecnie średnia liczba dzieci w rodzinie nadal przekracza 2. Współczynnik dzietności dla gminy Kamienica (której częścią była Szczawa) w ostatnich latach wynosił ok. 1,5 – wyższy niż średnia krajowa. Dzięki temu przyrost naturalny jest nieznacznie dodatni (w 2021 r. +4 osoby na 1000 mieszkańców). Struktura płci jest nieco zaburzona – na 100 mężczyzn przypada tylko 92 kobiety, co oznacza przewagę mężczyzn (52% populacji stanowią mężczyźni). Taka sytuacja to efekt m.in. migracji – młode kobiety częściej wyjeżdżają do miast, podczas gdy mężczyźni pozostają w gospodarstwach rolnych lub wracają po pracy sezonowej.

Prognozy demograficzne zakładają, że ludność gminy utrzyma się w granicach 1800–1900 osób w perspektywie kolejnych 10–15 lat. Wzrost może nastąpić, jeśli utworzenie uzdrowiska wygeneruje nowe miejsca pracy i zahamuje odpływ młodych, a także przyciągnie nowych mieszkańców (np. personel medyczny, przedsiębiorców). Obecnie udział osób starszych systematycznie rośnie, ale wolniej niż gdzie indziej – w 2030 r. populacja 65+ może stanowić ok. 20–22%. Nadal jednak gmina będzie należeć do młodszych demograficznie, co przekłada się m.in. na wysoką liczbę uczniów w szkołach (trend wzrostowy w szkołach podstawowych potwierdzony w ostatnich latach). Wyzwanie stanowi zapewnienie dla tej młodzieży perspektyw na miejscu – aby po ukończeniu edukacji chcieli pozostać w Szczawie.

Ogólnie, sytuację demograficzną gminy można ocenić jako relatywnie dobrą. Społeczność jest młoda, z silnymi więziami rodzinnymi. Mieszkańcy identyfikują się z miejscowością – poparcie dla utworzenia własnej gminy wynikało m.in. z chęci samodzielnego decydowania o lokalnym rozwoju. Niemniej z racji małej populacji gmina będzie musiała rozsądnie gospodarować zasobami – choćby utrzymanie szkół, opieki zdrowotnej i usług dla niespełna dwóch tysięcy osób wymaga optymalizacji kosztów. Pewnym problemem jest rozproszenie osadnictwa: wiele osób mieszka w odległych przysiółkach w górach, co utrudnia dostęp do komunikacji czy sieci (np. rozwożenie dzieci do szkoły). Starzenie się społeczeństwa wymusi z kolei rozwój usług opiekuńczych w przyszłości. Mimo tych wyzwań, niewielka skala gminy sprzyja integracji – społeczność jest jednorodna (niemal 100% Polacy i katolicy) i kultywuje tradycje góralskie, co wzmacnia kapitał społeczny. Przed władzami stoi zadanie wykorzystania atutów

demograficznych (młodości) do budowy nowoczesnej, dynamicznej wspólnoty, jednocześnie zapewniając warunki do godnego starzenia się seniorów.

Gospodarka

Gospodarka gminy Szczawa ma charakter wielofunkcyjny o profilu rolniczo-turystycznym, typowy dla obszarów wiejskich w górach, lecz z rosnącym znaczeniem sektora usług. Dominujące sektory tradycyjnie to rolnictwo i leśnictwo, choć pod względem zarejestrowanych podmiotów gospodarczych przodują obecnie budownictwo i drobny przemysł. Według rejestru REGON na terenie Szczawy działalność prowadzi 168 podmiotów gospodarki narodowej. W strukturze branżowej ok. 44% (74 podmioty) stanowią firmy z sektora przemysłowo-budowlanego (głównie małe przedsiębiorstwa budowlane, warsztaty stolarskie, tartaki, zakłady drzewne), kolejne 50% (84 podmioty) to szeroko rozumiane usługi i handel (sklepy, usługi transportowe, gastronomia, drobne usługi dla ludności), natomiast tylko 6% (10 podmiotów) formalnie zalicza się do działu rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo. Niska liczba zarejestrowanych gospodarstw rolnych wynika z faktu, że większość rolników indywidualnych nie prowadzi działalności w formie firmy – rolnictwo jest tu głównie systemem rodzinno-samozaopatrzeniowym, a nie rynkowym. Mimo to, realnie bardzo wielu mieszkańców utrzymuje się częściowo z rolnictwa (hodowla krów i owiec, sprzedaż mleka, serów, ziemniaków, drewna opałowego itp.), choć zazwyczaj łączą to z pracą zarobkową poza gospodarstwem.

Rolnictwo w gminie jest rozdrobnione i dostosowane do warunków górskich. Średnia wielkość gospodarstwa wynosi tylko kilka hektarów. Użytki rolne zajmują przede wszystkim dno doliny i łagodniejsze stoki – wykorzystuje się je jako łąki kośne i pastwiska dla bydła. Powszechna jest hodowla krów mlecznych (rasa polska czerwono-biała, montbeliarde) – mleko z około 200 gospodarstw trafia do spółdzielni mleczarskich lub jest przerabiane lokalnie na sery góralskie (bunc, bundz). Hoduje się również owce (kilka stad – daje to oscypki i wełnę) oraz w mniejszej skali kozy. Uprawy polowe pełnią rolę pomocniczą: dominuje uprawa owsa i ziemniaków na potrzeby własne oraz uprawa roślin pastewnych (trawy, mieszanki motylkowe na siano). Warunki glebowe (gleby bielcowe i kwaśne brunatne) i klimatyczne ograniczają plony, dlatego rolnictwo ma tu niską towarowość. Gmina wspiera rolników poprzez dopłaty do wapnowania gleb i modernizację użytków zielonych – dba o utrzymanie mozaiki łąk i pastwisk, co ma znaczenie krajobrazowe i ekologiczne. Rolnictwo stanowi też element zachowania dziedzictwa kulturowego (tradycyjne siano, redyki owiec). W strukturze zatrudnienia ludność rolnicza stanowi jednak coraz mniejszy odsetek – szacuje się, że mniej niż 30% czynnych zawodowo utrzymuje się głównie z rolnictwa.

Leśnictwo odgrywa znaczącą rolę gospodarczo w gminie ze względu na duży udział lasów. Lasy Państwowe prowadzą na tym terenie gospodarkę leśną (Nadleśnictwo Limanowa) – pozyskuje się drewno (głównie świerk, jodła, buk) w ilości kilkunastu tysięcy m³ rocznie z całego obrębu Kamienica. W Szczawie znajdują się dwa leśnictwa terenowe. Wydobycie drewna daje zatrudnienie dla lokalnych pilarzy i zrywkarzy. Istnieją również drobne zakłady przerobu

drewna: tartaki, warsztaty stolarskie (produkcja gontów, mebli ogrodowych, elementów architektury góralskiej). Sprzedaż drewna i wyrobów z drewna przynosi istotny dochód części rodzin. Jednocześnie duży nacisk kładzie się na funkcje pozaprodukcyjne lasów – ponad połowa lasów ma status ochronnych (glebochronne, wodochronne, klimatotwórcze), z racji czego obowiązują ograniczenia w wyrębie i odnowieniach. Gospodarka leśna prowadzona jest więc z poszanowaniem zasad trwałości lasu – cięcia są niewielkopowierzchniowe, a odnowienia naturalne, co sprzyja zachowaniu ciągłości drzewostanów. W kontekście planowanego uzdrowiska znaczenie lasów jeszcze wzrośnie jako elementu leczniczego klimatu i atrakcji turystycznej. Być może część kompleksów będzie objęta dodatkową ochroną (parki zdrowotne, ścieżki przyrodnicze).

Przemysł w klasycznym rozumieniu jest słabo rozwinięty – brak dużych zakładów produkcyjnych. Działa natomiast kilka drobnych firm przetwórstwa spożywczego (np. mała masarnia, piekarnia), zakłady rzemieślnicze (stolarnie, ślusarnie) oraz firmy budowlane. Te ostatnie są dość liczne – lokalne ekipy budowlane (często rodzinne firmy) realizują zlecenia zarówno na miejscu (budowa domów, pensjonatów), jak i w okolicznych miejscowościach. Budownictwo i remonty to ważne źródło dochodu – według REGON sektor ten obejmuje kilkadziesiąt podmiotów. Istnieje również kilka firm transportowych (usługi przewozowe busami do Limanowej i Nowego Sącza, transport drewna). Handel i usługi skupiają się wokół zaspokajania lokalnych potrzeb oraz obsługi ruchu turystycznego. W centrum Szczawy działa kilka sklepów spożywczo-przemysłowych, apteka, poczta; są warsztaty samochodowe, zakłady fryzjerskie, małe gastronomiczne punkty (karczmy regionalne, sezonowe budki z przekąskami). Dla gospodarki gminy istotne znaczenie ma sektor publiczny – zatrudnienie dają urząd gminy, szkoła podstawowa, ośrodek zdrowia, jednostka Lasów Państwowych oraz planowane do utworzenia jednostki uzdrowiskowe. Obecnie administracja i instytucje to około 10% miejsc pracy w gminie.

Coraz ważniejsza staje się turystyka i działalność okołoturystyczna. Szczawa już teraz jest znana z walorów przyrodniczo-wypoczynkowych – malownicze położenie i czyste środowisko przyciągają w sezonie letnim turystów pieszych i rowerowych, a zimą – narciarzy biegowych i miłośników górskich krajobrazów. Przez gminę przebiega 6 znakowanych szlaków turystycznych (m.in. na Mogielicę, Gorc, Dolinę Kamienicy) oraz szlak konny i spacerowy. W Zalesiu (sąsiednia wieś, dawniej w gminie Kamienica) utworzono profesjonalne trasy narciarstwa biegowego o długości 1, 5 i 25 km, które latem służą za trasy rowerowe i rolowe. Bliskość Gorczańskiego Parku Narodowego oraz Beskidu Wyspowego stanowi ogromny atut – Szczawa jest bazą wypadową na okoliczne szczyty. Baza noclegowa w samej Szczawie jest na razie skromna: funkcjonują 3 niewielkie pensjonaty oraz kilkanaście gospodarstw agroturystycznych oferujących łącznie ok. 150 miejsc noclegowych. Ponadto wiele domów wynajmuje pokoje turystom w sezonie (kwatery prywatne). Istnieje pole biwakowe oraz sezonowy kemping. Branża turystyczna dopiero się rozwija, ale wraz z planami uzdrowiskowymi przewidywany jest jej gwałtowny rozkwit. Strategia gminy zakłada znaczący wzrost usług turystyczno-uzdrowiskowych w najbliższych latach. Mają powstać nowe obiekty noclegowe, domy

zdrojowe, infrastruktura rekreacyjna (pjalnia wód, basen, trasy spacerowe dla kuracjuszy). Rozwój zaplecza uzdrowiskowego skoncentruje się w Szczawie – planuje się budowę sanatorium lub ośrodka przyrodoleczniczego, co wygeneruje miejsca pracy w sektorze medycznym, hotelarskim i gastronomicznym. Już teraz notuje się zwiększone zainteresowanie inwestorów prywatnych zakupem działek pod pensjonaty i domy wypoczynkowe. Gmina nastawia się, że główną specjalizacją ekonomiczną stanie się obsługa ruchu turystycznego i kuracyjnego (tzw. branża około-uzdrowiskowa).

Taka strategia rozwoju niesie jednak potencjalne zagrożenia monofunkcyjnością. Opieranie gospodarki lokalnej głównie na turystyce i usługach uzdrowiskowych może uczynić ją wrażliwą na wahania koniunktury (np. spadek ruchu turystów w wyniku kryzysu czy pandemii). Dlatego planując rozwój, gmina zamierza dbać o zachowanie dywersyfikacji – wspierać także inne gałęzie: drobne przetwórstwo lokalnych produktów (sery, miody, wyroby z runa leśnego), rzemiosło czy pozyskiwanie energii odnawialnej. Niemniej zgodnie z dokumentami planistycznymi priorytetem ma być funkcja uzdrowiskowo-wypoczynkowa, a przemysł ma być ograniczany i podporządkowany wymogom ochrony środowiska. Już teraz nie przewiduje się lokowania na terenie gminy uciążliwych inwestycji przemysłowych; stawia się raczej na tzw. „zielone miejsca pracy”. Władze dostrzegają też ryzyko odpływu młodzieży, jeśli oferta pracy będzie ograniczona do sektora usług niskopłatnych – stąd pojawiają się pomysły tworzenia np. centrum szkoleniowo-konferencyjnego czy strefy aktywności gospodarczej dla drobnego e-biznesu, aby zapewnić zróżnicowane perspektywy zatrudnienia.

Obecnie bezrobocie w regionie utrzymuje się na niskim poziomie (oficjalnie kilka procent) – większość zdolnych do pracy znajduje zatrudnienie (część sezonowo za granicą, co podnosi dochody gospodarstw). Poziom przedsiębiorczości mieszkańców jest stosunkowo wysoki – wiele osób prowadzi własną działalność (np. budowlaną, transportową czy agroturystyczną). Gmina notuje wzrost liczby podmiotów gospodarczych w rejestrze – w latach 2009–2023 liczba firm w Szczawie wzrosła z około 120 do 168. Trend ten świadczy o aktywizacji ekonomicznej społeczności lokalnej. Infrastruktura techniczna (dostęp do internetu, dróg) stopniowo się poprawia, co sprzyja rozwojowi biznesu. Dużą szansą jest wykorzystanie atutu wód mineralnych – ich eksploatacja (np. rozlew wody butelkowanej „Szczawa Zdrój”) oraz rozwój zabiegów leczniczych mogą stworzyć nowe źródła dochodu. Planowane uzdrowisko przyciągnie również zewnętrzny kapitał i gości, pobudzając popyt na lokalne produkty i usługi.

Podsumowując, gospodarka gminy Szczawa stoi u progu transformacji – z tradycyjnej w kierunku gospodarki uzdrowiskowo-turystycznej. Atuty w postaci czystego środowiska, położenia oraz zasobów naturalnych (wody lecznicze, lasy) dają podstawy do zrównoważonego rozwoju. Jednak kluczowe będzie utrzymanie równowagi: aby nie zatracić różnorodności ekonomicznej i nie popaść w zależność od jednej branży. Inicjatorzy powołania gminy podkreślali, że utworzenie samodzielnej jednostki ma pomóc w przezwyciężeniu dotychczasowej stagnacji i lepszym wykorzystaniu potencjału Szczawy. Już dziś widać pozytywne zmiany – rosną inwestycje, poprawia się infrastruktura, napływają środki z funduszy

(np. na gazyfikację czy drogi). Jeśli uda się skutecznie zdobyć status uzdrowiska i przyciągnąć turystów, Szczawa ma szansę stać się lokalnym biegunem wzrostu, z korzyścią dla mieszkańców i całego powiatu. Ważne jednak, by rozwój ten odbywał się z poszanowaniem unikalnych walorów gminy i nie doprowadził do ich degradacji – stąd w strategii kładzie się nacisk na zrównoważony rozwój, gdzie ochrona środowiska idzie w parze z aktywnością gospodarczą. Gmina aspiruje do miana „zielonego uzdrowiska”, łączącego rozwój społeczno-gospodarczy z wykorzystaniem naturalnych walorów – co, jeśli się powiedzie, uchroni ją przed niebezpieczeństwami monofunkcyjności i zapewni trwały dobrobyt lokalnej społeczności.

Infrastruktura techniczna – wodociągi, kanalizacja, energia. Stan infrastruktury komunalnej w Szczawie jest niewystarczający i wymaga inwestycji. *Sieć wodociągowa*: na terenie wsi istnieje gminny wodociąg doprowadzający wodę do części gospodarstw (zwłaszcza w centrum), jednak wiele domów nadal korzysta z indywidualnych studni lub lokalnych ujęć wody. Konieczna jest dalsza rozbudowa sieci wodociągowej, szczególnie do odległych przysiółków, oraz modernizacja istniejących urządzeń (ujęć, stacji uzdatniania) dla zapewnienia odpowiedniej jakości i wydajności dostaw wody. *Kanalizacja sanitarna*: ograniczony dostęp do kanalizacji jest jedną z bolączek – obecnie skanalizowany jest tylko fragment Szczawy (centrum, rejon pijalni wód i być może kilka ulic głównych), natomiast większość posesji korzysta z przydomowych szamb lub nowszych przydomowych oczyszczalni ścieków. Brak kompleksowej sieci kanalizacyjnej stanowi zagrożenie dla środowiska (niekontrolowane wycieki ścieków do gruntu, zanieczyszczenie wód) oraz barierę dla rozwoju funkcji uzdrowiskowej (uzdrowisko wymaga wysokich standardów sanitarnych). W planach inwestycyjnych musi się znaleźć rozbudowa kanalizacji – etapami, zaczynając od obszarów o największej koncentracji zabudowy i wrażliwych ekologicznie (np. okolice źródeł wód mineralnych). Na 2025 r. przewidziano już pierwsze nakłady na modernizację kanalizacji w Szczawie, jednak potrzeby finansowe są wielokrotnie większe. *Zaopatrzenie w energię*: sieć elektroenergetyczna pokrywa teren gminy (linie napowietrzne SN i nN), choć w odległych przysiółkach zdarzają się jeszcze problemy z napięciem czy awarie w czasie wichur. Dostęp do gazu sieciowego jest praktycznie zerowy – na obszarze Szczawy. Mieszkańcy używają głównie butli gazowych lub instalacji na gaz płynny oraz – przede wszystkim – paliw stałych (drewno, węgiel) do ogrzewania. Brak infrastruktury gazowej oznacza konieczność szukania innych sposobów na czyste ogrzewanie w kontekście walki ze smogiem (np. promocja pomp ciepła, kotłów na biomasę czy podłączanie do ewentualnej sieci geotermalnej, jeśli takowa powstałaby w przyszłości). *Łączność internetowa*: pozytywnym akcentem jest fakt, że w Szczawie doprowadzono światłowód w ramach regionalnych programów cyfryzacji – szybki internet dostępny jest w centrum i wielu punktach gminy. To znacząco poprawia atrakcyjność miejsca dla osób pracujących zdalnie oraz ułatwia cyfrową komunikację mieszkańców z resztą świata. Wdrażanie e-usług (e-administracja, zdalna edukacja, telemedycyna) staje się dzięki temu realne, co w dobie cyfryzacji jest istotnym atutem.

Poza wcześniej wspomnianymi placówkami (szkoła, przedszkole, ośrodek zdrowia), w gminie funkcjonują także: obiekty kultury i sportu – dom ludowy lub remiza OSP pełniąca funkcje świetlicy wiejskiej (organizacja uroczystości, spotkań, zajęć dla mieszkańców), niewielka biblioteka publiczna (filia gminnej biblioteki, obecnie zapewne stanie się biblioteką gminną Szczawy), kilka boisk sportowych (przy szkole i w terenie, np. boisko trawiaste), plac zabaw dla dzieci. Istnieje zabytkowy drewniany kościółek (stary kościół parafialny) oraz nowy kościół parafialny – pełnią one rolę zarówno sakralną, jak i integracyjną (przy kościele działają grupy parafialne, chór itp.). Przestrzeń publiczna w centrum wsi wymaga zagospodarowania w kierunku stworzenia reprezentacyjnej strefy uzdrowskiej: jest pijalnia wód mineralnych (obecnie dość skromna), obok park zdrojowy mógłby zostać rozbudowany (ścieżki spacerowe, zieleńce, mała architektura). Na razie infrastruktura turystyczna to głównie oznakowane szlaki, kilka wiat turystycznych, parking przy pijalni. Dla rozwoju funkcji rekreacyjnych przydałby się amfiteatr lub scena plenerowa (pod kątem imprez kulturalnych i folklorystycznych), ścieżki rowerowe (łącznie się z sąsiednimi gminami, np. z trasami wokół Jeziora Czorsztyńskiego czy w kierunku Mogielicy), a także centrum informacji turystycznej prezentujące walory przyrodnicze i historię Szczawy.

Ogólnie infrastruktura przestrzenna Szczawy odzwierciedla etap „startu” nowej gminy – jest wiele braków inwestycyjnych wynikających z wcześniejszego mniejszego zainteresowania peryferyjnym sołectwem w dużej gminie Kamienica. Teraz, z własnym budżetem i planowaniem, można oczekiwać stopniowej poprawy. Priorytetem będzie uzupełnienie podstawowej infrastruktury technicznej (wod-kan, drogi, zabezpieczenia przeciwpowodziowe) oraz kreowanie funkcjonalnej przestrzeni uzdrowsko-turystycznej. Wyzwaniem pozostaje jednoczesna ochrona krajobrazu i zrównoważone zagospodarowanie – tak, aby rozbudowa infrastruktury nie zatraciła unikatowego charakteru gminy górskiej.

Walory środowiska i przyrody. Gmina Szczawa położona jest w obszarze o ponadprzeciętnych zasobach środowiskowych i krajobrazowych, co przekłada się na wysoki potencjał turystyczny i zdrowotny regionu. Otoczenie stanowią rozległe kompleksy leśne Gorców oraz Beskidu Wyspowego – znaczna część terenu gminy pokrywają lasy (głównie świerkowo-bukowe regla dolnego z domieszką jodły). Walory przyrodnicze są chronione poprzez różne formy ochrony: południowo-zachodnia granica gminy sąsiaduje z Gorceńskim Parkiem Narodowym (bliskość parku to ważny atut), część lasów może wchodzić w obszary Natura 2000 (np. Ostoi Nietoperzy czy innych siedlisk górskich), a otaczające szczyty (Mogielica 1171 m n.p.m., Gorc 1228 m) objęte są parkami krajobrazowymi lub rezerwatami (np. Rezerwat Mogielica). Czystość środowiska w Szczawie jest ogólnie wysoka – brak przemysłu zanieczyszczającego sprawia, że nie ma tu emisji przemysłowych ani degradacji gleb. Wody powierzchniowe (potoki, rzeka Kamienica) mają stosunkowo dobrą jakość; Kamienica jest jedną z najczystszych rzek w regionie (cenna dla pstrągów, popularna wśród wędkarzy). Szczególnym bogactwem są źródła wód mineralnych występujące licznie w okolicy – szczawy alkaliczne, wodorowęglanowo-chlorkowo-sodowe, naturalnie nasycone dwutlenkiem węgla. Kilka z nich zostało fachowo przebadanych i eksploatowanych: źródła o nazwach *Hanna*, *Krystyna*, *Dziedzilla* (i kolejne odwierty Szczawa I,

Szczawa II) dostarczają wód o udowodnionych właściwościach leczniczych. Wody te pomagają m.in. na schorzenia tarczycy (wysoka zawartość jodu), układu pokarmowego, krążenia czy w zaburzeniach metabolicznych. Ich wykorzystanie (pjalnia, kąpeli lecznicze, inhalacje) stanowi podstawę rozwoju funkcji uzdrowiska. Co istotne, mikroklimat Szczawy – na styku mas górskiego powietrza, w naturalnej zielonej dolinie – uchodzi za sprzyjający rekonwalescencji (czyste powietrze poza sezonem grzewczym, duża jonizacja powietrza przy wodospadach na potokach, spokój i cisza). Można więc stwierdzić, że stan środowiska przyrodniczego jest dobry, a wręcz stanowi on kluczowy walor gminy: piękne krajobrazy, czysta woda i powietrze, bogata flora i fauna (łowiectwo – lasy zamieszkują sarny, jelenie, dziki, w wyższych partiach nawet niedźwiedź bywa widywany; ptaki drapieżne; bogactwo grzybów i jagód).

Zagrożenia ekologiczne lokalne. Pomimo braku przemysłu, pewne zagrożenia środowiskowe występują na skutek działalności człowieka i uwarunkowań naturalnych. Głównym problemem jest zanieczyszczenie powietrza zimą – tzw. niska emisja z indywidualnych palenisk domowych. W okresie grzewczym wielu mieszkańców spala węgiel i drewno w starych piecach, co skutkuje wysokimi stężeniami pyłów zawieszonych i benzo(a)pirenu w powietrzu, zwłaszcza przy niekorzystnej pogodzie (inwersje temperatury w dolinie Kamienicy). Położenie w kotlinie sprzyja zaleganiu chłodnego, zanieczyszczonego powietrza – brak przewietrzania powoduje, że smog bywa odczuwalny i szkodliwy. To poważne wyzwanie, zwłaszcza w kontekście planów uzdrowiskowych (uzdrowisko musi mieć czyste powietrze – stąd konieczność wymiany pieców i przejścia na czystsze źródła ciepła). Innym problemem są dzikie wysypiska śmieci i niewłaściwa gospodarka odpadami – w rejonach turystycznych i przy drodze zdarzają się porzucane odpady, a rozproszona zabudowa utrudnia odbiór śmieci (mieszkańcy muszą dowozić odpady do drogi głównej). Gmina będzie musiała zorganizować efektywny system gospodarki odpadami i edukować mieszkańców, by chronić lasy przed zaśmieceniem. Gospodarka wodno-ściekowa również wpływa na środowisko: brak kanalizacji oznacza ryzyko zanieczyszczenia wód gruntowych fekaliami. Wprawdzie jak dotąd nie sygnalizowano poważnych awarii, lecz z czasem może nastąpić degradacja jakości wód w studniach czy potokach, jeśli problem nie zostanie rozwiązany.

Zagrożenia naturalne i klimat lokalny. Rejon Szczawy jest podatny na powodzie i podtopienia. Górski charakter zlewni Kamienicy sprawia, że po intensywnych opadach deszczu potoki błyskawicznie wezbrają, niosąc duże ilości wody i kamieni. Szczawa doświadczyła w przeszłości powodzi błyskawicznych, które niszczyły drogi, mosty, a nawet zagrażały zabudowie położonej blisko koryta rzeki. Ryzyko powodzi i erozji zostało zidentyfikowane jako istotna słabość gminy. Koryto Kamienicy jest częściowo uregulowane, ale wiele odcinków brzegów wymaga umocnień; brak jest też zbiorników retencyjnych w górze rzeki, które mogłyby spowalniać spływ. Do zagrożeń należą również osuwiska ziemi – nasiąkanie skarp podczas długotrwałych opadów powoduje uaktywnienie się osuwisk na stromych stokach (w okolicy występują tereny predysponowane do osuwisk, co wymaga odpowiednich oznaczeń w planie zagospodarowania). Zimą ekstremalne zjawiska to śnieżyce i mrozy – obfite opady śniegu potrafią odciąć na pewien czas przysiółki od dojazdu, a oblodzenie zagraża liniom

energetycznym (zdarzają się przerwy w dostawie prądu). Z kolei latem coraz częstsze stają się okresy suszy przerywane nawałnymi opadami – to efekt zmian klimatycznych odczuwalny także w Karpatach. Susze mogą obniżać poziom wód gruntowych i wydajność źródeł (ważne dla funkcjonowania wód mineralnych), a także zwiększają zagrożenie pożarowe w lasach.

Globalne zmiany klimatu przynoszą wspomniane zjawiska ekstremalne (gwałtowne powodzie, susze) i ogólny wzrost temperatur. Dla Szczawy oznacza to m.in.: skrócenie sezonu zimowego (mniej trwała pokrywa śnieżna, co ogranicza potencjał ewentualnej turystyki narciarskiej czy saneczkowej – ocieplenie zagraża sportom zimowym w regionie), wydłużenie sezonu wegetacyjnego (co może sprzyjać rolnictwu ekologicznemu – np. uprawie borówki, ale też powoduje gradacje szkodników leśnych jak kornik drukarz w świerku), konieczność dostosowania się poprzez działania pro-adaptacyjne. Gmina powinna zatem planować adaptację do zmian klimatu: budowę urządzeń retencyjnych (mała retencja – oczka wodne, mokradła, zbiorniki), nasadzenia drzew wzdłuż cieków dla spowalniania spływu, termomodernizację budynków (aby mniej energii zużywać na ogrzewanie i chłodzenie) oraz rozwój OZE (zmniejszanie emisji gazów cieplarnianych). Pozytywnym aspektem jest duży potencjał pochłaniania CO₂ przez lasy gminy – może to być wykorzystywane marketingowo (neutralność klimatyczna, „zielone płuca” regionu).

Dziedzictwo historyczne i kulturowe. Szczawa posiada bogatą, choć lokalną, tradycję historyczną, która kształtuje tożsamość mieszkańców. Ważnym elementem dziedzictwa jest historia II wojny światowej – w tutejszych lasach działała silna partyzantka Armii Krajowej (I Pułk Strzelców Podhalańskich AK), a pod koniec wojny w styczniu 1945 r. rozegrała się bitwa oddziałów AK z wycofującymi się wojskami niemieckimi. Pamiątką tych wydarzeń są pomniki w centrum wsi (m.in. pomnik żołnierzy AK) oraz coroczne msze partyzanckie organizowane 15 sierpnia przy starym kościółku, gromadzące kombatantów i lokalną społeczność. Ta tradycja kultywowania pamięci o bohaterach wojennych integruje mieszkańców i buduje dumę lokalną. Ponadto, dziedzictwo kulturowe tworzą tradycje pasterskie i ludowe regionu górali pienińskich/limanowskich: dawniej Szczawa słynęła z wypasu owiec na halach (do dziś żywe są elementy kultury pasterskiej – redyki, wyroby z mleka owczego, zwyczaj wypalania ognisk przez baców). W miejscowości zachowały się przykłady tradycyjnej góralskiej architektury drewnianej – m.in. zabytkowy drewniany kościół pw. Narodzenia NMP z XIX w., drewniane stare chałupy w przysiółkach (choć wiele jest przebudowanych), a także kapliczki przydrożne i krzyże malowane w stylu ludowym. Kultywowane są ludowe obrzędy, dialekt i muzyka – na terenie gminy działają zespoły regionalne lub kapele góralskie (często amatorsko, np. młodzież przy OSP uczy się gry na skrzypcach i śpiewu pieśni regionalnych). Tożsamość lokalna jest silna i opiera się na dumie z pięknej okolicy, patriotycznej historii AK oraz góralskiego rodowodu mieszkańców.

Infrastruktura kultury i sportu. Jak wspomniano, gmina dysponuje niewielkim domem kultury/świetlicą (w remizie OSP), gdzie odbywają się próby zespołów, spotkania mieszkańców, okolicznościowe akademie (np. z okazji świąt narodowych). Brak profesjonalnej instytucji kultury – w praktyce rolę animatorów pełnią lokalne stowarzyszenia, szkoła (organizująca np. przedstawienia jasełkowe, przeglądy kolęd) oraz parafia (festyny parafialne, odpusty z

elementami folkloru). W planie strategicznym warto rozważyć utworzenie Centrum Kultury i Promocji Gminy, które mogłoby koordynować działania kulturalne, prowadzić izbę pamięci (np. poświęconą historii AK i uzdrowiska) oraz punkt informacji turystycznej. Pod kątem sportu i rekreacji – mieszkańcy korzystają głównie z naturalnych możliwości (wycieczki w góry, nordic walking, jazda na rowerze, sporty zimowe na pobliskich stokach poza gminą). Na miejscu są boiska do piłki nożnej i siatkówki, działa ludowy klub sportowy (np. amatorska drużyna piłkarska grająca w B-klasie). Gmina organizuje czasem lokalne imprezy sportowe, np. biegi górskie, rajdy terenowe, zawody strażackie. Inwestycje w infrastrukturę rekreacyjną (ścieżki spacerowe, siłownie plenerowe, place zabaw) są potrzebne dla poprawy jakości życia mieszkańców i atrakcyjności dla gości.

Marka lokalna i wydarzenia. Szczawa nie ma jeszcze utrwalonej marki turystycznej na szeroką skalę, ale aspiruje do miana uzdrowiska czterech pór roku. Dawniej (w okresie międzywojennym) była znana lokalnie jako miejscowość zdrojowa – działała pijalnia i rozlewnia wód (już w 1938 r. założono tu pierwszą rozlewnię), a wnioski o nadanie statusu uzdrowiska składano od lat 30. XX w.. Choć formalnie nie uzyskano wtedy tego statusu, tradycja lecznicza pozostała. Współcześnie organizuje się Dni Szczawy (lokalne święto z festynem, koncertami folklorystycznymi), wspomniane msze partyzanckie 15 sierpnia które mają oprawę patriotyczno-kulturalną (orkiestra dęta, występy młodzieży). Potencjalnie gmina mogłaby rozwinąć cykliczne imprezy promujące dziedzictwo i produkty: np. festiwal muzyki i kultury góralskiej (pod roboczą nazwą „Gorczańskie Brzmienia” – pomysł pojawia się w dyskusjach), jarmark regionalny prezentujący miody, sery i rękodzieło lokalne, czy zawody sportowe (bieg na Mogielicę, maraton rowerowy); „Pożegnanie Lata w Szczawie” organizowane przy współpracy z Fundacją Gospodarki i Administracji Publicznej. Tego typu wydarzenia integrują aspekt kulturowy z promocją turystyczną.

Dziedzictwo niematerialne i lokalna świadomość. Wśród mieszkańców mocno zakorzeniona jest duma z własnych korzeni. Nazwa wsi wywodzi się od wód szczawy – kwaśnych wód mineralnych – i już w XV wieku kronikarz Jan Długosz wspominał o niezwykłych źródłach tej okolicy. Wiedza o tym, że żyją „na bogactwie” (mineralnym i przyrodniczym) sprzyja kształtowaniu postaw proekologicznych i gościnności. Mieszkańcy, świadomi walorów swojej małej ojczyzny, z jednej strony pragną ją chronić (stąd np. sprzeciw wobec inwestycji mogących szkodzić środowisku), z drugiej – chcą się nimi dzielić, zapraszając kuracjuszy i turystów. Można zaobserwować rosnącą identyfikację z ideą uzdrowiska: pojawiają się inicjatywy społeczne upiększające wieś (nasadzenia zieleni, dbanie o kwietniki), a także oddolne działania pro-kulturalne (zespół regionalny reaktywowany przy szkole, warsztaty rękodzieła dla młodzieży). To wszystko świadczy o żywym kapitale kulturowym – ludzie pamiętają o przeszłości i jednocześnie chcą kreować nową jakość (np. odświeżyć markę Szczawy jako kurortu). W aspekcie kulturowym gmina Szczawa ma atuty w postaci bogatej tradycji historycznej, folkloru i unikatowej tożsamości górskiej miejscowości zdrojowej. Infrastruktura kultury jest skromna, ale żywa dzięki społecznej aktywności. Zadaniem strategii będzie wsparcie tego potencjału – poprzez inwestycje w obiekty kultury i sportu oraz promowanie lokalnej kultury jako atrakcji (co spójne

jest z rozwojem turystyki). Dziedzictwo kulturowe Szczawy może stać się jednym z filarów marki gminy – jako miejsce autentyczne, „z duszą”, gdzie nowoczesność przenika się z tradycją.

Geomorfologia i rzeźba terenu. Obszar gminy Szczawa leży w Karpackiej strefie górskiej i charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu. Tereny gminy obejmują dolinę rzeki Kamienicy Gorczańskiej oraz otaczające ją pasma górskie – od północy stoki masywu Mogielicy (1171 m n.p.m., najwyższy szczyt Beskidu Wyspowego) oraz Wielkiego Wierchu (dla miejscowych „Wielki Wierch” ok. 883 m), od południa grzbiet Gorców z szczytem Gorc (1228 m, już poza gminą, ale blisko granicy). Ukształtowanie jest typowe dla Beskidu Wyspowego – strome stoki, oddzielone dolinami i przełęczami, o kopulastych wierzchołkach gór. W samej Szczawie różnica wysokości między dnem doliny a najwyższymi zabudowaniami dochodzi do ~380 m. Teren jest pocięty licznymi potokami erozyjnymi spływającymi promieniście do Kamienicy. Dominują stoki o ekspozycji północnej i południowej – południowe stoki są bardziej nasłonecznione i zazwyczaj zasiedlone (polany uprawne i osiedla), północne – chłodniejsze i wilgotniejsze – pokrywa zwarty las. Geomorfologicznie obecne są formy polodowcowe mikro (rumowiska kamienne, osady fliszowe w dolinach) oraz osuwiskowe (szczególnie tam, gdzie podłoże zbudowane jest z łupków i piaskowców podatnych na ześlizgi). Piękno krajobrazu tworzą kontrasty: zielone łąki w dolinie i na polanach versus ciemny bór świerkowy wyżej, plus liczne panoramy – z odsłoniętych miejsc widać przy dobrej pogodzie nawet Tatry i Babią Górę w oddali.

Budowa geologiczna. Szczawa leży na obszarze fliszu karpackiego, zbudowanego z naprzemianległych warstw piaskowców i łupków (głównie piaskowiec magurski w masywie Gorców). Skały fliszowe są stosunkowo miękkie i ulegają łatwej erozji, co skutkuje powstawaniem osuwisk i obrywów na stromych zboczach. W dolinie Kamienicy zalegają młodsze osady rzeczne – żwiry, piaski, lokalnie mady. Zasoby naturalne geologiczne obejmują wspomniane wody mineralne – występują one w strefie uskoków i spękań fliszu, skąd wydobywają się na powierzchnię jako szczawy (źródła CO₂ i rozpuszczonych minerałów). Innych kopalin istotnych gospodarczo brak – nie ma tu złóż surowców skalnych (najbliższe kamieniołomy piaskowca są w Kamienicy i Jurkowie poza gminą). Dawniej (XIX w.) w Szczawie istniała nawet próba eksploatacji rud żelaza – Maksymilian Marszałkiewicz w latach 1845–51 wybudował dwie małe huty przetapiające rudę przywożoną z Węgier, ale przedsięwzięcie upadło, a intensywna gospodarka leśna w tamtym okresie doprowadziła do przetrzebienia lasów (od tego czasu odbudowanych). Współcześnie, geoturystyka mogłaby wykorzystać ciekawostki geologiczne jak właśnie źródła mineralne, wychodnie fliszu czy ślady dawnej kolejki wąskotorowej z lat 50. (kolejka do zwózki drewna przebiegała doliną Rzeki do Szczawy – dziś to element historii techniki).

Warunki klimatyczne mikroregionu. Klimat Szczawy jest umiarkowanie chłodny górski. Występuje piętrowość klimatyczna – dno doliny (500–600 m n.p.m.) ma klimat nieco cieplejszy (średnia roczna ok. +6°C, opady ~900-1000 mm), zaś wyższe partie powyżej 800 m – chłodniejszy (średnia roczna ~4°C, opady do 1200 mm, pokrywa śnieżna do 120 dni). Specyfiką doliny są zastoiska chłodnego powietrza: nocami zimne powietrze spływa ze stoków i zalega w dolnych częściach, powodując lokalne przymrozki nawet późną wiosną (zjawisko mrozowisk).

To stwarza pewne ograniczenia rolnicze (krótszy sezon wegetacyjny w dolinie niż na nasłonecznionych stokach). Latem klimat jest przyjemny – niezbyt upalny (rzadko powyżej 30°C), dzięki lasom powietrze jest świeże i bogate w tlen. W zimie często występuje zjawisko inwersji – mgły w dole i słońce na szczytach. Klimat ten uznaje się za zdrowotny, choć do pełnego statusu klimatu uzdrowskiego potrzebne są szczegółowe badania (np. brak silnych wiatrów, brak długotrwałej mgły – te warunki są w większości spełnione, bo w kotlinie wiatry są słabe, a mgły choć bywają, to nie codziennie).

Najważniejsze zagrożenia naturalne wynikające z cech fizycznych terenu zostały już omówione: powódzie błyskawiczne (gwałtowny spływ wód po opadach na górskich zboczach), osuwiska (niestabilne zbocza fliszowe), surowe warunki zimowe. Można tu dodać jeszcze zagrożenie ulewami i erozją gleby – intensywne opady powodują erozję wąwozową, niszcząc polne drogi i uprawy na stokach; gradacje owadów w lasach (klęski kornika w świerku podczas suchych lat). Ze względu na górski charakter nie występuje tu problem smogu fotochemicznego ani miejskich wysp ciepła, natomiast hałas może lokalnie stanowić kłopot wzdłuż DW 968 przy wzmożonym ruchu (szczególnie motocykle i ciężarówki generują hałas na drodze). Generalnie jednak środowisko akustyczne poza drogą jest ciche i spokojne – co jest dużym plusem (ważne dla wypoczynku).

Cechy fizyczno-geograficzne Szczawy to zarazem zasób i zagrożenie: piękne, górskie położenie daje przewagę (krajobraz, surowce naturalne jak wody, klimat), ale wymusza budowę infrastruktury w trudnych warunkach i życie z pewnym ryzykiem klęsk naturalnych. Strategia musi więc uwzględniać te uwarunkowania – stawiać na wykorzystanie mocnych stron geograficznych (np. rozwój turystyki górskiej, geoturystyki, korzystanie z czystej wody i energii słonecznej), a także minimalizować zagrożenia (inwestycje przeciwpowodziowe, stabilizacja osuwisk, dostosowanie budownictwa do warunków górskich).

Relacje do biegunów rozwoju regionalnego. Gmina Szczawa położona jest peryferyjnie względem głównych ośrodków miejskich Małopolski. Najbliższymi miastami o znaczeniu subregionalnym są Limanowa i Nowy Sącz – odpowiednio ok. 25 km i 45 km od Szczawy. Kraków (stolica regionu, główny biegun rozwoju) leży ok. 80 km na północny zachód (ponad 1,5 godziny jazdy), Nowy Sącz – ważny ośrodek usługowy i przemysłowy – ok. 45 km na wschód (ponad 50 minut jazdy), zaś turystyczne Zakopane ok. 80 km na południowy zachód (1,5 godziny, ale raczej nie oddziałuje bezpośrednio na Szczawę). W rezultacie Szczawa znajduje się poza strefą bezpośrednich wpływów aglomeracji, co oznacza słabsze powiązania funkcjonalne (mniej codziennych dojazdów do pracy z racji odległości) i jednocześnie mniejszą konkurencję w najbliższym otoczeniu. Najważniejsze powiązania osadnicze łączą Szczawę z sąsiednimi, średnimi ośrodkami: mieszkańcy jeżdżą do Limanowej załatwiać sprawy urzędowe (starostwo), do Mszany Dolnej czy Krynicy-Zdrój (też uzdrowisko, ale dalej) w celach usługowych czy turystycznych. Pod względem administracyjnym, po utworzeniu gminy, Szczawa zyskała znaczenie lokalnego centrum administracyjnego (dla swoich mieszkańców), jednak w hierarchii osadniczej Małopolski pozostaje niewielkim ośrodkiem wiejskim. Nie pełni funkcji ponadlokalnych (brak np. szkół średnich czy szpitala, które przyciągałyby spoza gminy). W sieci

osadniczej regionu można ją określić jako „perłę krajobrazową” na peryferiach – mimo że nie jest centrum rozwoju gospodarczego, to jednak jej walory przyrodnicze mogą przyciągać mieszkańców miast (np. jako miejsce drugich domów, rekreacji weekendowej, turystyki zdrowotnej). Trend workation (łączenia pracy zdalnej z pobytem w atrakcyjnym miejscu) może spowodować, że Szczawa stanie się bardziej powiązana z Krakowem czy Nowym Sączem – osoby z tych miast mogą spędzać czas w Szczawie pracując zdalnie i jednocześnie korzystając z uroków gminy.

Dostępność komunikacyjna – transport drogowy. Jak wcześniej opisano, głównym kanałem transportowym jest droga wojewódzka 968. Dzięki niej Szczawa jest osiągalna samochodem z Krakowa w ok. 1,5 godz. (przez Mszanę Dolną), z Nowego Sącza w ok. 50 min (przez Łącko), z Zakopanego w ok. 1,5 godz. (przez Rabkę i Mszanę). Brak szybkich dróg w pobliżu powoduje, że transport opiera się wyłącznie na drogach średniej klasy. Atutem jest jednak to, że DW 968 stanowi część popularnych tras turystycznych samochodowych – np. objazdu „Zakopianki” czy malowniczej pętli przez Gorce i Pieniny. To oznacza, że w sezonie znaczący ruch turystyczny przejeżdża przez gminę. Dostępność transportem publicznym jest ograniczona – najpierw trzeba dotrzeć do Mszany Dolnej lub Kamienicy, a stamtąd lokalnym busem do Szczawy. Nie ma bezpośrednich połączeń PKS/MPK z Krakowa czy Nowego Sącza do Szczawy, co czyni gminę nieco odizolowaną dla turystów bez auta. Pod kątem przyszłości, poprawa dostępności mogłaby nastąpić poprzez: lepsze skomunikowanie busami (np. linie sezonowe z Krakowa w weekendy), ewentualnie budowę ścieżek rowerowych łączących z sąsiednimi atrakcjami (np. z Kamienicą, Zalesiem – skąd dalej do Limanowej, czy z Lubomierzem – gdzie szlaki na Turbacz).

Rozwój gminy Szczawa dokonuje się w kontekście szerokich megatrendów – długookresowych zmian o zasięgu globalnym i europejskim, które wpływają na warunki lokalne. Najważniejsze z nich to: zmiany klimatyczne, przemiany demograficzne, cyfryzacja i rozwój technologii, ewolucja mobilności oraz wzrost znaczenia bezpieczeństwa (w tym energetycznego i żywnościowego). Poniżej omówiono, jak te megatrendy przekładają się na szanse i zagrożenia dla gminy Szczawa:

- **Klimat i środowisko:** Globalne ocieplenie powoduje, że coraz częściej doświadczają ekstremalnych zjawisk pogodowych – co już opisano w diagnozie środowiskowej. Dla Szczawy kluczowe będzie dostosowanie się do nowych warunków: trendem jest rozwój gospodarki niskoemisyjnej i odpornej na klimat (low-carbon & climate-resilient economy). UE narzuca redukcję emisji CO₂ – dla gminy to presja, ale i szansa (fundusze na wymianę pieców, instalacje OZE). Trend globalny to także wzrost świadomości ekologicznej społeczeństw – ludzie cenią czyste środowisko, wybierają destynacje ekoturystyczne, kupują produkty bio. Szczawa, z czystą naturą i bio-rolnictwem, może idealnie wpisać się w modę na ekologię (eco-travel, eco-living). Jednocześnie musi spełnić coraz surowsze normy (np. jako potencjalne uzdrowisko będzie zobligowana do monitoringu jakości powietrza, wody, hałasu – to wymaga inwestycji). Zmiany klimatyczne wymuszają też reorientację oferty turystycznej: krótsze zimy oznaczają, że gmina nie zbuduje raczej silnej pozycji w narciarstwie (bo śnieg niepewny), ale za to

może postawić na turystykę całoroczną niezależną od śniegu – np. piesze wędrówki, rowery górskie, sanatoria czynne cały rok, a zimą np. wykorzystanie tras na biegówki przy sztucznym śniegu. Również globalny trend „zielonej infrastruktury” (sadzenie drzew, parki, ogrody deszczowe) może być wdrażany lokalnie, aby adaptować się do upałów i ulewnych deszczy.

- **Demografia (starzenie się społeczeństw, migracje):** Europa i Polska starzeją się – do 2050 r. odsetek seniorów będzie bardzo wysoki. Dla Szczawy, która już ma strukturalne starzenie, oznacza to konieczność przygotowania polityki senioralnej: rozwój usług zdrowotnych, dziennych domów opieki, ofert aktywizacji seniorów. Jednocześnie starzenie się w skali makro tworzy sektor tzw. Silver Economy – co jest szansą: programy senioralne, sanatoria, turnusy rehabilitacyjne dla osób starszych mogą stanowić filar gospodarki uzdrowiskowej. Drugi aspekt to migracje młodych – globalizacja zachęca młodych do przemieszczania się za pracą nawet za granicę. Jeśli warunki lokalne się nie poprawią, ten trend drenażu talentów będzie kontynuowany. Ale jest też inny trend: migracje odwrócone – niektórzy mieszkańcy miast (zwłaszcza po pandemii COVID-19) przenoszą się na wieś szukając lepszej jakości życia. Gmina Szczawa może skorzystać z tego zjawiska przyciągając np. młode rodziny lub zdalnych pracowników z aglomeracji, oferując im czyste środowisko i spokój w zamian za rozsądny dojazd do miasta od czasu do czasu. Warunkiem jest jednak zapewnienie pewnego standardu usług i infrastruktury (internet jest, pozostaje kwestia np. przedszkola, sklepu, dobrej drogi).
- **Cyfryzacja i rozwój technologiczny:** Świat zmierza ku gospodarce opartej na wiedzy i technologiach cyfrowych. Dla małej gminy to zarówno wyrównanie szans (bo dzięki internetowi można pracować zdalnie z dowolnego miejsca, sprzedawać produkty online, uczyć się przez e-learning), jak i zagrożenie (bo regiony, które nie zintegrują się cyfrowo, będą wykluczone). Na szczęście Szczawa ma już światłowód – to przepustka do cyfrowego świata. Teraz musi pójść za tym rozwój e-usług: e-administracja (urząd dostępny online 24/7), telemedycyna (konsultacje lekarskie online dla trudnodostępnych grup), e-learning (np. kursy podnoszące kwalifikacje mieszkańców bez konieczności wyjazdu). Również promocja gminy powinna iść w kierunku cyfrowym – np. aktywna obecność w mediach społecznościowych, aplikacje turystyczne z rozszerzoną rzeczywistością pokazujące atrakcje. Globalny trend Smart City/Smart Village zachęca do wdrażania inteligentnych rozwiązań – dla Szczawy to np. czujniki środowiskowe IoT (pomiar jakości powietrza, poziomu wód w potokach – wczesne ostrzeżenie przed powodzią), inteligentne oświetlenie uliczne (LED z czujnikami ruchu), systemy informowania turystów przez aplikacje. Wejście na tę ścieżkę może uczynić gminę nowoczesną pomimo tradycyjnego charakteru.
- **Bezpieczeństwo** (energetyczne, żywnościowe, zdrowotne): Ostatnie lata (pandemia, wojna na Ukrainie) uwypukliły znaczenie bezpieczeństwa. Gmina powinna być przygotowana na różne scenariusze. Bezpieczeństwo energetyczne: trendy światowe to uniezależnianie się od zewnętrznych dostaw poprzez OZE i lokalne źródła – Szczawa

może dążyć do pewnej samowystarczalności energetycznej (np. klaster energii oparty na fotowoltaice i biomasie, który pokryje większość potrzeb instytucji publicznych). Bezpieczeństwo żywnościowe: w dobie globalnych kryzysów warto utrzymać lokalne rolnictwo (choćby ekstensywne) jako źródło żywności – trend ogrodów społecznych, permakultury mógłby zaistnieć i tu (mieszkańcy sadzą własne warzywa, hodują zwierzęta – to tradycja, która w kryzysie staje się zaletą). Bezpieczeństwo zdrowotne: pandemia pokazała, że zdrowy klimat i izolacja mogą być atutem (ludzie uciekali z miast na wieś). Uzdrawisko w Szczawie mogłoby oferować także profilaktykę chorób cywilizacyjnych – co wpisuje się w trend wellness i troski o odporność. Gmina musi jednak mieć plany kryzysowe – na wypadek klęski żywiołowej czy przerw dostaw (np. agregaty prądotwórcze, zapasy wody, system ostrzegania, etc.).

11. ANALIZA SWOT DLA GMINY SZCZAWA

Silne strony	Słabe strony
<p>1. Wyjątkowe walory przyrodniczo-krajobrazowe i klimat – Malownicze położenie wśród gór i lasów Gorców oraz Beskidu Wyspowego, czyste środowisko, brak przemysłu. Mikroklimat sprzyjający zdrowiu (czyste powietrze poza sezonem grzewczym, wysoka jonizacja). Bliskość Gorczańskiego Parku Narodowego dodaje atrakcyjności.</p> <p>2. Zasoby wód mineralnych i tradycje uzdrowiskowe – Liczne źródła szczaw mineralnych o potwierdzonych właściwościach leczniczych (m.in. „Hanna”, „Dziedzilla” i in.). Ponad 100-letnia tradycja leczenia wodami (pierwsza pijalnia już w 1938 r.). To unikatowy potencjał do uzyskania statusu uzdrowiska i rozwoju turystyki zdrowotnej.</p> <p>3. Aktywny kapitał społeczny i silna tożsamość lokalna – Społeczność mocno zaangażowana, wspierająca inicjatywy lokalne (determinacja w utworzeniu gminy). Działające stowarzyszenia, OSP,</p>	<p>1. Ograniczone dochody własne gminy i mała administracja – Niewielka baza podatkowa (mało firm, brak dużych inwestorów), co przekłada się na skromny budżet. Uzależnienie od subwencji i dotacji zewnętrznych. Mała liczba pracowników urzędu ogranicza możliwości realizacji wielu zadań jednocześnie (ograniczona zdolność administracyjna).</p> <p>2. Starzejąca się populacja i odpływ młodości – Wysoki i rosnący udział seniorów w strukturze ludności, ubytek mieszkańców w wieku produkcyjnym. Młodzi wyjeżdżają na stałe do większych miast (edukacja, praca) – gmina traci demograficznie i społecznie (mniej przedsiębiorczości, mniej dzieci w szkołach). Negatywne prognozy demograficzne jeśli trend się utrzyma.</p> <p>3. Słaba dywersyfikacja gospodarcza, sezonowość zatrudnienia – Gospodarka lokalna oparta na kilku monosektorach (leśnictwo, drobny handel/usługi,</p>

<p>zespoły regionalne. Wysoki poziom samoorganizacji i dumy z miejscowej historii (np. kultywowanie pamięci AK) przekłada się na gotowość do współpracy w realizacji projektów rozwojowych.</p> <p>4. Dostępność komunikacyjna drogowa i infrastruktura cyfrowa – Przez gminę przebiega droga wojewódzka 968 zapewniająca połączenia z ważnymi szlakami (Zakopianka, trasa na Nowy Sącz). Droga ta jest coraz bardziej modernizowana, a także popularna turystycznie. Ponadto gmina ma dostęp do światłowodowego internetu, co jest istotnym atutem w dobie cyfryzacji (umożliwia e-usługi, pracę zdalną, promocję online).</p> <p>5. Czyste środowisko i brak przemysłu szkodliwego – Na terenie Szczawy nie ma uciążliwych zakładów przemysłowych ani dużych zanieczyszczeń. Wody rzek i potoków są czyste, bogactwo przyrodnicze intakte. Stanowi to dobrą bazę dla rozwoju ekologicznych inicjatyw (rolnictwo bio, agroturystyka, zielona energia) i budowania wizerunku „zielonej gminy”.</p> <p>6. Tradycyjne produkty i kultura regionalna – Zachowane tradycje pasterskie (sery, wełna), lokalne produkty (miód spadziowy, jagody, zioła) cieszące się rosnącym zainteresowaniem konsumentów poszukujących autentyczności. Bogata kultura ludowa (stroje, muzyka, gwara) dodaje kolorytu ofercie turystycznej i integruje mieszkańców.</p> <p>7. Niewielka skala – elastyczność działań – Jako mała gmina, Szczawa może szybciej reagować na potrzeby mieszkańców, budować ścisłe więzi władzy z komunitetom. Mniejsza biurokracja i</p>	<p>rolnictwo ekstensywne). Brak większych pracodawców i przemysłu oznacza niewiele miejsc pracy. Ponadto praca i dochody są sezonowe (turystyka latem, budownictwo latem, zimą zastój). To powoduje niestabilność ekonomiczną mieszkańców i uzależnienie od zewnętrznych rynków pracy.</p> <p>4. Niedostateczna infrastruktura techniczna (wodno-kanalizacyjna, drogowa) – Wiele domów bez dostępu do kanalizacji sanitarnej (szamba), niewystarczająca sieć wodociągowa – co stanowi zagrożenie sanitarne i utrudnia rozwój (np. pensjonaty potrzebują kanalizacji). Stan lokalnych dróg gminnych bywa zły (dziury, brak chodników), część przysiółków słabo skomunikowana. Infrastruktura społeczna (brak domu kultury z prawdziwego zdarzenia, brak żłobka, ograniczona służba zdrowia) też wymaga poprawy.</p> <p>5. Niskie przeciętne dochody mieszkańców, ukryte bezrobocie – Wielu mieszkańców pracuje w niskopłatnych sektorach lub utrzymuje się z niewielkich gospodarstw, co przekłada się na niższy poziom życia. Ubóstwo, choć statystycznie może nie wyglądać skrajnie, jest obecne (zwłaszcza wśród osób starszych i rodzin wielodzietnych). Część osób pozostaje bez stałego zatrudnienia (niezarejestrowane bezrobocie, praca dorywcza), co osłabia kapitał ludzki.</p> <p>6. Brak lokalnej oferty dla młodzieży i specjalistów – Na terenie gminy brak mieszkań czynszowych lub możliwości osiedlenia się dla młodych (brak np. osiedla mieszkaniowego, jakiegoś TBS). Brak instytucji kultury, rozrywki (kin, klubów) – młodzi nie mają gdzie spędzać czasu, co zniechęca do zostania. Oferta</p>
--	---

<p>znajomość problemów „z pierwszej ręki” to potencjalnie sprawniejsze zarządzanie (w porównaniu do bycia jednym z sołectw w dużej gminie).</p> <p>8. Znaczące poparcie dla strategicznych kierunków rozwoju – Mieszkańcy i lokalni liderzy są zgodni co do głównych celów (status uzdrowiska, rozwój turystyki, poprawa infrastruktury). Taka jednomyślność (przynajmniej co do ogólnych założeń) ułatwia wdrażanie strategii – zmniejsza opór społeczny, zwiększa szanse powodzenia inwestycji wymagających współpracy (np. wymiana pieców, projekty unijne).</p>	<p>spędzania wolnego czasu jest skromna (kilka boisk i szlaków). Również brak inkubatora przedsiębiorczości czy przestrzeni coworkingowej sprawia, że osoby z pomysłami nie mają wsparcia na miejscu.</p> <p>7. Perferyjne położenie i słaby transport publiczny – Duża odległość od miast czyni dojazdy czasochłonnymi; brak kolei i zawodna komunikacja busowa izolują społeczność (problematyczne np. dla osób starszych bez samochodu – utrudniony dostęp do lekarza w mieście). Peryferyjność oznacza też mniejszą atrakcyjność inwestycyjną (inwestorzy wolą tereny bliżej głównych dróg i miast).</p> <p>8. Brak marki i promocji na zewnątrz – Aktualnie Szczawa nie jest szeroko rozpoznawalna jako destynacja turystyczna czy uzdrowiskowa. Mało profesjonalnych działań promocyjnych, brak ujednoczonej strategii wizerunkowej. Lokalne produkty nie mają zorganizowanej dystrybucji ani marki parasolowej (np. brak wspólnej marki certyfikującej produkty ze Szczawy – co zresztą zostało zidentyfikowane jako słabość: „brak dywersyfikacji, promocji i dystrybucji produktów lokalnych”). To powoduje niewykorzystanie potencjału popytu na to, co gmina oferuje.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>1. Trend na turystykę prozdrowotną, ekologiczną i „workation” – Rosnąca popularność wypoczynku w ekologicznych, spokojnych miejscach z dala od tłumów, łączenia pracy zdalnej z pobytem turystycznym (workation) oraz turystyki wellness. Szczawa idealnie wpisuje się w te trendy jako potencjalna</p>	<p>1. Zjawisko ucieczki osób szczególnie w wieku 19-24 do dużych miast w Polsce i w Europie.</p> <p>2. Wzmocnienie się tendencji migracji do większych ośrodków miejskich i zagranicznych oraz przechwytywanie powracających z migracji zarobkowej przez gminy o wyższej atrakcyjności</p>

<p>destynacja „zdrowa i cicha” – może przyciągać osoby szukające regeneracji, kontaktu z naturą i możliwości telepracy w pięknym otoczeniu.</p> <p>2. Środki zewnętrzne (fundusze UE, programy krajowe) na zieloną transformację i cyfryzację – W nowej perspektywie finansowej 2021–2027 oraz Krajowym Planie Odbudowy dostępne są granty na odnawialne źródła energii, termomodernizacje, gospodarkę wodno-ściekową, ochronę środowiska, rozwój usług cyfrowych czy infrastruktury wiejskiej. Gmina może skorzystać z dofinansowań na kluczowe inwestycje (np. oczyszczalnię ścieków, sieci światłowodowe do każdego sołectwa, e-usługi w urzędzie). To szansa na przyspieszenie rozwoju przy mniejszym obciążeniu własnego budżetu.</p> <p>3. Programy i inicjatywy dla seniorów (Silver Economy) – Starzenie się społeczeństwa sprawia, że rządy i rynek kierują ofertę do seniorów: sanatoria, turnusy rehabilitacyjne, domy opieki i „aktywna emerytura”. Dla Szczawy, z jej mikroklimatem i wodami leczniczymi, to szansa na specjalizację w obsłudze seniorów (np. utworzenie dziennego domu seniora z hydroterapią, organizacja turnusów 60+). Programy takie jak ASOS czy fundusze na usługi opiekuńcze mogą wesprzeć rozwój infrastruktury pod potrzeby starszych mieszkańców i gości.</p> <p>4. Renesans produktów regionalnych i zdrowej żywności – Konsumenci w Polsce i Europie coraz bardziej cenią żywność ekologiczną, tradycyjną kuchnię i lokalne wyroby. To rosnący rynek, na którym Szczawa może zaistnieć dzięki swoim atutom: miodom spadziowym, owczym serom (bunc, oscypek w pobliskich</p>	<p>osadniczej – w konsekwencji odpływ kapitału ludzkiego</p> <p>3. Niekorzystne trendy demograficzne i ekonomiczne, związane między innymi z ekonomia niedoboru i inflacją.</p> <p>4. Wstrzymane środki finansowe w ramach KPO.</p> <p>5. Liberalna ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, sprzyjająca pogłębiającym się dysfunkcjom przestrzeni.</p> <p>6. Możliwość ograniczenia środków pomocowych na inwestycje infrastrukturalne w polityce UE.</p> <p>7. Rosnące koszty utrzymania bieżącego infrastruktury w cenach nominalnych.</p> <p>8. Konkurencja z innymi regionami turystycznymi o podobnych atrakcjach przyrodniczych i kulturowych.</p> <p>9. Ryzyka związane ze zmianami klimatu – występowanie gwałtownych zjawisk pogodowych (np. deszcze nawalne, długookresowe susze), ich wpływ m.in. na uaktywnienie się osuwisk, zjawisko spływów powierzchniowych oraz konieczność ponoszenia kosztów przeciwdziałania ich zagrożeniom i skutkom;</p> <p>10. Nasilenie problemów społecznych wskutek czynników zewnętrznych (np. pandemia COVID-19, sytuacja gospodarcza kraju, kryzys migracyjny wywołany wojną na Ukrainie).</p> <p>11. Sezonowość i zmienność warunków pogodowych: Pogoda i sezony mogą mieć wpływ na turystykę górską.</p> <p>12. Niekorzystne zmiany klimatyczne dla zimowej turystyki i rolnictwa – Ocieplenie klimatu oznacza mniej śniegu i częstsze anomalie pogodowe. To może utrudnić rozwój ewentualnej oferty sportów zimowych (niewielkie stacje narciarskie w okolicy mogą mieć słabe sezony). Ponadto ekstremalne zjawiska</p>
--	--

<p>terenach), jagodom, potrawom regionalnym. Szansa na rozwój markowych produktów: stworzenie lokalnej marki (np. „Szczawa Naturalnie” – certyfikat dla produktów bio) i ich sprzedaż turystom oraz przez internet. Mogą powstać małe przetwornie (suszenie ziół, tłoczenia soków, browar regionalny na wodzie mineralnej itp.) wspierane funduszami LEADER.</p> <p>5. Utworzenie gminy – nowe otwarcie organizacyjne – Fakt bycia nową gminą daje pewien bonus: większe zainteresowanie mediów i władz (na starcie gmina otrzymała uwagę wojewody i rządu). Można to wykorzystać marketingowo – zbudować od początku wizerunek nowoczesnego samorządu. Nowe władze mają świeży mandat i energię, co sprzyja odważnym decyzjom rozwojowym. Jest też szansa na dodatkowe dotacje celowe dla „młodych” gmin (w przeszłości rząd wspierał nowe jednostki przez pierwsze lata).</p> <p>6. Współpraca i partnerstwa (lokalne i transgraniczne) – Możliwość zawiązania partnerstw z sąsiednimi gminami (np. wspólny produkt turystyczny z gminami Beskidu Wyspowego – szlak wszystkich uzdrowisk od Szczawy przez Rabkę po Wapienne), a także z partnerami zagranicznymi (np. gminy uzdrowiskowe na Słowacji – niedaleko jest ružbašská Dlhá Lúka, etc.). Partnerstwa dają dostęp do programów UE (Interreg) i wymiany know-how. Ponadto współpraca z Gorczańskim Parkiem Narodowym może przynieść korzyści (edukacja ekologiczna, promocja wspólna).</p> <p>7. Nowe technologie i energia odnawialna – Postęp technologiczny otwiera nowe możliwości również na obszarach</p>	<p>(burze, grad, susza) zagrażają plonom rolników i bezpieczeństwu infrastruktury. W skrajnym scenariuszu powtarzające się powodzie czy wichury mogą zniechęcić do osiedlania się lub inwestowania w regionie.</p> <p>13. Konkurencja większych ośrodków turystycznych i uzdrowisk – W pobliżu (w skali regionu) działają już znane kurorty jak Szczawnica, Krynica, Rabka, a także duże ośrodki turystyki górskiej jak Zakopane czy coraz popularniejsze stacje w Gorcach (np. Kluszkowce z jeziorem Czorsztyńskim). Te miejsca przyciągają masy turystów i inwestorów, mogą „podbierać” potencjalnych gości Szczawie. Zagrożeniem jest, że Szczawa nie przebijie się ze swoją ofertą i pozostanie na marginesie ruchu turystycznego, jeśli nie znajdzie wyróżnika i skutecznej promocji. Trzeba konkurować jakością i niszą (np. kameralny wypoczynek vs. zatłoczone Zakopane).</p> <p>14. Kurczenie się tradycyjnych sektorów zatrudnienia (leśnictwo, budownictwo) – Zmiany gospodarcze powodują spadek znaczenia niektórych branż: postępująca mechanizacja i restrykcje ochronne zmniejszają zatrudnienie w leśnictwie (mniej ludzi potrzeba do wyrębu, limity wycinek w lasach państwowych mogą ograniczyć prace zrywkarzy). Budownictwo w regionie też ma ograniczony front (mniej inwestycji publicznych w okolicy, emigracja budowlańców do miast). Jeśli te sektory będą słabnąć, mieszkańcy dotąd z nich żyjący staną wobec bezrobocia albo konieczności wyjazdu.</p> <p>15. Presja urbanizacyjna i zatłoczenie drogowe (negatywne skutki ruchu) – Paradoksalnie, sukces turystyczny</p>
--	---

wiejskich: szeroko dostępny internet pozwala np. utworzyć w Szczawie **centrum zdalnej obsługi** (call center) czy hub IT – firmy mogą lokować swoje zespoły poza miastem, co kiedyś było nie do pomyślenia. Również spadek kosztów paneli PV i pomp ciepła sprawia, że gmina może stosunkowo łatwo stać się modelową „zieloną gminą” z dużą samowystarczalnością energetyczną (np. mikroinstalacje na domach i budynkach publicznych). To szansa na niższe koszty energii dla mieszkańców i pozytywny wizerunek.

8. **Turystyka krajowa post-COVID i zmiana preferencji** – Pandemia zmieniła nawyki – Polacy odkryli krajowe destynacje, docenili przestrzeń i brak tłumów. Ten trend się utrzymuje: wielu zamiast zatłoczonych kurortów wybiera mniej znane miejsca. Szczawa jako spokojna wieś uzdrowska może skorzystać na „efekcie ucieczki od tłoku”. Dodatkowo po pandemii ludzie bardziej dbają o zdrowie i odporność – tu oferta wód mineralnych, kąpeli leśnych (forest bathing) jest strzałem w dziesiątkę.

mógłby przynieść zagrożenia: **chaotyczna urbanizacja** (działki wykupywane pod domki letniskowe, powstawanie przypadkowej zabudowy psującej krajobraz), **korki na DW 968** w sezonie (już teraz w niektóre weekendy trasa bywa zatłoczona – wzmożony ruch może powodować hałas, emisje i irytację mieszkańców). Bez kontroli planistycznej Szczawa może utracić swój urok przez zbyt intensywną zabudowę turystyczną. Z kolei brak inwestycji w obwodnice/parkingi spowoduje uciążliwości dla lokalnych przez rosnący ruch. Trzeba uważać, by **nie „zadeptać” własnego ogrodu**.

16. **Trudności w uzyskaniu statusu uzdrowiska (wymogi prawne)** – Mimo planów, istnieje ryzyko, że formalności związane z nadaniem statusu uzdrowiska napotkają bariery: np. jeśli nie uda się w porę poprawić jakości powietrza (niska emisja) lub zrealizować wymaganej infrastruktury (park zdrojowy, tężnie, odpowiednia liczba lekarzy specjalistów), ministerstwo może nie przyznać statusu. Brak tytułu uzdrowiska byłby istotnym ciosem w strategię – bo wiele inwestycji opiera się na tej wizji. To zagrożenie wymaga szczególnego zarządzania (plan naprawczy antysmogowy, lobbng na rzecz uzdrowiska).

17. **Depopulacja i stagnacja społeczna** – Jeżeli nie uda się zatrzymać młodych ludzi ani przyciągnąć nowych mieszkańców, gminie grozi dalsze wyludnianie. W perspektywie 2050 mogłoby to oznaczać spadek ludności do np. 1500 osób, dominację seniorów i zapaść instytucji (szkoła zagrożona zamknięciem z braku dzieci, brak rąk do pracy w lokalnej gospodarce). Taka stagnacja demograficzna to poważne

	<p>zagrożenie dla istnienia gminy w obecnym kształcie.</p> <p>18. Zmiany prawne i administracyjne niekorzystne dla małych gmin – Istnieje ryzyko, że w przyszłości mogą nastąpić reformy (np. ograniczenie liczby gmin ze względów oszczędnościowych) lub zmiany finansowania samorządów, które uderzą szczególnie w najmniejsze jednostki. Gdyby np. zmniejszono subwencje albo wprowadzono wymóg minimalnej liczby ludności gminy, Szczawa mogłaby znaleźć się pod kreską. To wprawdzie mało prawdopodobny scenariusz politycznie, ale należy mieć świadomość zależności od decyzji centralnych.</p> <p>19. Kryzysy zewnętrzne (pandemie, konflikty, inflacja) – Pandemia COVID pokazała, że nagłe zdarzenia globalne mogą zatrzymać ruch turystyczny i zachwiać gospodarką (sanatoria były zamknięte przez pewien czas). Również obecne zawirowania (wysoka inflacja, wojna na Ukrainie) wpływają na budżety gmin i decyzje turystów. Wysoka inflacja podnosi koszty inwestycji, a niepewność może hamować przyjazdy wczasowiczów. Takie czynniki zewnętrzne są trudne do kontrolowania, ale mogą znacząco opóźnić lub utrudnić realizację planów rozwojowych.</p>
--	---